

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

SOKOL PO ZNOVUOBNOVENÍ V ROCE 1989

Diplomová práce

Studijní program: N7401 – Tělesná výchova a sport
Studijní obory: 7503T045 – Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy
7503T100 – Učitelství tělesné výchovy pro 2. stupeň základních škol
Autor práce: **Bc. Martina Kváčová**
Vedoucí práce: Mgr. Klára Kuprová

TECHNICAL UNIVERSITY OF LIBEREC
Faculty of Science, Humanities
and Education

SOKOL AFTER RENEWAL IN 1989

Diploma thesis

Study programme: N7401 – Physical Education for Education
Study branches: 7503T045 – Teacher training for lower-secondary school. Subject - Civics.
7503T100 – Teacher training for lower-secondary school. Subject - Physical education

Author: **Bc. Martina Kváčová**
Supervisor: Mgr. Klára Kuprová

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Martina Kváčová**
Osobní číslo: **P12000768**
Studijní program: **N7401 Tělesná výchova a sport**
Studijní obory: **Učitelství tělesné výchovy pro 2.stupeň základních škol**
Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy
Název tématu: **Sokol po znovuoobnovení v roce 1989**
Zadávající katedra: **Katedra tělesné výchovy**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce bude zaměřena na důležité historické mezníky vzniku a vývoje Sokola a činnosti s ním spojené od roku 1989 až po současnost. A bude analyzovat poměr zastoupení sokolské všestrannosti a sportovních oddílů v činnosti Sokola po jeho znovuoobnovení v roce 1989, 1999, 2009 a 2013.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HODAŇ, B., 2003, Sokolství a současnost. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0716-7.

SKUTIL, M., 2011, Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-778-7.

WAIC, M., 2012, Byli jsme a budem. Praha: Agentura Leman. ISBN 978-80-260-1625-0.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Klára Kuprová

Katedra tělesné výchovy

Datum zadání diplomové práce: **19. dubna 2013**

Termín odevzdání diplomové práce: **29. dubna 2014**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

PaedDr. Jindřich Martinec
vedoucí katedry

dne **26. 4. 2013**

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí diplomové práce Mgr. Kláře Kuprové za její vedení a podporu. Dále svým rodičům a nejbližším příbuzným, kteří mě neustále povzbuzovali a byli ochotni se mnou spolupracovat v rámci vývoje a vzniku Sokola v Brandýse n./L., který je od malička mým domovem. Děkuji i dr. Vladimíru Dostálovi z organizačního oddělení ČOS a Lence Brandové z župy Barákovy, kteří mi poskytli číselné údaje a odpovědi na otázky týkající se členské základny. Dále bych chtěla poděkovat základním školám a Gymnáziu v Brandýse nad Labem, které mi umožnily vyplňování anket.

SOKOL PO ZNOVUOBNOVENÍ V ROCE 1989

Martina Kváčová

Vedoucí práce: Mgr. Klára Kuprová

Anotace:

Diplomová práce se zabývala Sokolem po jeho znovuoobnovení v roce 1989. Hlavním cílem bylo analyzovat poměr zastoupení sokolské všestrannosti a sportovních oddílů v činnosti Sokola po jeho znovuoobnovení v roce 1989, 1999, 2009 a 2013. Statistická data z roků 1989 a 1999 po promluvě s archiváři, nebyla za župu Barákovu k dispozici a za rok 1989 ani v TJ Sokol Brandýs n./L. I z dostupných dat bylo analyzováno, že počet oddílů v župě Barákově se od roku 2005 do roku 2013 vyšplhal z 59 na 64 sportovních oddílů. Díky tomuto vzestupu stoupal i počet sportovců, v roce 2005 tvořilo sportovní oddíly 1 816 členů, v roce 2013 už 2 117 sportovců. Všestrannost v župě Barákově zaznamenala mírný vzrůst za období 2005 až 2009, od roku 2013 počet členů však klesl. V TJ Sokol Brandýs nad Labem se stále od roku 1999 udržovaly tři oddíly, a to volejbalový, softbalový a oddíl šachů. V roce 2013 pod TJ Sokolem vystupoval volejbalový oddíl, kuželkářský oddíl a oddíl šachistů. V tento rok také bylo zaznamenáno nejvíce sportovců, a to 98, díky vzniku oddílu volejbalu dívek. Počet členů všestrannosti v TJ Sokole Brandýs n./L. od roku 1999 do roku 2009 stoupal, ale v roce 2013 byl zaregistrován pokles, a to o 101 členů.

Klíčová slova: cvičení, členové, jednota, oddíl, sjednocení, všestrannost

SOKOL AFTER RENEWAL IN 1989

Annotation:

This diploma thesis deals with Sokol sports organization after its refounding in 1989. The main task of it is to analyze the proportion of sokol versatility and other sports groups in Sokol's existence after its refoundation in years 1989, 1999, 2009 and 2013. Statistical data of 1989 and 1999 being discussed with archivists were not available neither for Barak County nor for TJ Sokol Brandýs n/L. According to available data it has been analysed that the number of sports sections in Barak County rose from 59 to 64 from 2005 to 2013. Thanks to this growth there was also a rise in the number of sportsmen. In 2005 all sports sections were formed by 1 816 members, in 2013 their number rose up to 2 117. The versatility section of Barak County registered a slow rise in the period 2005 – 2009. Since 2013 the number of members has declined. Since 1999 TJ Sokol Brandýs nad Labem has kept three sports sections, namely the volleyball, softball and chess sections. In 2013 Sokol included volleyball, ninepins and chess sections. In 2013 the highest record of sportsmen /98/ was registered, owing to the foundation of a girl volleyball team. The total number of the versatility section of TJ Sokol Brandýs n/L rose from 1999 to 2009, but a decline was registered in 2013, namely by 101 members.

Key words: exercise, members, unity, sports section, unification, versatility

Obsah

Úvod.....	10
1 Cíl práce.....	11
2 Vznik Sokola, jeho vzepětí a pády	12
2.1 Miroslav Tyrš – dětství a studia	12
2.2 Počátky vzniku Sokola	13
2.3 Tyršova snaha sjednocení jednot	18
2.4 Tyrš a politika	19
2.5 Období 1870 - současnost	20
3 Župa Baráková.....	30
4 Sokolská jednota v Brandýse n./L.	34
4.1 První radosti a problémy (1868-1879)	34
4.2 Období 1880 - 1903	35
4.3 Období 1904 - 1914	36
4.4 1. světová válka (1914 - 1918).....	36
4.5 Období 1918 - 1932	37
4.6 2. světová válka (1939 - 1945).....	38
4.7 Naděje a pád (1945 - 1949).....	38
4.8 Obnova jednoty po roce 1989	39
5 Členové Sokola.....	44
5.1 Shrnutí	54
6 Sokolové ve školách v Brandýse nad Labem	55
6.1 Ankety	55
6.1.1 Metodika	55
6.1.2 Výsledky	57
6.1.3 Shrnutí výsledků	78

7	Diskuze	80
8	Závěr.....	82
9	Literatura	84
10	Přílohy.....	87

Úvod

Ve své práci se zaměřím na tělovýchovný spolek Sokol po jeho znovuoobnovení v roce 1989. Toto téma jsem si vybrala, protože k Sokolu mám od malička velmi blízko. Od narození žiji přímo v sokolovně v Brandýse nad Labem, kde jsem se také účastnila cvičení a kulturních akcí, které brandýský Sokol pořádal. Dnes se již podílím na přípravě a organizaci některých akcí i já.

V současnosti, pokud děti nechodí do Sokola cvičit nebo se neúčastní akcí, které Sokol organizuje (i pro veřejnost), neví, že vůbec nějaký sokolský spolek v České republice existuje. I když Sokol hrál v minulosti nezastupitelnou roli při významných historických událostech, od roku 1968 zůstal v ústraní a při jeho znovuoobnovení v roce 1989 už nedosáhl takové síly a zároveň se nedostal do podvědomí tolika lidí, jako v dřívějších dobách. O budování Sokola, jeho historických činech a postavení v současnosti, diplomová práce také pojednává.

Tato práce je zaměřena především na vývoj počtů členstva ve sportovních oddílech a všestrannosti za župu Barákovu a TJ Sokol Brandýs n./L. Dále se zabývá vývojem členské základny po znovuoobnovení Sokola v celé České republice, v župě Barákově a v TJ Sokol Brandýs n./L. Díky spolupráci s organizačním vedením ČOS, které reprezentoval dr. Vladimír Dostál a tajemnicí župy Barákovy Lenkou Brandovou, jsou uvedeny i některé příčiny, které odůvodňují pokles sokolského členstva v současnosti. Další důvody, proč žáci nechodí do Sokola, byly získány i z anketového šetření na základních školách a gymnáziu v Brandýse n./L., díky kterému bylo možné navrhnout případná řešení pro získání nových členů a rozšíření členské základny.

1 Cíl práce

Hlavní cíl:

Hlavním cílem diplomové práce je analyzovat poměr zastoupení sokolské všestrannosti a sportovních oddílů v činnosti Sokola po jeho znovuoobnovení v roce 1989, 1999, 2009 a 2013.

Dílčí cíle:

- zaměření na historické mezníky vzniku a vývoje Sokola, a činnosti s ním spojenými od jeho vzniku až po současnost;
- analyzovat počet členů Sokola v roce 1989, 1999, 2009, 2013 v celé České republice;
- analyzovat počet členů Župy Barákovy a TJ Sokola Brandýs n./L. v roce 1989, 1999, 2009 a 2013;
- zjistit pomocí anket na základních školách v Brandýse nad Labem, poměr a věkové složení žáků chodících do Sokola a do jiných sportovních oddílů.

2 Vznik Sokola, jeho vzepětí a pády

Následující kapitoly budou vyprávět o životě Miroslava Tyrše, jeho dětství a studiích, při kterých narazil na tělesné cvičení.

2.1 Miroslav Tyrš – dětství a studia

Miroslav Tyrš (obr. 1) se narodil 17. září 1832 v Děčíně v rodině zámeckého lékaře. Záhy ztratil oba rodiče a žil u příbuzných, nejprve na venkově, později v Praze. Komplikované dětství díky několika úmrtí v rodině, zanechalo na této známé osobnosti psychické následky, které se mohly stát jednou z prvotních myšlenek založit spolek. Na základní škole projevoval větší zájem o antickou kulturu, ve které spatřoval klid, vyrovnanost a krásu. Tomuto koníčku se zároveň věnoval i na gymnáziu, na které nastoupil hned poté. Toužil po mnohostranné vzdělanosti, ale postupně směřoval především k filozofii a k estetice, snad i díky zájmu o antiku. Proto také nastoupil po úspěšně složené české maturitě, na filozofickou fakultu v Praze a první rigorózní zkoušky dokončil v roce 1855. Protože ho provázely existenční potíže, nemohl nastoupit na doktorantská studia, které byla jeho snem. Až do studentských let, se psal Friedrich Emanuel Tirsch, posléze si jméno počeštil.

„Z bludného kruhu nazírání na člověka jako na nedostatkovou bytost, kompenzující svou původní chudobu vybavenost vytvářením vlastního světa, se pokoušel uniknout dvěma směry – jednak k sokolství, jednak k umění. Ukazatelem cesty mu bylo antické Řecko: v jeho uměleckém optimismu a ve způsobilosti ovládnout tělo, kterou nejprůkazněji demonstrovaly olympijské hry, shledával nástroj, s jehož pomocí pěstoval vlastní vůli k činu“ (Sak, 2012, s. 34).

Jako chlapec byl Tyrš tělesně velmi slabý, proto ho jeho strýc posílal v letech 1844-1846 do tělocvičného ústavu Rudolfa von Stephanyho, kde se poprvé setkával s tělesným cvičením. Rudolf von Stephany u nás zahájil od roku 1843 soustavné pěstování tělocviku, ve svém zřízeném tělocvičném ústavu. Na gymnáziu měl Tyrš možnost zúčastnit se tělesné výchovy, ale nevyužil toho. Za univerzitních studií se navrátil k tělesné aktivitě, a to k Janu Malypetrovi, jehož tělocvičný ústav, založen v roce 1848, pravidelně Tyrš navštěvoval a cvičil od roku 1853. Po třech letech u Malypetra přestoupil k Ferdinandu Schmidtovi, který byl také jedním z pražských

tělocvikářů, který v roce 1849 přeměnil léčebný ústav v soukromý tělocvičný ústav v Praze na Václavském náměstí. Tam se Miroslav Tyrš stal v letech 1856-1857 cvičitelem. Od svých svěřenců chtěl, aby nechápali tělesnou činnost pouze jakou mechanickou práci, ale vedl je k hlubšímu a etickému významu, stavěl Antiku jako vzor a cíl.

2.2 Počátky vzniku Sokola

Důležitá životní událost zastihla Miroslava Tyrše v roce 1858, kdy se dostal do Bartelemovy rodiny, která žila v Novém Jáchymově. Přijal nabídku vychovatele dvou Bartelemusových synů, které vedl na základě harmonie tělesného a duševního vývoje, kterou již upřednostňovali ve starověkém Řecku. Nikdo netušil, jak osudný mu bude Nový Jáchymov, kde se v roce 1860 setkal s Jaroslavem Fügnerem a jeho dcerou Renátou, která se stala později Tyršovou manželkou. Jejich přátelství od té doby neznalo mezí.

Jindřich Fügner (obr. 2.) se narodil 10. září 1822 v Praze v rodině zámožného německého obchodníka. Po studiu na nižším gymnáziu, nastoupil na pozici obchodního praktikanta. Procestoval řadu zemí, a po návratu do Prahy roku 1846 převzal od svého otce, velkoobchod s textilním zbožím. V roce 1854 se oženil a stal se generálním ředitelem pojišťovací společnosti. Léto trávil na Křivoklátsku, kde se právě v roce 1860 setkal s Miroslavem Tyršem.

Obrázek 1. Miroslav Tyrš
Zdroj: Geocaching, 2008

Obrázek 2. Jindřich Fügner
Zdroj: Slavorum, 2013

„Díky Tyršovi a Fügnerovi krystalizovala idea tělovýchovy nejen jako významného prostředku k fyzickému a duševnímu zotavení národa, ale i jako prostředku schopného do národně emancipačního hnutí zmobilizovat široké vrstvy českého lidu. Odmítali sociální nerovnost a národnostní útlak. Shodovali se plně v tom, že národy budou zdravé a silné jen tehdy, půjdou-li cestou společenského pokroku.“ (Novotný, 1990, s. 5).

Výuka Bartelemusových synů byla ukončena a Miroslav Tyrš se v roce 1861 rozhodl vrátit zpátky do Prahy „s úmyslem státi se spisovatelem českým“ (Sak, 2012, s. 55). Jeho blízká budoucnost se však vyvíjela zcela jinak, dostal se nakonec prostřednictvím známých k práci redaktora, kterou posléze přerušil díky vzniku sokolského spolku.

V době, kdy Tyrš působil jako vychovatel, se zatím ve Schmidtově ústavu, v době pádu Bachova absolutismu a vzniku nových spolků různých zaměření např.: pěveckého spolku Hlahol založeného roku 1860 nebo Umělecké besedy, prvního českého sdružení spisovatelů, výtvarníků, hudebníků a příznivců umění, zrodila myšlenka, od skupiny cvičenců, založit tělovýchovný spolek. Hlavním podnětem se stala tehdy informace o vzniku nového vídeňského tělocvičného spolku založeného na počátku června 1861.

Tyrš se po návratu dozvěděl o záměru založit v Praze tělocvičný spolek a velmi se mu zamlouval. Vyžádal si stanovy, aby je přeložil do češtiny. Habilitace mu nevyšla, příjem byl mizivý, tak se rozhodl společně s Jindřichem Fügnerem jít touto životní cestou. Pomáhali jim další čeští vlastenci jako Eduard Grégr, jeho bratr Julius Grégr, Jan Neruda, Josef Mánes, J. E. Purkyně, Josef Barák, Rudolf Thurn-Taxis a další. Stanovy byly po menších úpravách schváleny a v neděli 16. února 1862 byla založena Tělocvičná jednota pražská, později nazývaná Sokolem. „Za účasti sedmdesáti pěti členů se sešla v Malypetrově tělocvičně v budově české reálky v Panské ulici ustavující valná hromada tohoto nového spolku“ (Sak, 2012, s. 61). Starostou byl valnou hromadou zvolen Jindřich Fügner, náměstkem starosty Miroslav Tyrš (později i první náčelník), Eduard Grégr jednatelem, pokladníkem Karel Steffek a zapisovatelem Tomáš Černý. O rok později byla založena první jednota v zahraničí, „Južni Sokol“ v Lublani.

Vlastní činnost zahájila Tělocvičná jednota Pražská, neboli Sokol, 5. března 1862. Na začátku byla pronajata tělocvična Jana Malypetra na tři večery v týdnu, a to na pondělí, středu, pátek od 18 do 21 hodin. Cvičenci byli rozděleni do družstev, které vedl cvičitel určující hlavní náplň činností. Protože přibýval počet cvičenců, bylo třeba Malypetrovu tělocvičnu pronajmout po celý týden. Následně byl také pronajat dům s názvem Apollo, který měl velký sál, vhodný pro cvičení. V dubnu roku 1862 vešel v platnost první rozvrh cvičení, na kterém se podílel sám Miroslav Tyrš.

Hlavní myšlenku sokolské činnosti založil Miroslav Tyrš na třech pilířích: „národní romantice německého turnerovství“, „úměrného a souladného ideálu řecké kalokagathie“ a „vlasteneckém liberalismu“. První bod je inspirován myšlenkami Friedricha Ludwiga Jahna a E. W. B. Eiselena, kteří se zasloužili o nový druh cvičení, cvičení na nářadí. Miroslav Tyrš se nechal inspirovat tímto systémem a snažil se tento, v té době moderní trend, vsadit i do cvičení v Sokole. Podporoval cvičení čtyř skupin, cvičení bez nářadí a bez pomoci nebo odporu jiných, cvičení nářaďová, cvičení skupinová, úpolová (šerm), které dále obohatil o základy sportovní gymnastiky, atletiky, turistiky a některých branných činností. Druhý bod vychází z antiky, která byla pro Miroslava Tyrše symbolem harmonického člověka a uvědomělého občana, a snažil se je v Tělocvičné jednotě Pražské nadále rozvíjet. Třetí pilíř se opíral o spojenectví a vlastenectví všech Sokolů. Tyrš v tomto případě hovořil o Sokolu jako o „neprůlomné hrázi proti všem nepřítelům národa“ a zdůrazňoval především tyto složky: práce pro národ, pokrok, slovanskou vzájemnost a demokratismus“ (Kössl, aj., 1994, s. 124).

Miroslav Tyrš také sestavil sbor dvaceti cvičitelů, který se poté neustále rozrůstal. V tomto ohledu Miroslav Tyrš shledával problémem neustálenou tělocvičnou soustavu a nejednotné názvosloví. Netrvalo dlouho a Tyršovy rozepsané jednotlivé cviky byly vydány v roce 1862 pod názvem Tělocvičné názvosloví jako součást Pravidel tělocvičené jednoty Pražského Sokola.

Na veřejnosti se Sokol představil zprvu výlety, které byly tzv. doplňkem tělocvičné činnosti. První výlet v roce 1862 byl výstupem na horu Říp ve stejnokrojích. Stejnokroj (obr. 3) se vyznačoval šedou látkou, laděnou do teplého tónu, z tkaniny zcela

lněné a bavlněné. Skládal se z červené košile, kalhot a kulatého klobouku, který byl dále doplněn červenou „konkardou“ s pérem. První výlet započal éru sokolských výletů, které se staly zdrojem šíření sokolského hnutí, stejně tak jako veřejnými sokolskými vystoupeními. První z nich se konalo u příležitosti odhalení praporu Sokola pražského v tělocvičně Apolla 1. června 1862. Sokolský prapor (obr. 4), malovaný Josefem Mánesem, „dodnes zachovaný, je zhotoven z bílého a červeného hedvábí. Bílá strana, olemovaná slovanskými ozdobami, nese jméno Sokol, na červené straně je namalován velký bílý sokol s rozepjatými křídly a nad ním heslo „Tužme se“. Žerd' praporu je zakončena uměleckým stříbrným nástavcem se sokolem a monogramem s názvem spolku Do žerdě byla vložena pergamenová darovací listina“ (Novotný, 1990, s. 15). Slavnostní předání praporu proběhlo v červnu 1862. Hlavní projev na této slavnosti měla Karolina Světlá, nazývaná „matkou praporu“. V šedesátých letech sokolové nechyběli u žádné národní slavnosti, např.: odhalení praporu pěveckého Hlaholu, návratu korunovačních klenotů z Vídně, kladení základních kamenů k Národnímu divadlu, oslavy sedmdesátých narozenin Františka Palackého.

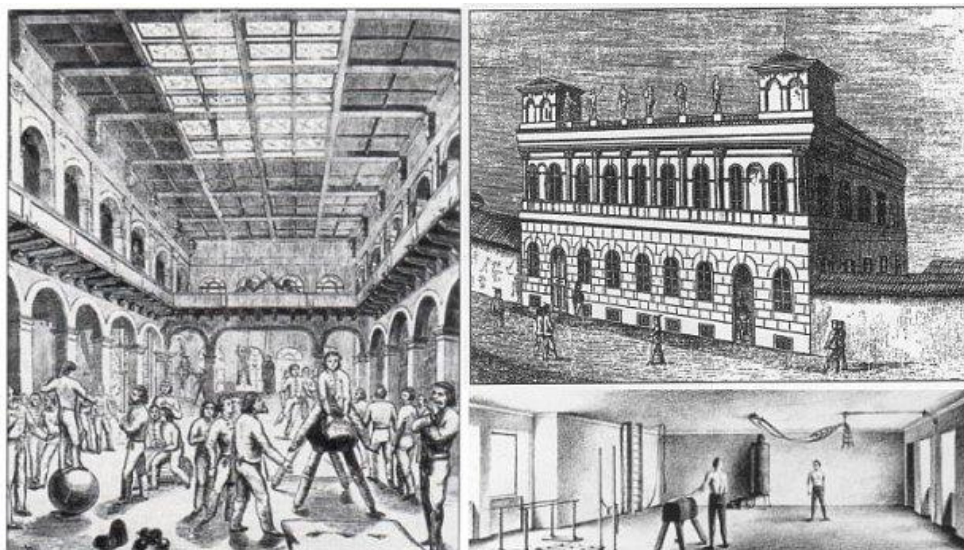

Obrázek 3. Sokolský kroj
Zdroj: Slavorum, 2013

Obrázek 4. První sokolský prapor
Zdroj: Štráfěldová, 2012

Druhým veřejným cvičením se sokolové loučili s Apollem, odkud dostali výpověď. Fügner se snažil jednat hned, zakoupil pozemek nedaleko Žitné brány, kde nechal postavit novou tělocvičnu. Projekt stavby „nejkrásnější tělocvičny v Rakousku“ byl schválen a svěřen do rukou architekta Ignáce Ullmanna. Ten společně s Tyršem domlouvali vnitřní uspořádání. Stavba tělocvičny byla rozdělena na obytnou a spolkovou část. Obytná část se stala domovem Jindřicha Fügnera a i Miroslava Tyrše. Novostavba (obr. 5) byla slavnostně otevřena až po půl roce, v roce 1864. Miroslav Tyrš využil této příležitosti k rozšíření palety nářadí, zavedl tzv. „rohování“ a zpestřil pořadové cviky „uměleckým prováděním“. Cvičitelským hodinám vtiskl jeho oblíbený pevný řád. V nově postavené sokolovně se konaly také sokolské plesy a tzv. „šibřinky“ (dle Jungmannova slovníku: šibřit – tropit si žerty), maškarní plesy a divadelní představení.

Obrázek 5. První sokolovna
Zdroj: Štráfeldová, 2012

V roce 1865 zemřel Jindřich Fügner, což byla velmi bolestná rána pro celou sokolskou společnost. Po smrti Fügnera zůstala sokolovna zadlužena, a hrozilo, že Fügnerova rodina přijde o tuto vzácnou stavbu. Díky Tyršovi a ostatním členům, se tak nestalo a v roce 1866 přešla tělocvična přece jen do vlastnictví pražského Sokola. Na pozici Fügnera nastoupil Petr M. Fischer.

Tyrš si přál prostřednictvím Sokola „vytvořit ušlechtilého občana-vlastence a proměnit českou společnost v pospolitost spájenou společnými ideály, nadřazenými

stranickým, náboženským, společenským dílčím zájmům“. Tomu odpovídalo i vzájemné tykání a oslovení „bratře“, zavedené v Sokole z ještě Fügnerova podnětu, stejně jako zvolání „Na zdar“ místo smekání a konvenčních pozdravů (Sak, 2012, s. 83). Tyto prvky byly přeneseny i do současnosti. V roce 1866 byla také v Sokole zavedena branná výchova, protože sám její průkopník Tyrš, se chtěl podílet na obraně státu při válečných konfliktech, zprvu se chtěl podílet na tažení proti Prusku. Nejdříve byli sokolští dobrovolníci nejvyšším státním úředníkem odmítnuti a zakládaly tzv. tábory lidu, masová shromáždění, kde měli šanci se projevit, protestovat proti dualismu a nerespektování národně politických požadavků. Ale nakonec, po vyhlášení válečného stavu a evakuaci majetných vrstev z Prahy, se Sokolové podíleli alespoň na uchování bezpečnosti ostatních občanů ve městě.

2.3 Tyršova snaha sjednocení jednot

K Tyršovým dalším snahám patřilo rozšiřování sokolských jednot mimo Prahu, a následně mu šlo o zřízení jednotného sokolského spolku. Přesto byl tento jeho návrh vládou zakázán. Od prvopočátku života tohoto spolku byli jeho hlavní aktéři pronásledováni a vyslýcháni. Policejní ředitelství mělo za to, že Sokolové se chtějí spojit v celonárodní sokolské ústředí a rozpoutat národní osvětu demokratismu. Dále bylo sjednocení všech jednot považováno za porušení sokolského zákona, který nedovoloval zřizování poboček mimo vlastní sídlo spolku. „Pražská policie začala vyžadovat i předběžné oznámení podrobného programu jednání výboru, a to nesmělo začít před příchodem komisaře. A jen za jeho přítomnosti směly být otevírány a vyřizovány spolkové dopisy. Také žádalo o předložení úplného seznamu členů tělocvičné jednoty s udáním věku, zaměstnání a bydliště u každého jednotlivého člena“ (Novotný, 1990, s. 19). Zmařen byl i seminář pro cvičitele ze všech jednot, kde chtěl Tyrš jednotlivé cvičitele seznámit s nářadím a se zásadami, jak vést cvičení. Prostředky komunikace se staly nakonec veřejná cvičení a návštěvy cvičitelů venkovských jednot.

K tisku dovedl v roce 1867, své jediné rozsáhlejší teoretické dílo, ZÁKLADOVÉ TĚLOCVIKU, kde vymezil „1. Cvičení bez nářadí a bez pomoci neb odporu cvičenců jiných: cvičení prostná, cvičení pořadová. 2. Cvičení nářadová, a) na nářadích, b) cvičení s nářadím. 3. Cvičení toliko pomocí jiných proveditelná: skupiny a za 4. Úpoly“ (Sak, 2012, s. 111). Tyrš byl také u zrodu prvního pokusu o založení

českého sportovního klubu: po zamítnutí založení plavecké a veslařské jednoty Vltavan, se Sokol pražský podílel na zřízení vodního oddílu.

2.4 Tyrš a politika

„Tyrš se netajil demokratickým, liberálním a protiklerikálním smýšlením a v státoprávním ohledu zastával vyhraněně opoziční stanovisko“ (Sak, 2012, s. 91). Zprvu politické oblasti odolával, ale po dlouhém přemlouvání se nechal zlákat a do politiky vstoupil jako člen výboru politického spolku Slovanské lípy. To se psal rok 1869. „Sokolský spolek však chtěl chránit před takovými výstřednostmi. Jen sociálně zlepšiti, posíliti, odučiti servilismu, pak až si ti lidé dělají, co chtějí. Spolek musí být nezávislý, bez jakéhokoli vlivu z té nebo z oné strany“ (Sak, 2012, s. 92). V roce 1869 také vznikl Tělocvičný spolek paní a dívek pražských. Sestavením ženského cvičitelského sboru byla pověřena Klementina Hanušová. Cvičení dospělých žen se muselo konat v uzavřené místnosti, kam měli muži přístup zakázán.

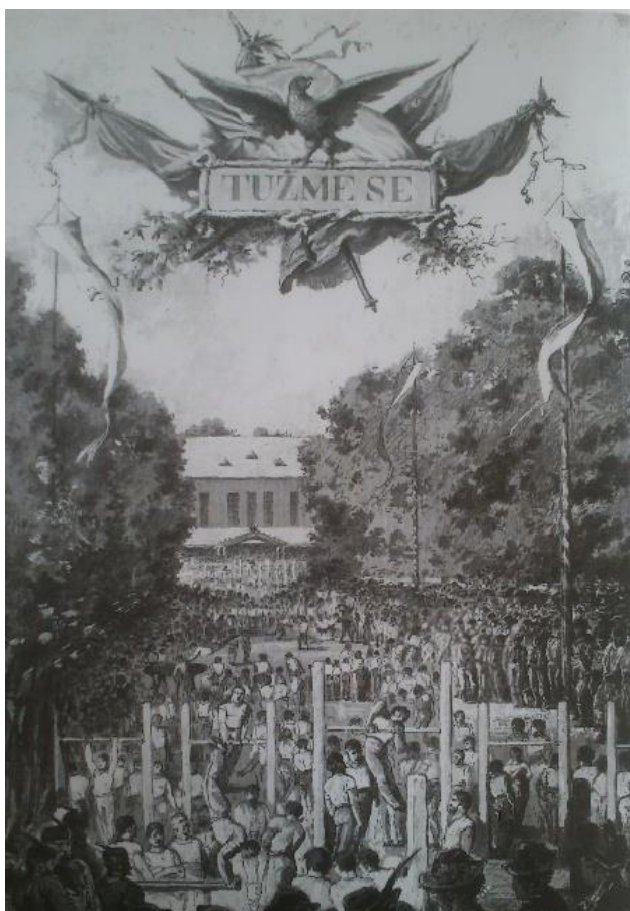
Být tolika zaneprázdněný způsobila u Tyrše těžké nervové rozrušení, které způsobilo dokončování Základů tělocviku, vypracování návrhu Věstníku sokolského, účast na táborech lidu, výletech, výpravách a dalších aktivitách, proto mu byl doporučen pobyt ve švýcarském sanatoriu. Jeho stav se po několika letech zlepšil a mohl se navrátit k původní činnosti a k funkci náčelníka Sokola. Částečně se vrátil i k politické činnosti, kterou byl však znechucen a proto od politiky na dobrou odstoupil. „Sokol a výtvarné umění je mu víc než politika“ řekl (Sak, 2012, s. 101).

Po návratu se stále Tyrš držel svého cíle, že by chtěl vytvořit spolek jednot sokolských. Prozatím přišel na to, že pojátkem všech sokolských jednot by mohl být časopis, jehož by byl hlavním redaktorem. Sokolský časopis s názvem „Sokol“ byl poprvé vydán na Nový rok 1871, s programovou úvahou Náš úkol, směr a cíl, na které již Tyrš pracoval během svého pobytu ve švýcarském sanatoriu. „Hlavní myšlenkou jeho stati bylo, že základní úlohou Sokolstva je zachovat národ při tělesném, duševním a mravním zdraví, které nahradí cestu zkáze a zpátečnictví. Čechům je třeba sokolského hnutí tím více, že jsou národem malým, a proto musí vyvíjet mnohem větší aktivitu než národy velké, aby zůstali platnými a užitečnými členy celé lidské společnosti“ (Novotný, 1990, s. 30-31).

2.5 Období 1870 - současnost

V letech 1870-1880 utrpěl Sokol těžkou krizi. Velká část členů Sokola odešla a sokolských jednot ubývalo. Hlavním důvodem bylo státoprávní vyrovnání s Vídní. V tomto období, přesně 28. srpna 1872, se Tyrš oženil s dcerou kdysi svého největšího přítele, Renátou Fügnerovou. A v té době byl Tomáš Černý zvolen za starostu jednoty. Po dvou letech se u Tyrše znovu objevila psychická nemoc „neuróza“, a proto se několik let odebral do ústraní a léčil se. I v nepříznivých letech sokolové udržovali pravidelná cvičení, pořádali se výlety, a konaly se i první závodnická cvičení, aby sokolové ukojili svou soutěživost.

Ústup hospodářské krize, opět umožnil znovuoživení sokolských jednot a zakládání jednot nových. U příležitosti 20. výročí mateřské jednoty, Sokola pražského, v roce 1882, byl Tyrš zcela fit. K příležitosti tohoto jubilea se konal 18. června 1882 první všesokolský slet na Střeleckém ostrově (obr. 6), jediný, který se konal za Tyršova života. Na programu této slavnosti bylo veřejné cvičení rozdělené do

Obrázek 6. Kresba I. sokolského sletu

Zdroj: Waic, 2012

tří částí: na společná vystoupení prostná, hromadné cvičení na nářadí a ukázkové vystoupení vybraných cvičitelů. Tyrš sám navrhl metodický návod, podle kterého se členové připravovali na společné vystoupení. Slavnost byla započata velkým průvodem, kde pochodovalo 1 600 sokolů z Prahy; 76 venkovských jednot. Pod 57 prapory kráčelo 60 starostů, 56 náčelníků a 70 cvičitelů. Po slavnostním projevu Eduarda Grégra, a pod přímým vedením Tyršovým, začalo hromadné cvičení prostných (na secvičení sedmi stům účastníků, stačila jediná krátká zkouška ještě v ten den ráno). Pak

následovalo cvičení na nářadí a ukázkové cvičení vybraných cvičitelů. Po všech částech hromadného cvičení následovala sokolská zábava a velkolepý ohňostroj. Druhý den se opět všichni rozjeli do svých rodných domovů už jen se vzpomínkami.

Tyrš na sklonku života

Jak je již uvedeno výše, Tyrš se zajímal i o teorii a dějiny umění, které se „stávaly středem jeho pozornosti teprve tehdy, jakmile se mohl domnívat, že další existence Sokola je natolik zajištěná, že už nevyžaduje plné nasazení jeho sil“ (Sak, 2012, s. 124). Stejně jako jeho dávný sen stát se vysokoškolským profesorem, se stalo skutečností. V roce 1882 získal titul soukromého docenta dějin výtvarného umění na české technice. V roce 1884 byl jmenován mimořádným profesorem české univerzity v Praze. Podmínkou získání tohoto titulu bylo vzdát se tělocvičného spolku Sokola i práce v časopisu. Což vedlo opět k jeho skleslosti a tísnivosti, a podnítilo to opět návrat jeho psychické nemoci. Nakonec se rozhodl stát se profesorem a s lítostí se vzdal sokolské činnosti. Protože ho toto rozhodnutí velmi silově vyčerpalo, odjel na konci letního semestru na doporučení do Tyrolska do městečka Oetz v Ötztalu. 8. srpna 1884 se vydal na vycházku, z které se již nevrátil. 21. srpna byl nalezen utonutý v řece Ache nedaleko tohoto městečka. 23. srpna byl zde Tyrš také pohřben. Nejdříve mu bylo však vyjmuto srdce, které bylo dopraveno do Prahy. 30. října byly i jeho zbylé ostatky převezeny a 9. listopadu 1884 se v Praze přišla s Tyršem rozloučit celá veřejnost.

„Ještě v roce 1884 bylo jako předstupeň sjednocení všech jednot, povoleno župní zřízení Sokola, první se ustavila v Kolíně, župa Tyršova, a v Praze, župa Středočeská. Po pěti letech, v březnu 1889, vznikla Česká obec sokolská, ve které se sdružilo téměř dvaadvacet tisíc členů ze 185 jednot v Čechách. Roku 1904 se spojila Česká obec sokolská s Moravskoslezskou obcí. Valný sjezd, zvolil prvním starostou Jana Podlipného, náčelníkem se stal František Čížek a jednatelem Josef Schreiner. V roce 1906 byl Josef Schreiner zvolen starostou, náčelníkem Jindřich Vaníček. Stále se konaly veřejná okrsková cvičení, po nichž následovaly župní a vyvrcholením byly všesokolské slety.

Po smrti Tyrše vedli cvičení v Sokole Tyršovi zástupci František Čížek s Františkem Kožiškem. Náplní sokolských cvičení byla tělovýchovná (kondiční)

cvičení, dvakrát až třikrát v týdnu. V roce 1932 zahájili Sokolové spolupráci se sportovci, kdy se na Letné konaly I. národní Tyršovy hry, atletické závody.

1. světová válka

Jak je již zmiňováno výše, Sokolové se učili branné výchově, které vedla k sebeovládání, vytrvalosti, pravidelnosti, sebekázi, spolehlivosti, přesnosti, dochvilnosti a střídmosti. Díky této výchově mohl založit na Sokolu svou odbojovou činnost v období 1. světové války T. G. Masaryk a E. Beneš. Masaryk byl zpočátku kritický ke koncepci jakéhosi vojska složeného ze sokolů, ale když začal uvažovat o samostatnosti našeho státu, ocenil Tyršovu myšlenku především branné výchovy, a byla tu armáda sokolů bojující za český stát. ČOS tehdy vyzvalo všechny členy Sokola k pomoci rodinám, kterým byli muži povoláni do vojenské služby. Dále se sokolovny přeměňovali ve vojenské nemocnice, kde ošetřovali sokolští lékaři i rodiny nečlenské. Josef Scheiner, starosta ČOS, byl velmi blízkým spolupracovníkem T. G. Masaryka a E. Beneše, proto byl rakouskými úřady obviněn za „velezrádnou činnost“. Jeho činy nebyly ničím prokázány, proto byl propuštěn. Díky tomu bylo na Sokol velmi přísně dohlíženo rakouskými úřady, které vyústilo až k rozpuštění ČOS. Už i na frontách byla řada pluků se sokolskými příslušníky, kteří často přebíhali z jednotlivých oddílů, zničena nebo zadržena.

Vstupem Spojených států do války v roce 1917 se napětí v českých zemích povolilo a o rok později se mohl svolat do Prahy sjezd zástupců všech sokolských žup k poradám o ustavení nového sokolského ústředí. Okamžitá obnova ČOS byla zaznamenána vyhlášením Československé republiky 28. října 1918.

Nejobtížnějším revolučním úkolem v Praze bylo převzetí vojenské moci. Celý vojenský štáb byl shromážděn na zemském vojenském velitelství, kam sokolské oddíly vnikly, a budovu celou obsadili. Generálové svolili k vyjednávání, i přestože bez svolení vídeňského ministerstva války nechtěli vydat vojenskou moc. Druhý den po vyhlášení republiky, členové hradčanského Sokola obsadili Pražský hrad a vytvořili první „republikánskou stráž na Hradě pražském T. G. Masaryka“. Následně byly členy Sokola vytvořeny strážní útvary, které po dobu jednoho roku střežili bezpečnost

a pořádek v republice, nahradily tak funkci policie a armády. Do Sokola se tehdy hlásilo mnoho nových členů.

Klid a vyrovnanost netrvala však dlouho. „V letech 1933-1934 se v sousedním Německu dostal k moci nacismu a pro naši republiku začala doba stále se zvyšujícího ohrožení. Úměrně k tomu však vzrůstalo národní uvědomění obyvatelstva, které se projevovalo rostoucími sympatiemi vůči Sokolu. V tomto období byl Sokol nadějí i oporou, zde se občané mohli aktivně zapojit do vlastenecké činnosti, jejíž potřebu instinktivně pociťovali“ (Loyd-Loydová, 1998, s. 59). „V té době vydala ČOS prohlášení proti fašismu, podle něhož členství v Sokole nebylo slučitelné s členstvím nebo s podporou fašismu“ (Waldauf, 2007, s. 52).

I za německého tlaku, byla v roce 1938 všechna sokolská cvičení vztahována k desátému všesokolskému sletu, který byl nezapomenutelnou událostí pro všechny. Za čelem průvodu šlo 35 000 mužů a 25 000 žen, dále zahraniční účastníci ze 13 zemí a na konci průvodu jelo 800 jezdců. „Slet se skvěle vydařil, byl ukázkou morální síly národa, který stojí sám proti nepříteli celé Evropy. Byl také oporou hlavně pro obyvatele našeho pohraničí, kteří byli nacisty bezprostředně ohrožováni. Slet vzbudil obdiv a uznání, nejen doma, ale i v cizině“ (Loyd-Loydová, 1998, s. 61).

2. světová válka

„14. března 1939 byl ustaven samostatný Slovenský stát a 15. března obsadilo německé vojsko české země a vyhlásilo „Protektorát Čechy a Morava“ (Waldauf, 2007, s. 72). Ještě v ten den Sokol zahájil odbojovou činnost, spálil veškeré dokumenty, které se vztahovaly k obraně státu a v případě rozpuštění Sokola byla později ustanovena tzv. „Sokolská pětka“ s Františkem Bláhou, Janem V. Kellerem, Evženem Köpplem, Augustinem Pechlátlem (nový náčelník ČOS) a Josefem Truhlářem (nový starosta ČOS). Protože Sokol byl trnem v oku německé vládě a především Hitlerovi. „Tento odboj opatroval finance, udržoval styk se zahraničním sokolstvem, řídil činnost Komise pro styk s župami a hájil spolupráci s řídicí složkou národního odboje, vojenskou „Obranou národa“, jejímž velitelem byl generál Josef Bílý, taktéž člen Sokola“ (Waldauf, 2007, s. 73).

1. září napadlo Německo Polsko a 3. září vypověděly Anglie a Francie válku Německu. Gestapo v prvních dnech zatklo několik tisíc představitelů veřejného života a v dalších letech byli zatčeni i představitelé sokolského odboje, Josef Truhlář a Evžen Köppl. Funkce odboje byla velmi silně narušena, ale ostatní členové se snažili o jeho zachování a i o zachování legálních tělocvičných, sportovních a kulturních činností. Během druhé světové války se konaly první lehkotletické závody, lyžařské závody a tělocvičné závody na nářadí.

V roce 1941 byla na příkaz říšského protektora v Čechách a na Moravě činnost Sokola zastavena. V noci ze 7. na 8. října provedlo Gestapo úder na veškeré sokolstvo, zatklo přes tisíc Sokolů a téměř všechny zbylé členy ČOS. Sokolská pětka zanikla. O pár dní později byla ČOS rozpuštěna a veškerý její majetek zabaven. Sokolský odboj však pokračoval i nadále a to pod jménem JINDRA (podle Jindry Vaníčka), který pomáhal skupině parašutistů při atentátu na Heydricha. Ten nechal v té době založit tzv. „Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě“, kde se měla pěstovat i jednotná výchova tělesná, duševní a mravní. Všechny tělovýchovné spolky se měli k této organizaci přihlásit a spolupracovat.

Po spáchaném atentátu na Heydricha a zradou jednoho příslušníka z parašutistické skupiny, byla většina rodin a tudíž i členů Sokola, kteří pomáhali, zatčena nebo popravena v koncentračních táborech. Po atentátu byly vyhlazeny obce Lidice a Ležáky. Pro sokolský odboj nastaly kruté časy, činnost JINDRA byla prakticky zastavena.

Sokolský odboj posléze pokračoval, ale pouze v malých skupinkách bez spojení. Většina sokolů se stala také členy československé zahraniční armády, v Anglii, Francii, Kanadě a USA. 5. května 1945 vypuklo povstání proti Němcům v Praze, na jejíž obraně se podílela značná část sokolstva. Nakonec německá armáda po třech dnech složila kapitulaci a 14. srpna 1945 skončila druhá světová válka, za které bylo uvězněno podle zpráv z roku 1947 12 429 sokolských příslušníků, z toho 11 387 mužů, 901 žen, 126 dorostenců, 15 dorostenek, a 4042 jich bylo popraveno a umučeno. Největší ztráty přišly především ve vedení Sokola, kdy bylo umučeno a popraveno na 236 předních sokolských činovníků, kteří po válce a znovuoobnovení Sokola chyběli. „Sokolové šli na

svou smrt odhodlaně, hrdě, jejich poslední myšlenky před popravou nebo smrtí na následky mučení patřily Sokolu a národu, jak dosvědčovaly vzpomínky těch, jimž se podařilo přežít“ (Waldauf, 2007, s. 84).

Po skončení války se ihned Sokol snažil i po velkých ztrátách o obnovu. Starostou ČOS byl zvolen Antonín Hřebík, do funkce náčelníka dr. Miroslav Kavalír a náčelnicí Marie Provazníková. Hlavním cílem ČOS byla obnova sokolstva v osvobozené republice a výchova mládeže v duchu Tyršově a Fügnerově. Sokol se musel vyrovnat s myšlenkou sjednocení veškeré tělesné výchovy a sportu. Již už během války se vedly diskuze o tom, že roztržité tělovýchovné, sportovní a turistické organizace by neměly být obnoveny samostatně, ale ustanovit se v rámci celonárodní organizace. Nakonec se všechny organizace domluvily a sdružily se do Československého tělovýchovného svazu, v němž každá pracovala samostatně a měla právo zachovat svou vlastní ideologii.

Únor 1948

Do dalších osudů Sokola zasáhl únorový politický převrat v ČSR roku 1948. 26. února téhož roku „byly v ČOS, v župách i jednotách utaveny akční výbory, které měly za úkol odstraňovat ze Sokola členy, kteří neměli „kladný vztah“ k nově vzniklé politické situaci. Ze Sokola bylo tehdy vyloučeno tisíce členů a taktéž většina předsednictva ČOS sesazena. Akční výbor Národní fronty rozhodl, že tělesná výchova a sport budou nekompromisně sjednoceny v rámci Sokola“ (Loyd-Loydová, 1998, s. 79). A tehdy se začalo mluvit o Sokole jako o „sjednocené tělovýchově“, pod zkratkou JTO – jednotná tělovýchovná organizace. Do Sokola vstoupili členové Orla (divadlo), veslaři, fotbalisté, hokejisté, turisté, kuželkáři, tenisté a členové všech dalších sportovních odvětví. Akční výbory chtěly, aby se Sokol stal součástí politického života. Přesně to, čemu nechtěl Miroslav Tyrš. „Komunisté tvrdili, že až teprve nyní, se naplní Tyršova výzva, „Co Čech, to Sokol“. Jenomže to nemělo nic společného se snahou pracovat na každém jednotlivci s cílem, aby národ jako celek byl hodnotnější. Bylo to typická komunistická metoda, jak prostřednictvím takto dosažené jednoty všechny ovládat“ (Dvořáková, 1991, s. 8).

Akční výbory měly velký zájem na tom, aby se konal XI. Všesokolský slet, aby celému světu ukázaly, že u nás je státní situace naprosto v pořádku a nové vedení je přijímáno kladně. Členstvo, tak pozitivně naladěno nebylo a konání tohoto sletu bylo vážně ohroženo. I přesto, že se tento významný sportovní zážitek uskutečnil na Strahovském stadionu, při sletové průvodu sokolové ukázali, jaké je jejich stanovisko, na tehdejší situaci. Provolávali hesla vztahující se k režimu a při pochodu kolem tribuny, kde měla být vzdána pocta prezidentovi Gottwaldovi, pochodovali mlčky s odvrácenými hlavami a nepoklonili před ním ani prapory. Tehdy bylo také při něm zatčeno několik desítek bratří a sester. Následkem této situace byly provedeny v Sokole radiální čistky členů. Teď šlo už o existenci Sokola, která byla pokořena 1. ledna 1949, kdy byly zrušeny všechny sokolské župy a místo nich se vytvářely sokolské kraje a okresy, v nichž měli rozhodující slovo komunističtí krajští a okresní tajemníci. Aby bylapodle komunistů pokořena celá sokolská organizace, v roce 1952 bylo vyhlášeno, že tělesná výchova a sport budou řízeny přímo státem. Jméno Sokol zaniklo a s ním i celá organizace.

V roce 1968 se objevily snahy o obnovu Sokola, ale 21. srpna 1968 přišla okupace Československa armádami Varšavské smlouvy. Tímto dnem a následnou normalizací snahy o jeho obnovu se rozplynuly.

Obnovení sokolské činnosti po roce 1989

„17. listopadu 1989 byl ustaven přípravný výbor Sokola, který ihned podnikl přípravy na svolání zájemců o obnovení sokolské činnosti (Waldauf, 2010, s. 495). Do čela sokolského přípravného výboru se postavili dr. Boris Uher, Miroslav Jandásek a Dagmar Evaldová. Veškerá sokolská činnost měla navázat na Tyršovy a Fügnerovy myšlenky a pokračovat v tradicích, které Sokolu byly dány již na počátku jeho vzniku, např.: tradice humanity, demokracie a nezištné služby národu, tradice sokolského bratrství, politické nezávislosti, pořádání sletů a dalších.

Ustavující sjezd Sokola byl svolán na 7. ledna 1990. Pomoc při obnově Sokola v Československu přislíbily i zahraniční jednoty sdružované v Ústředí československého sokolstva v zahraničí se sídlem ve Spojených státech, na jehož vzniku se podíleli exulanti dr. Antonín Hřebík, bývalý starosta ČOS a Marie

Provazníková, bývalá náčelnice ČOS. Sjezdu se účastnil i prezident Václav Havel a Věra Čáslavská. Hlavními body sjezdu byla rozprava a schválení návrhů stanov a zvolení nového předsednictva ČOS, prozatím na jeden rok. Na pozici starosty byl většinou zvolen doc. dr. Bořivoj Petrák, místostarostou Ing. Miroslav Jandásek, náčelníkem Vladimír Janoušek, vzdělavatelem dr. Boris Uher, předsedkyní zahraničního odboru Dagmar Evaldová. Následně bylo předloženo ke schválení pět návrhů pro běh obnoveného Sokola, především šlo o „vybudování okresních výborů, propracování sokolské ideje a historie, cvičebního programu včetně zajištění a vyškolení potřebného počtu cvičitelů a vzdělavatelů, organizování cvičenců všech věkových kategorií; postupným přebíráním sokolského majetku a vytvářením ekonomických podmínek pro jeho provoz; vytvářením podmínek pro rozvoj sokolské publicity, zvláště vydáváním Sokolského věstníku; dalším jednáním se Svazem ZRTV a jinými institucemi ve věci rozšíření a vytvoření definitivní podoby ČOS aj.“ (Waldauf, 2010, s 501). Na závěr promluvil nový starosta ČOS dr. Petrák. Začala obtížná doba budování spolkové činnosti Sokol.

Důležitou událostí se stalo konání XII. všesokolského sletu v roce 1994, na které vystoupilo celkem 23 100 cvičenců všech složek. Dalším podstatným okamžikem bylo ukončení činnosti Ústředí československého sokolstva v zahraničí k 31. prosinci 1995, mezi jehož hlavní úkoly patřila spolupráce se všemi demokratickými Čechy a Slováky při úsilí o osvobození Československé republiky a návratu demokracie, což se tak stalo.

V roce 2000 se konal XIII. Všesokolský slet, 2006 XIV. Všesokolský slet, jehož vyvrcholením bylo večerní vystoupení vozíčkářů za umělého osvětlení se světelnými šípy. Zatím poslední XV. Všesokolský slet se konal v roce 2012 (obr. 7), u jehož příležitosti oslavil Sokol 150. let výročí vzniku.

Obrázek 7. Vystoupení věrné gardy na XV. Všesokolské slet
Zdroj: Kubín, aj., 2013

Je známo, že Sokol v současnosti nemá takové postavení jako v dobách minulých. A proto i na jeho současnou pozici reagují někteří autoři. Jarina Žitná píše „Sokol byl opakovaně rušen v dobách totality a znovu zakládán tehdy, když vládla demokracie. I přes všechnu snahu Sokol stále ještě nemá v naší společnosti takové místo, jak tomu bylo v minulosti (...) Sokol na vlastní kůži nepoznaly vlastně dvě generace. Máme problémy s propagací, sdělovací prostředky totiž naše každodenní práce naprosto nezajímá (...) V každém případě se Sokol vždy bude hlásit k ideálům bratrství, tolerance, vzájemného pochopení, ideálům demokracie a humanismu“ (Žitná, 1998, s. 67-68). „Konvalinka si ve své práci položil přímou otázku, proč se současný návrat Sokola nezdařil lépe. Celý problém řešil v obecnějších společenských rovinách a dospěl k názoru, že „...základní příčina tkví ve velké změně myšlení, morálce a chování speciálně naší populace (...) Byly značně diskvalifikovány skutečné životní hodnoty, škála jejich kvantifikace byla přehodnocena v negativním smyslu“ (Hodaň, 2003, s. 52).

Otázce, co je potřeba pro rozvoj sokolské myšlenky po roce 1989, se věnuje výzkum Bohuslava Hodaňa. Respondenti ve věku od 20 do 79 let odpovídali: „atraktivnost činnosti, hlavně pro mládež; schopní vedoucí a cvičitelé; zlepšení ekonomiky, sponzorství; oslovení mladých lidí; nutnost propagace sokolství, modernizace cvičebních a sportovních programů v souladu s moderními vědeckými poznatky; apod.“ (Hodaň, 2003, s. 62). Ano, všechny tyto postřehy jsou předpokladem

pro další vývoj a rozvoj sokolské činnosti. Jsou také určitou radou, jak získat větší počet nových členů do jednotlivých jednot.

„Vyplnění volného času a odreagování; dostupnost pro všechny, i finanční – možná až moc; spojení zdraví a společenské role; setkávání lidí; schopnost Sokola přizpůsobit se moderním trendům; existence dobrovolné práce, apod.“ (Hodaň, 2003, s. 64) takto vnímají zkoumaní klady sokolské činnosti v současnosti a pro budoucnost. Mezi zápory však řadí: „mnoho se neví, malá informovanost; nedostatek cvičitelů; nedostatek financí; nevyřešený postoj Sokola k období 48-49; chybí tělovýchovné vzory u představitelů – prezident a ostatní; střety mezi mladšími a starou gardou; apod.“ (Hodaň, 2003, s. 65). Jistě je značnou problematikou dostatek financí. Dnes v médiích probíhají reportáže o tom, jak Sokolové prodávají sokolský majetek obcím, v nichž se nachází, protože nemají dostatek prostředků buď na rekonstrukci, nebo na jeho udržení.

V tomto případě jsou potřeba klady podporovat a rozvíjet, a následně zápory minimalizovat pro současnost a i budoucnost. To znamená, zajistit větší informovanost veřejnosti o sokolských činnostech, především se zaměřit na mládež základních a středních škol. Provést nábor tak, jak to dělají jiné sportovní oddíly, když vstoupí do každé třídy a prezentují svou činnost. Dále zajistit vhodné a proškolené cvičitelé, je možné jim přislíbit třeba malou finanční odměnu, protože svou práci dělají zcela dobrovolně, ale tím by zanikla myšlenka dobrovolnosti, na které byl Sokol také zakládán. Jedna z možností je zajistit cvičitelům určité výhody, záleželo by na dané sokolské jednotě a jejich možnostech. Historii vzniku a vývoje Sokola školní mládež nezná, pokud jim o tom jejich prarodiče či praprarodiče nevyprávěli. Proto by bylo třeba zajistit přednášky o tomto spolku, který měl v minulosti tak nezastupitelnou roli, tzv. šířit sokolskou myšlenku v moderním duchu. Jsou to možná doporučení pro udržení sokolské činnosti a rozšíření členské základny, kterým jsou věnovány další kapitoly.

3 Župa Baráková

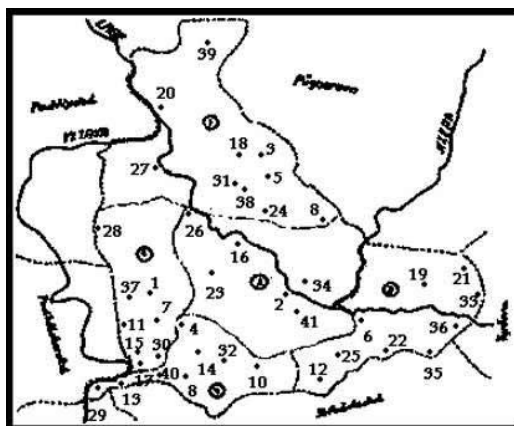
Župa Baráková byla založena v roce 1898 a nese jméno po známém novináři Josefu Barákovi. Ten se podílel na vzniku Sokola Pražského, bojoval za vlastenectví, národní hrdost a nakonec za osvobození českého státu. Zemřel v pouhých 50. letech, v roce 1883.

Jak je zmiňováno výše, první župní uspořádání bylo uskutečněno v roce 1884, kdy byly založeny župy Středočeská a Tyršova. První schůze Středočeské župy se zúčastnili delegáti z 11 jednot, mezi nimiž byla i jednota Brandýsa n./L. V tomto městě byl také uspořádán první župní slet v roce 1886.

V roce 1890 došlo k prvnímu dělení Středočeské župy, a to podle levého břehu Vltavy byla vytvořena župa Pobělohorská, pravý břeh Vltavy zůstal župě Středočeské. Protože jednot přibývalo a s ním i členů, docházelo často k přerazování jednotlivých jednot do jiných žup a snadno vznikala zmatek. V témže roce byla oddělena i od Středočeské župy, župa Baráková, která začala úřadovat 1. ledna 1898. A do svazku ČOS byla přijata v dubnu téhož roku. Prvním starostou byl zvolen Alexandr Štorch, náčelníkem Josef Zápotocký a místo náčelníkem Bohumil Havel. V roce 1898 začal také vycházet Věstník župy Barákovy, který později zanikl, a jeho vydávání bylo obnoveno v roce 1912.

„V roce 1900 byla ze župy Barákovy vyloučena jednota Sokol Brandýs n./L., protože se z vlastní iniciativy pokoušela vytvořit župu novou – Polabskou. Pro naprostý nesouhlas župy i ČOS se tento pokus nezdařil a jednota Brandýs se po roce vrátila zpět do mateřské župy“ (Loyd, Loydová, 1998).

V roce 1898 měla župa Baráková 16 jednot, ale rychle se rozrůstala, a v roce 1904 měla již 27 jednot s 2 564 členy a 190 členkami. V roce 1914 měla 41 jednot a byla rozdělena na 5 okrsků (obr. 8). První světová válka, která následovala, znamenala pro mnoho žup ztrátu členů a ochromení činnosti. V té době se jak v župách, tak i jednotách upevňovaly pozice žen, které zastávaly mužské role.

Obrázek 8. Jednoty v roce 1914
Zdroj: Loyd, Loydová, 2008

V období 1918 – 1920, po první světové válce, župa Barákov zaznamenala 79 jednot s 15 000 členy. Vypravila také členy svých jednot na VII. všesokolský slet v roce 1920, VIII. všesokolský slet konaný v roce 1926 a IX. všesokolský slet uspořádaný v roce 1932. Na X. všesokolském sletu v roce 1938 cvičilo z župy Barákovy 6 938 mužů, 984 dorostenců, 2 299 žáků, 1 776 žen, 1 380 dorostenek a 2 297 žákyň. Ještě tento rok byl za starostu župy zvolen Řepa J., Vacín V. a místo náčelníkem Hejl F. V roce 1939 vyhlášením „Protektorátu Čechy a Morava“ členská základna ubývala, zmenšoval se i počet župní akcí. Tvořily se sokolské odboje, které byly často odhalovány gestapem, jejichž účastníci byli pozatýkáni, týráni nebo popraveni v koncentračních táborech. Ze Sokola museli být také vyškrtnuti členové židovského původu.

Členové župy Barákovy spolupracovali také s parašutisty Josefem Gabčíkem a Janem Kubišem, kteří měli spáchat atentát na říšského protektora Heydricha. Ti byli vysazeni nedaleko Brandýsa n./L u Nehvizd. Zde se jich ujal Břetislav Bauman, náčelník sokolské jednoty Horoušany. Ten také zajistil, aby se o parašutistech dozvěděl Jaroslav Piskáček, člen sokolské odbojové organizace JINDRA. Oba parašutisté bydleli střídavě u dalších sokolů. V roce 1942 započal atentát, který Heydricha a i atentátníky poranil. Heydrich následkem otravy krve zemřel. Atentátníci se schovali do kostela Karla Boromejského, který byl díky zrádci, jeden z parašutistů, vyhledán a obklíčen gestapem. Atentátníci spáchali sebevraždu. Poté byli zatčeni a popraveni všichni, kteří činu napomáhali.

V roce 1945 se župa Baráková i pro velkou ztrátu členů, která se uvádí na cca 300, snažila o obnovu činnosti. Organizovala vzdělavatelské, divadelní a loutkářské školy, sletovou školu župních náčelníků, závody v lehké atletice, přespolní běhy apod. Většinou se tyto akce konaly na počest padlých sokolů.

Dalším silným okamžikem byl nástup komunistů v roce 1948 a násilné sjednocení tělovýchovy. V tomto roce měla župa Baráková největší počet sokolských jednot, a to 122. Obnova župy Barákovy nastala až v roce 1990, kdy se kde dni 12. prosince konala její první schůze. Díky přípravnému výboru složenému z bratří Janečka a Škorpila a sestry Kudrnové, dostala župa povolení k obnově od ministerstva vnitra a také ČOS. Dne 9. března 1991 byl na schůzi předsednictva župy zvolen starostou Ing. Bubník B., místostarostou Mrklas L. a Šebková M., náčelníkem Šafránek J., náčelnicí Vyhnálková L, vzdělavatelem dr. Kwolek J a jednatelem Škorpil K.

V dubnu roku 1993 byl zvolen za starostu župy Barákovy Bořivoj Sopr z jednoty Brandýs n./L., který na této pozici stále setrvává. O rok později se konal XII. všesokolský slet, na kterém vystupovalo, z župy Barákovy, 15 jednot se 674 cvičenci, a v průvodu nesla župa 18 historických praporů.

V roce 1995 se župa účastnila akademie pořádané na Mělníce a Sokolských slavnosti v Plzni. V březnu roku 1997 se přestěhovalo sídlo župy z Vysočan do Kobylis a dnes je sídlem župy Libeňská sokolovna v Praze 8. V roce 1998 bylo rozhodnuto, pořádat župní slet v Brandýse n./L na letním cvičišti, které se pro cvičení muselo upravit. Od tohoto roku se také úspěšně rozvíjela sokolská všestrannost v ženských složkách a úspěch vykazovalo i cvičení rodičů a děti i předškoláků. Župa Baráková začala vydávat od své obnovy informační občasník s názvem „Noviny Sokolské župy Barákovy“, jejichž název se v roce 1998 změnil na „Nazdar“.

Dalším významným okamžikem v životě župy Barákovy je XIII. všesokolský slet konaný v Praze v roce 2000. Ze župy Barákovy se účastnilo 13 jednot se 750 cvičícími. A v roce 2006 XIV. všesokolský slet, kde cvičilo 458 cvičenců z 11 jednot. Před sletem se zástupci župy Barákovy zúčastnili položení kytic ke hrobům bratrů

Miroslava Tyrše a Jindřicha Fügnera. Posledního sletu se účastnila župa Baráková v roce 2012.

V dalších letech pokračovaly jednoty ve sportovních přeborech, soutěžích všestrannosti, akademiích i kulturních vystoupení, školeních a seminářích pro cvičitele, závodech a turistických pochodech.

V roce 2008 byl v Brandýse nad Labem uspořádán Sokolský den župy 24. května. „Přesně ve 13 hodin od cvičiště vyšel průvod městem směrem k sokolovně. Zde byly položeny květiny starostou ČOS br. Doc. Ing. Bernardem a starostou župy bratrem Bořivojem Soprem k pomníku padlých a umučených Sokolů. Další květiny byly položeny k pomníku T. G. Masaryka a v městském parku Plantáži u pomníku padlých a umučených občanů města v první a druhé světové válce. Zde proběhl slavnostní ceremoniál zahájení Sokolského dne. Starosta města Brandýsa n./L. spolu se zástupkyní Středočeského kraje, potomkem prvního místostarosty Sokola (Thurn-Taxis) a armády, byly dekorovány pamětní stuhou prapory jednot Brandýs nad Labem, a také jednoty na Mělníce, v Lysé nad Labem a župy Barákovy. V 15 hodin byl zahájen vlastní program. Do něj byly použity skladby z minulého XIV. všesokolského sletu i skladby nové. Sokolského dne se účastnilo 12 jednot ze župy Barákovy s počtem 424 cvičících, některé Pražské župy s 359 cvičícími a z ostatních žup se 162 cvičícími. V tento slavnostní den vystoupilo 945 cvičenců a přihlíženo více jak 400 diváků. Sokolský den splnil svá očekávání“ (Loyd, Loydová, 2008, s. 4-5).

4 Sokolská jednota v Brandýse n./L.

Následující kapitoly vypráví o vzniku Sokolské jednoty v Brandýse nad Labem, která spadá pod sokolskou župu Barákovu.

4.1 První radosti a problémy (1868-1879)

„Dne 16. 5. 1868 se konala slavnost položení základního kamene k budově Národního divadla, které se zúčastnili sokolové a i velký počet brandýských občanů. Všichni byli nadšeni a hlavně vystoupení Pražského Sokola působilo na probouzející se vlastenectví ve stále němčícím Brandýse. Hned po příjezdu domů svolali Brandýští schůzi, která měla na programu „zařazení spolku tělocvičného“ ve městě. Zároveň byl zvolen výbor k vypracování jeho stanov“ (Loyda, Loydová, 1998, s. 17).

25. 8. 1868 bylo schváleno zřízení jednoty. Tři dny po tomto rozhodnutí se již konal první výlet brandýské sokolské jednoty do Kostelce n./L. 4. října 1868 se konala první řádná valná hromada, která rozhodla, že se stane starostou Dr. František Foitl, místostarostou Jan Fetter st., náčelníkem Jan Fetter ml., jednatelem Karel Svoboda a pokladníkem Bedřich Schönfelder. V letních měsících se cvičilo v zahradě Jana Fettera st., čtyřikrát týdně od 18 do 19 hodin. Pro zimní cvičení Sokolů dal k dispozici bratr Jan Fetter st. nový sál, a to bezplatně, kde se cvičilo třikrát týdně od 18 do 19,30 hodin. Cvičení, které vedli bratři J. Fetter ml. a František Hochman, se účastnilo 36 mužů a 25 žáků. V hodinách se účastníci věnovali prostné, pořadovým cvičením, cvičením na bradlech, hrazdě, koni, kruhách, žebříku, skoku do dálky a do výšky, skoku vysokodalekém, skoku útokem do výšky, skoku do hloubky a šplhu.

Obrázek 9. Prapor Sokola Brandýs n./L.

Zdroj: vlastní

První půlrok života této jednoty probíhal na vlně oslav svěcení sokolského praporu (obr. 9) a téhož roku bylo také uspořádáno první veřejné cvičení. V únoru roku 1870 byly uspořádány první šibřinky. Léta 1871-1873 jsou symbolem obtíží a poklesu členstva, „ubývalo horlivosti, jakou se honosit mohli před zřízením jednoty“ (Loyd-Loydová, 1998, s. 19).

V roce 1877 byl podán první návrh na cvičení dívek a první pokus o zavedení hasičského cvičení, které bylo učiněno v roce 1872. Díky tomu byl také pozměněn název jednoty v roce 1878 na „Tělocvično-hasičskou jednotu Sokol“. Po roce tohoto účinkování jednoty spojené s hasičským sborem, vystoupili někteří hasiči s tím, že by chtěli zřídit samostatný hasičský sbor. „V té době obdržela jednotka přepis Sokola Pražského, vlastnoručně podepsaný Miroslavem Tyršem, ve kterém se rozlišuje smysl práce sokolů a hasičů: sokolové pracují pro národ, hasiči pro obec“ (Loyd-Loydová, 1998, s. 21). V roce 1879 vystupovala už jednotka čistě jako sokolská.

4.2 Období 1880 - 1903

V roce 1880 byly pořízeny do jednoty „vzorné kroje“ a bylo také usneseno, aby každý člen Sokola, který se za svoji národnost nestydí, nosil „sokolský odznak se slovanskou trikolórou, a to u příležitosti zábav nebo při sváteční vycházce“ (Loyd-Loydová, 1998, s. 24). Jak je zmiňováno výše, v roce 1882 18. června se konal první všesokolský slet, který byl pořádán Sokolem Pražským na Střeleckém ostrově. Členové brandýské jednoty nemohli chybět, a tohoto konání se účastnilo 20 jejích členů. V témže roce byl bratr M. Tyrš jmenován prvním čestným členem brandýské jednoty, která mu také následovně blahopřála k získání titulu profesora historie umění na pražské univerzitě. Bohužel v tomto roce se brandýská jednotka účastnila i jeho pohřbu.

Po roce 1887, kdy byl život sokolské jednoty a Sokola vůbec komplikovaný rakouskými úřady, se v roce 1888 pořádal v Brandýse nad Labem slet sokolské župy Středočeské při příležitosti oslav 20letého trvání jednoty v tomto městě. Byla pronajata louka u Hluchova, zřízeny tribuny, vypůjčena bradla i postaveno 5 hrazd. Počasí této slavnosti ale nepřálo a slet byl několikrát odložen.

O dva roky později, v roce 1890 zemřel zakládající člen brandýské jednoty a její mecenáš bratr Jan Fetter st. Rok po pohřbu Jana Fettera cvičební činnosti v sokolské jednotě v Brandýse nad Labem zesláblly, i tak, ale mezi členy panovali přátelské vztahy a dodržovaly se sokolské zásady (např.: výlety).

Stále chyběly prostory, kde by se dalo cvičit. Proto bylo v dubnu roku 1892 na valné hromadě navrženo zřízení fondu pro zbudování tělocvičny, k němuž by se při každé příležitosti přispívalo. V tomto roce se konalo veřejné cvičení a závody za účasti několika jednot v rámci oslav prvního čtvrtstoletí trvání brandýské jednoty. Bylo také zavedeno cvičení žáků. V následujících letech došlo k rozepři mezi župou Barákovou a brandýskou jednotou, ale po usnesení se jednota Sokol Brandýs nad Labem navrátila zpět pod vedení župy Barákovy (viz výše).

4.3 Období 1904 - 1914

Protože se cvičilo na různých místech a na zapůjčeném nářadí, bylo nutno získat peníze pro stavbu sokolovny. Proto byla uspořádána 30. srpna 1903 slavnost položení základního kamene ke stavbě. Na stavbě se podílel, kdo mohl zcela dobrovolně. Otevření sokolovny se konalo 9. a 10. června 1904. Hlavním řečníkem byl starosta ČOS brat dr. J. Podlipný. V tomto roce byl ustanoven i ženský výbor a náčelnicí byla zvolena sestra Lukešová M.

Cvičební činnost v roce 1907 zesílila díky novým prostorům pro cvičení a díky pátému všesokolskému sletu, který se konal v červnu. Nakonec i doprovodných akcí se konalo více než v minulých letech, pokračovalo se s výlety, konali se divadelní představení, uspořádalo se kinematografické představení šestého všesokolského sletu.

V dalších letech se v rekonstrukci činnosti sokolské jednoty v Brandýse nad Labem pokračovalo. „Na valné hromadě v lednu 1913 byl ustaven vzdělávací odbor, pořízen řádný seznam a matrika veškerých členů a tak byl položen základ ke správné evidenci členstva, která trvá až dodnes (příloha B)“ (Loyd-Loydová, 1998, s. 36).

4.4 1. světová válka (1914-1918)

26. července 1914 byla vyhlášena mobilizace a mnoho bratří nastoupilo vojenskou službu. Jednota Sokola Brandýs n./L. nabídla sokolovnu jako vojenskou nemocnici. Kulturně však jednota nezaostávala, bylo pořádáno několik přednášek a ženský odbor se zúčastnil okrskového cvičení a sletu župy Barákovy. Bohužel 24. listopadu 1915 rozpustilo ministerstvo vnitra ústřední sokolské orgány – Českou Obec Sokolskou a Svaz slovanského sokolstva v Praze. V tomto období byla činnost

Sokola minimální, přesto se snažil o přežití. Konaly se župní závody, kterého se účastnily i ženy, rozvíjel se divadelní kroužek a 50 let činnosti jednoty se oslavilo veřejným župním cvičením.

4.5 Období 1918-1932

„Po první světové válce sokolská činnost opět ožila, více se cvičilo, veřejná vystoupení byla stále častější, konaly se výlety (hlavně s mládeží), přednášky, besídky, divadelní představení, charitativní akce. Odpadly obstrukce policejních orgánů. Dne 21. prosince 1918 uvítalo mnoho našich bratří a sester v Praze prvního prezidenta T. G. Masaryka“ (Loyd-Loydová, 1998, s. 47). Do cvičebních hodin jednoty bylo pořízeno 20 pušek, se kterými se cvičilo, v rámci branné výchovy.

Byly navázány přátelské vztahy s vedením obce a občané mohli konečně uznat, že Sokol je tu pro všechny a že jde o organizaci vlasteneckou. „V jednotě bylo zavedeno jednotné členství a cvičební povinnosti. Každý člen sokolské jednoty, jemuž nebránilo zdraví nebo povolání, byl povinen do svého 35. roku cvičit“ (Loyd-Loydová, 1998, s. 48). Vzdělávací odbor jednoty se rozhodl, že bude pořádat každoročně ideovou školu pro nové členy.

Tělocvičná jednota Brandýs nad Labem se také rozhodla pro vybudování letního cvičiště, které je dodnes modernizováno. Plán cvičiště vypracoval bratr F. Němec, zaměření provedl bratr S. Práchecký a technickou správnou byli pověřeni bratři Němec a Arnold. Pracovalo se tu od května do září roku 1920 a celkem bylo odpracováno 4 770 hodin; to však nestačilo a pokračovalo se v dalších letech. Sokol spolupracoval při této příležitosti také s firmou Melichar, která bezplatně zapůjčila polní dráhu a opravovala nářadí. Rok 1922, byl charakterizován jako rok, kdy došlo ke stabilizaci naší měny, ale předchozí vysokou inflací, došlo ke zvýšení nezaměstnanosti. Jednota proto zaměstnala všechny členy, kteří byli bez práce na úpravu letního cvičiště. V roce 1925 bylo přivezeno na cvičiště 98 lip, které si členové koupili po 15 Kč a sami zasadili. Každý si pro svou lípu musel vykopat jámu. Dále bylo na cvičiště dovezeno a rozházeno 100 for písku, bylo vykopáno doskočiště a základy pro bránu. Dne 21. června 1925 bylo letní cvičiště provizorně otevřeno, ale v následujícím roce se zde ještě pracovalo. V roce 1927 byl dokončen i tenisový kurt. V roce 1931 byl na cvičišti zaveden vodovod

a postaveny sprchy. V tomto roce bylo cvičiště zcela hotovo a pojmenováno po bratru Jindřichu Vaníčkovi, náčelníku ČOS.

Období 1933-1938 se převážně váže ke konání desátého všesokolského sletu a obsazení pohraniční českého území Německem. Rok 1937 byl rokem posledním, kdy se konaly besídky, veřejná cvičení a závody. O rok později, 1938, byla všechna cvičení vztahována k již jmenovanému X. všesokolskému sletu, který byl nezapomenutelnou událostí pro všechny. Dne 23. září byla vyhlášena mobilizace záložníků do 40 let, byly obsazeny kasárny, školy i sokolovna.

4.6 2. světová válka (1939-1945)

Od počátku roku 1939 se v sokolovně běžně cvičilo. Tento hladký chod sokolské činnosti v Brandýse nad Labem byl narušen v březnu. V sokolovně se usadilo německé vojsko a sokolové byli nuceni cvičit v tělocvičně zdejšího gymnázia. V dubnu byl připravován sjezd všech členů jednot, ale tento sraz byl záhy přerušen, protože činnost Sokola byla v neděli 13. dubna 1941 zakázána a sokolská jednota musela odevzdat majetek. Členové jednoty však nezháleli a hledali si možnosti uspokojit své zájmy v jiných oddílech, např.: ASB (atletika Stará Boleslav), oddíly košíkové a odbíjené, i členové dramatického odboru vystupovali v jiných organizacích.

V tomto období bylo také nutné vyškrtnout všechny členy židovského původu (týkalo se to 1 sestry a 7 bratrů, kteří byli vypraveni transportem do Terezína. Zatčení se ani nevyhnuli nejvyšší představitelé Sokola, kteří byli následovně odvezeni do koncentračního tábora. Stejně tak v roce 1941 to postihlo i starostu Brandýského Sokola Adolfa Tomka, místostarostu Lukeše, jednatele Tomandla a pokladníka Bartoně. Sokolů stále ubývalo, nejen doma, ale i na frontách, kde dokázali obětovat i to nejcennější.

4.7 Naděje a pád (1945-1949)

Po druhé světové válce začala obnova Sokola nejdříve v jednotách. Starostou Sokola v Brandýse nad Labem byl zvolen Adolf Tomek, který se vrátil z koncentračního tábora, náčelníkem František Hykyš a náčelnicí Věra Branišová. Cvičit se začalo na letním cvičišti, protože v zrušené sokolovně ženy uklízely. Muži sháněli cvičební nářadí, zmizelá sedadla a stolové zařízení. 28. října 1945 měl Tomek

v sokolovně slavnostní projev pro znovuoobnovení této jednoty. Od tohoto roku se zde opět začalo cvičit. Jednota v Brandýse nad Labem získala také rekreační chatu ve Vítkovcích v Krkonoších, kde pořádala prázdninové tábory pro mládež.

V roce 1948 únorovou revolucí byla však veškerá tělesná výchova a sport spojena v rámci Sokola (např. sokolský veslařský oddíl založen v tomto roce). Snaha o obnovení Sokola v roce 1868 byla také neúspěšná, přišla okupace a veškeré úsilí o obnovu se rozplynulo. Veškerá tělovýchovná činnost ve městě Brandýse nad Labem spadala pod TJ BSS. V letech 1981 až 1984 tato jednota představěla vnitřek sokolovny do dnešní podoby. Mnoho členů Sokola cvičilo v založeném odboru ZRTV (základní a rekreační tělesná výchova). Vedením tohoto odboru v sokolovně v Brandýse n./L. se přičinila Květoslava Kváčová, která se starala i o údržbu sokolovny.

4.8 Obnova jednoty po roce 1989

17. listopadu 1989 přišla revoluce a období uvolnění od totalismu. Sokol nikdy nechyběl u významných událostí. 7. ledna 1990 se uskutečnil sraz sokolů, aby byla znovu ustanovena ČOS. Za jednotu Brandýs nad Labem byl vypraven bratr Švarc, který pomáhal v sokolovně jako cvičitel a věřil, že obnova Sokola jednou přijde.

Dne 16. ledna vystupuje na schůzi občanského fóra ve Staré Boleslavi již zmiňovaný bratr Švarc, aby dal podnět k založení jednoty v Brandýse n./L. Jednota TJ BSS, za které se cvičilo během let, kdy Sokol nefungoval, rozhodlo, že nebude bránit znovuoobnovení spolku a ani předání sokolovny, která patřila dříve Sokolu. Na to se sešel dne 3. dubna 1990 přípravný výbor Sokola Brandýs n./L. Účastnilo se za Sokol bratři Sopr, Švarc, Metlička, Vokurka, Aur, Novák, Vitvar, a Cihelníková, a za ZRTV Štrobach, Lukeš, Sýkora, Kukla, Kváčová a Kouklová. Převážná část členů ZRTV se rozhodla o vstup do Sokola a pracovat jako dřív. Bylo potřeba ještě schválení o obnově jednoty Brandýs n./L. nejvyšší sokolský úřad, ČOS. Květoslava Kváčová také 6. února 1991 učinila písemný dotaz na ČOS ohledně obnovy sokolské jednoty v Brandýse n./L. Zájem byl nejen o ZRTV ale i o oddíly kulturistiky, tance, kuželek a šachů, které využívaly sokolovnu a sokolské hřiště do té doby, než se tento majetek vrátil Sokolu.

Poprvé se začíná oficiálně pod Sokolem v Brandýse nad Labem, 17. června 1991, kdy se konala první valná hromada za účasti 48 členů. Starostou byl zvolen Bořivoj Sopr, místostarostou a vzdělavatelem J. Švarc, jednatelem Ludvík Štrobach, náčelníkem J. Lukeš a náčelnicí Kouklová. Jednotě byla vrácena sokolovna (obr. 10) i letní cvičiště. Přejít pod Sokol využil i odbor ZRTV, a oddíl kulturistiky, tance a šachů. Oddíl kuželekářů zůstal nadále členem TJ BSS Brandýs.

Obrázek 10. Předávání sokolovny
Zdroj: vlastní

V lednu 1992 se konala první akademie v sokolovně. V tomto roce se také účastnili členové tzv. „Děčínské pouťi“, kde byla uctěna památka Miroslava Tyrše veřejným cvičením. Konaly se tři vystoupení brandýského žactva a tři vystoupení tanečníků. V tomto roce bylo také dokončeno oplocení letního cvičiště. Dále se uzavíraly smlouvy se zdejšími základními školami, které neměly prostory pro tělesnou výchovu během dopoledních hodin. Pro Sokol je to možnost získání finančních prostředků na chod celé jednoty.

V únoru 1993 se obnovila tradice sokolských plesů a šibřinek. 28. až 30. května tohoto roku se konaly také Sokolské slavnosti na počest 125letého výročí založení Tělocvičné jednoty Sokol Brandýs n./L. U této příležitosti byl Sokolu slavnostně předán sokolský prapor, který byl vysvěcen už v roce 1870 a následně bylo 25 bratry a sestrami složen slavnostní slib. V rámci oslav byla připravena vernisáž sokolské výstavy v Okresním muzeu; konal se turnaj v bleskovém šachu, šachového oddílu této jednoty; byl pořádán i průvod městem s položením věnce k pomníku T. G. Masaryka a kytice k památníčku Sokolů padlých před sokolovnou, na letním cvičišti své umění předvádělo žactvo, dorost a jiní členové župy Barákovy. Večer byl zorganizován vzpomínkový večer.

O rok později se konal XII. Všesokolský slet na Strahově v Praze po dlouhých 46 letech. Celkem vyběhlo na stadion 25 000 cvičenců čtyř generací. I členové Sokolské

jednoty v Brandýse nad Labem, a to 14 mladších žákyň, 12 starších žákyň, ženy (není uveden počet) a 27 členů věrné gardy. Při vystoupení věrné gardy, věrná garda z Brandýsa n./L. byla obklopena cvičícími Sokoli z USA a Kanady, což byla, jak dokládá kronika, pro ně velká pocta. Tento slet byl důkazem, že Sokol byl schopen zvednutí se ze všech strastiplných období a dokázat, že stále žije. V tomto roce 1994 se rekonstruuje i sokolovna v Brandýse nad Labem, v horním patře se vybourávají stará okna a montují se plastová.

V roce 1995 byla jednotě navracena chata ve Vítkovicích, kterou Sokol přejal až v roce 2001, bohužel v zdevastovaném stavu. Na nutnou rekonstrukci nebyly zatím finanční prostředky. Ještě v roce 1995 se 7 členů jednoty Sokol Brandýs n./L. zúčastnilo zájezdu do rakouského Ötzu na místo, kde tragicky zahynul Miroslav Tyrš.

Na župní schůzi v r. 1997 bylo usneseno, že slet župy Barákovy k 100. výročí župy a 130 letům od založení jednoty Brandýsa, Lysé a Mělníka, v roce 1998 bude uspořádán v Brandýse n./L. Za těchto předpokladů muselo být upraveno letní cvičiště, které bylo zdevastováno. Bylo navezeno 65 souprav hlinopísku a 11 souprav jemného hlinopísku, který byl srovnán do roviny, a nakonec byla plocha oseta speciální travou. Do sokolovny bylo tehdy také zakoupeno skládací pódium, které bylo možno využít jako jeviště. Župní slet se konal 20. června 1998 na letním cvičišti v Brandýse n./L. Ve slavnostním průvodu bylo neseno 31 historických praporů a šlo 1 400 cvičenců. Na náměstí, byl župě předán prapor z roku 1948. Po slavnostních projevech, účastníci sletu skládali hold u sochy T. G. Masaryka a následně zavzpomínali u pomníku u sokolovny, který je věnován padlým a umučeným bratrům. Následně se pokračovalo hromadným vystoupením 1500 cvičenců, žen, věrné gardy, dorostenek, žactva, a dále byly předvedeny pódiová vystoupení a netradiční sporty.

28. října 1998 byl upevněn v průčelí brandýské sokolovny Sokol s rozepjatými křídly (obr. 11), který byl v minulosti stržen. O rok později se jednota TJ Sokol Brandýs n./L. zapojila mezi organizace podporující humanitární akce, a byl uspořádán první ročník Běhu Terryho Foxe. Jedná se o nesoutěžní běh bez omezení věkových kategorií. Všichni, kteří se zapíší do tohoto běhu a přispějí jakoukoliv částkou, podporují výzkum rakoviny.

Obrázek 11. Sokolovna v současnosti
Zdroj: Fresh Boxing SAVATE BLOG, 2011

2. července 2000 se konal na Strahovském stadionu Evžena Rošického XIII. všesokolský slet, na kterém nechyběl ani Sokol Brandýs n./L. Celkem vystoupilo 17 864 účastníků z ČOS a 811 zahraničních Sokolů. Nechyběl slavnostní průvod Prahou, hromadná vystoupení, kde cvičila věrná garda, ženy, starší žákyně a rodiče s dětmi ze Sokola v Brandýse n./L, národní sletový večer a nakonec slavnostní zakončení. XIV. všesokolského sletu v roce 2006 se účastnilo z TJ Brandýs n./L. už jen málo členů. Účast všech Sokolů byla však velká, sešlo se na 15 000 cvičenců z ČOS a 2000 cvičenců a členů Sokola ze sokolských jednot ze zahraničí. XV. všesokolský slet se konal o šest let později, v roce 2012.

V září 2001 se začala výstavba dvou hřišť pro volejbalové turnaje naproti letnímu cvičišti. 25. května 2002 se konal Sokolský den župy Barákovy v Brandýse n./L. k příležitosti 140letům založení Sokola, kterému dali myšlenku Jindřich Fügner a Miroslav Tyrš v roce 1862. Sokolský den byl doplněn doprovodnými programy od 16. května do 28. května. Jinak na hlavním pořadu dne byla zařazena hromadná vystoupení na letním cvičišti a kladení věnců k sokolovně. Sokolský den v Brandýse nad Labem se konal i 24. května roku 2008 k příležitosti 110. výročí vzniku župy Barákovy.

V roce 2007 byl postaven na sokolském letním cvičišti první kurt pro plážový volejbal. V roce 2010 byly získány finanční prostředky na výměnu oken ve spodní části sokolovny (obr. 12).

Obrázek 12. Výměna oken u sokolovny
Zdroj: vlastní

V roce 2012 19. května se konal na sokolském letním cvičišti opět župní slet (obr. 13) a téhož roku byl vybudován na letním cvičišti bazén pro členy Sokola Brandýs n./L.

Obrázek 13. Slavnostní nástup a skladba mladšího žactva
Zdroj: vlastní

V roce 2013 k prvnímu kurtu pro plážový volejbal byl vystavěn druhý, s jemnějším pískem. Dále je ještě do budoucna v plánu, postavit na letním cvičišti dětské hřiště a v sokolovně zrekonstruovat sociální zařízení a šatny. Současnost TJ Sokola Brandýs n./L. jde ve stopách rekonstrukcí a modernizace sokolského prostředí, což je podnětem pro veřejnost ke vstupu do této jednoty, která zaručuje slibnou budoucnost pro nové členy, nejen po stránce sportovních činností, ale i odpočinku a pobavení se s přáteli.

5 Členové Sokola

V této kapitole budou znázorněny statistické údaje počtu členstva v celé České republice, počtu členů, počet sportovních oddílů a sportovců, a počet členů všestrannosti v župě Barákové a v TJ Sokol Brandýs n./L.

Následující tabulka (tab. 1) udává počet členů Sokola v roce 2002, 2009 a 2013 v rámci celé České republiky.

Tabulka 1. Počet členů v ČR

2002							
TJ	dospělí		dorost		žactvo		celkem
	muži	ženy	dorci	dorky	chlapci	dívky	
1109	53 664	62 228	8 380	6 255	26 647	29 315	186 489

2009							
TJ	dospělí		dorost		žactvo		celkem
	muži	ženy	dorci	dorky	chlapci	dívky	
1146	56 826	62 054	8 302	5 485	25 009	25 506	183 182

2013							
TJ	dospělí		dorost		žactvo		celkem
	muži	ženy	dorci	dorky	chlapci	dívky	
1120	50 001	51 083	5 578	3 907	25 577	25 678	161 824

Zdroj: vlastní

Jak můžeme vidět v tabulkách a znázorněném grafu (obr. 14), rok 2013 zaznamenává pokles členů Sokola od roku 2009 o 21 358 členů. Jaké jsou příčiny nižšího počtu členů, odpovídá dr. Vladimír Dostál 28. března 2014, pod jehož záštitou je vedeno organizační oddělení ČOS, cituji: „Jak dokládají údaje ze statistických

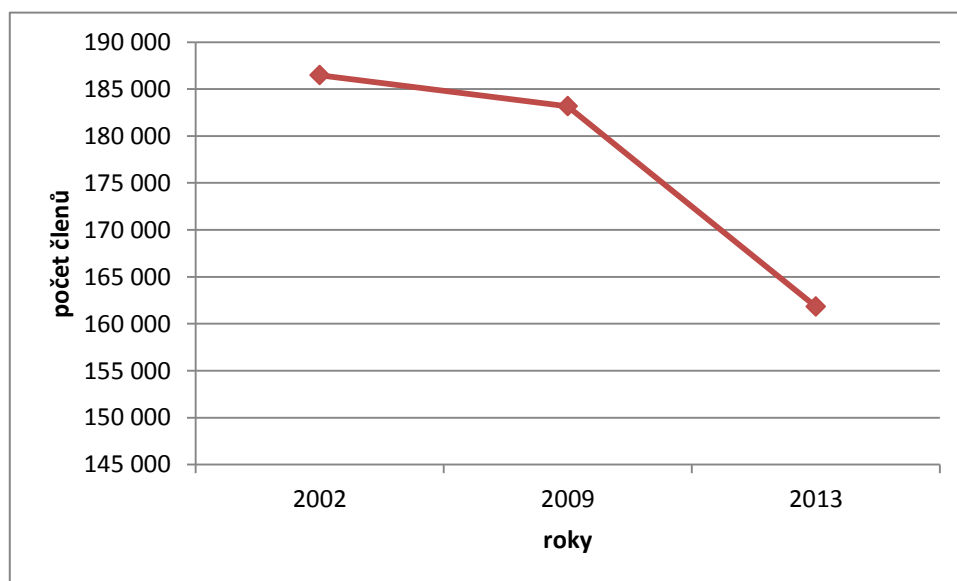
ročenek České obce sokolské (ČOS), dochází dlouhodobě, i když ne dramaticky, k poklesu členské základny.

Stanovit přesné příčiny tohoto jevu by bylo možno jen na základě hlubší sociologické studie, takže důvody, které uvedu, jsou do jisté míry spekulativní či se odvolávají na obecně probíhající trendy ve společnosti.

1. Ztráta dominantního postavení ČOS v oblasti sportu, především sportu pro všechny. Doba, kdy Sokol měl téměř milion a těsně po druhé světové válce více než milion členů (i díky prestiži, kterou si získal během války sokolský domácí odboj) je historicky nenávratně pryč. Čtyřicetileté přerušení činnosti Sokola během období tzv. sjednocené tělovýchovy bylo příliš dlouhé a po obnovení činnosti v roce 1990 neměla „značka Sokol“ pro velkou část obyvatel takový zvuk a význam jako kdysi a dnes je jednou z řady.
2. Zvětšující se konkurence. S prvním bodem souvisí tento. Nabídka pohybových aktivit jak v oblasti sportu pro všechny tak ve výkonnostním sportu je obrovská a zvláště v soukromém a komerčním sektoru se neustále zvyšuje (paradoxním dokladem toho je i fakt, že v srdci Sokola, Tyršově domě, má mimo jiné sídlo i soukromá agentura nabízející rekreační pohybové aktivity).
3. Tendence k individualizaci ve společnosti. Jde o obecně se projevující jev, kdy řada lidí hledá únik od většinového či dokonce masového způsobu trávení volného času a vyhledává individuální prožitek nezávisle na větší skupině. Jedná se často o tzv. adrenalinové sporty nebo „sporty“ (spíše zábavu). (Paradoxně k tomu zní velmi obvyklá a častá odpověď členů Sokola na otázku, proč do něho chodí: právě kvůli dobré partě, prima lidem a podobně. (Mohu osobně potvrdit ze zkušeností z oddílu, který vedu.)).
4. Ekonomické důvody. Přesto, že spolkové příspěvky v ČOS jsou minimální (především ve srovnání s již zmíněnou komerční sférou), náklady na provoz a vybavení sokolských zařízení se často zvyšují a ty je třeba pokrýt tzv. oddílovými příspěvky, které u některých činností a sportů jsou dnes již poměrně vysoké. K tomu je třeba připočítat náklady na osobní výzbroj a výstroj, což může u sociálně slabších příjmových skupin či početnějších rodin, kde sportuje více členů, být omezujícím faktorem.

Jaký podíl hraje v tendenci snižující se členské základny ČOS ten který z uvedených důvodů nelze bez podrobnějšího zkoumání stanovit. Patrně by bylo možno

najít ještě další důvody tohoto nežádoucího jevu. Je však nutno poznamenat, se tento trend se neprojevuje jen v ČOS, ale podle mých informací i v mnoha dalších organizacích a spolcích“.

Obrázek 14. Počet členů ČOS

Zdroj: vlastní

Následující tabulka (tab. 2) vyjadřuje počet členů a jejich kategorizaci v župě Barákově za rok 1992, 2002, 2005, 2009 a 2013.

Tabulka 2. Počet členů v Župě Barákově

1992							
TJ	dospělí		dorost		žactvo		celkem
	muži	ženy	dorci	dorky	chlapci	dívky	
36	2 480	2 274	435	330	1 366	1 965	8 850

2002							
TJ	dospělí		dorost		žactvo		celkem
	muži	ženy	dorci	dorky	chlapci	dívky	
41	2258	2515	260	234	1026	1218	7511

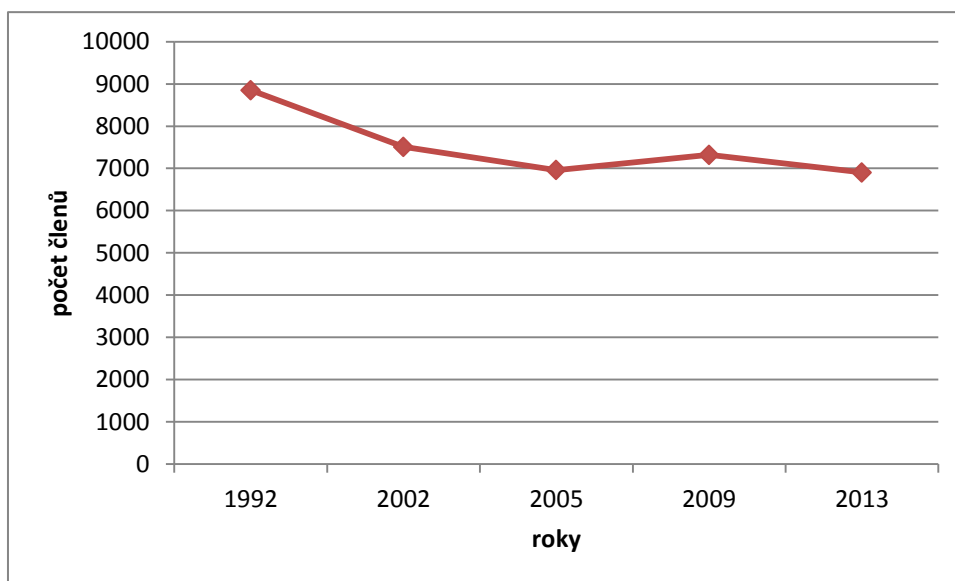
2005							
TJ	dospělí		dorost		žactvo		celkem
	muži	ženy	dorci	dorky	chlapci	dívky	
46	2 058	2 360	266	232	900	1 145	6 961

2009							
TJ	dospělí		dorost		žactvo		celkem
	muži	ženy	dorci	dorky	chlapci	dívky	
45	2190	2377	246	190	971	1346	7320

2013							
TJ	dospělí		dorost		žactvo		celkem
	muži	ženy	dorci	dorky	chlapci	dívky	
45	2012	2112	167	144	1182	1285	6902

Zdroj: vlastní

Z tabulek vyplývá, že Župa Baráková v roce 1992 sdružovala 36 jednot, v roce 2002 39 tělovýchovných jednot a od roku 2009 už 45 jednot. Proč došlo k takovému rozdílu, odpovídá přímo tajemnice Župy Barákovy Lenka Brandová 10. dubna 2014, cituji: „v roce 2002 proběhla určitá územní reorganizace žup. Snaha byla především o to, aby žádná župa nepřesahovala do dvou eventuálně tří státosprávních krajů, takže Baráková župa předala x žup do župy Podbělohorské a naopak přijala jiný počet z župy Podřipské.“ S těmito údaji souvisí i počet členů, které se za roky 2002 a 2009 změnily minimálně. Na rozdíl od roku 2013, kde má župa Baráková o 418 členů méně, ale počet jednot zůstává nadále stejný. Ke značnému poklesu došlo v roce 2013 u kategorie žen, o 265 členek méně, stejně tak jako u mužů, o 178 členů méně. Naopak se zvýšil počet chlapců o 211 členů. Souhrn statistických dat lze nalézt v grafickém znázornění na další straně (obr. 15).

Obrázek 15. Počet členů v župě Barákově

Zdroj: vlastní

Další tabulka (tab. 3) udává počet sportovních oddílů, jejich členů a počet členů všestrannosti od roku 2005 do roku 2013 v župě Barákově.

Tabulka 3. Počet oddílů, jejich členů a počet členů všestrannosti v župě Barákově

2005			
sportovní oddíly	sportovci	všestrannost	celkem
59	1816	5 145	6 961

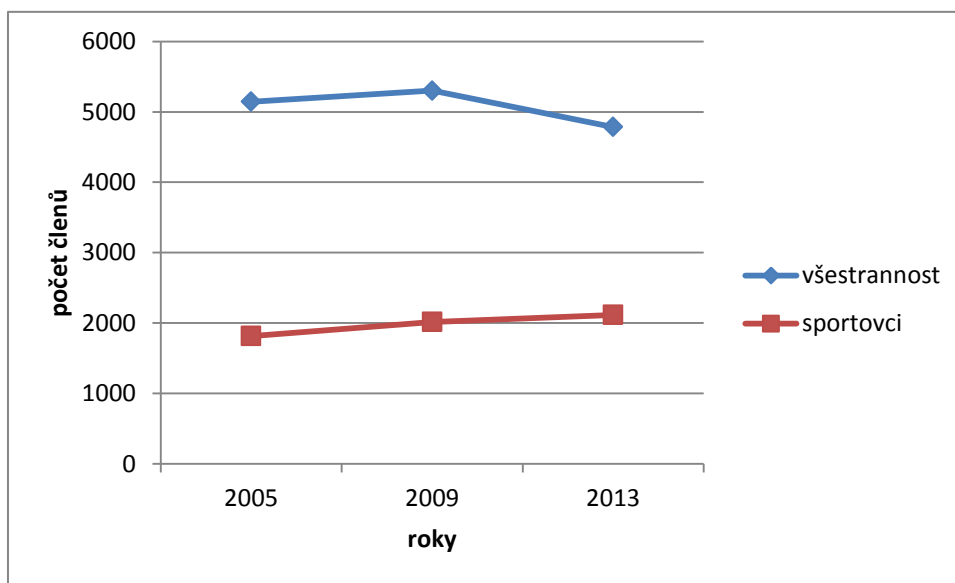
2009			
sportovní oddíly	sportovci	všestrannost	celkem
61	2018	5 302	7 320

2013			
sportovní oddíly	sportovci	všestrannost	celkem
64	2 117	4 785	6 902

Zdroj: vlastní

Z tabulky vychází, že počet sportovních oddílů se od roku 2005 zvýšil o 5 oddílů. Nalezený záznam z roku 1999, který obsahuje pouze součet, udává počet 49 oddílů. Díky zvyšujícímu se počtu sportovních oddílů stoupl i počet jejich členů, sic jde o minimální přírůstek, ale stále stoupající bilance je v současnosti uspokojující. V roce 2009 měla župa o 202 sportovců a v roce 2013 o 99 sportovců více. Počet členů všestrannosti se z roku 2005 do roku 2009 zvýšil o 157 členů, ale v minulém roce 2013 jejich počet klesnul o 360 členů. Jak je vidět, v roce 2013 byl zaznamenán ještě menší počet členů všestrannosti než v roce 2005.

Souhrn počtu členů všestrannosti a sportovců nám vykazuje následující graf (obr. 16). Kde je možno shlédnout minimální zvýšení počtů členů všestrannosti od roku 2005 do roku 2009, a v roce 2013 je znatelný pokles. Počet sportovců se rok od roku pomalu zvyšuje.

Obrázek 16. Počet členů všestrannosti a sportovních oddílů v župě Barákově
Zdroj: vlastní

Následující tabulka (tab. 4) a graf (obr. 17) ukazují počty členů za roky 1991, 2002, 2005, 2009 a 2013 v TJ Sokol Brandýs n./L., která je jednou z jednot župy Barákovy.

Tabulka 4. Počet členů v TJ Sokol Brandýs n./L.

1991						
dospělí		dorost		žactvo		celkem
muži	ženy	dorci	dorky	chlapci	dívky	
59	71	14	37	28	95	304

2002						
dospělí		dorost		žactvo		celkem
muži	ženy	dorci	dorky	chlapci	dívky	
99	139	16	10	63	89	416

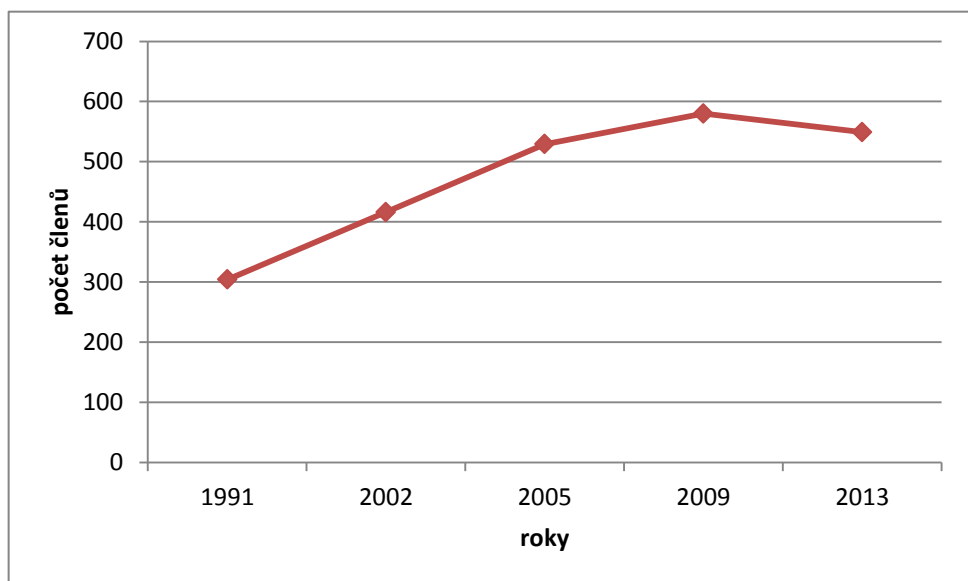
2005						
dospělí		dorost		žactvo		celkem
muži	ženy	dorci	dorky	chlapci	dívky	
77	202	6	10	118	116	529

2009						
dospělí		dorost		žactvo		celkem
muži	ženy	dorci	dorky	chlapci	dívky	
76	222	3	3	140	136	580

2013						
dospělí		dorost		žactvo		celkem
muži	ženy	dorci	dorky	chlapci	dívky	
90	197	9	4	108	141	549

Zdroj: vlastní

Tabulka znázorňuje úspěšné zvyšování počtu členů od roku 1991, kdy Sokol v Brandýse nad Labem začal znovu fungovat, až do roku 2009. Rok 2013 zaznamenává o 31 členů méně než v roce 2009. Od prvopočátku fungování jednoty je vidět ve všech kategoriích přírůstek členstva, kromě kategorie dorostu, který má výrazně klesající charakter. Jejich členská základna je přímo katastrofální, od roku 2005 se počet členů nepohybuje nad 10. Od roku 1991 do roku 2002 se nejvíce zvýšil počet žen, a to o 68 členek. Naopak k největšímu poklesu v tomto období bylo zaznamenáno u kategorie dorostenek, o 27 méně. Za období od roku 2002 do roku 2005 o největší počet členů vzrostla opět kategorie žen, a to o 63. Naopak pokles o 22 členů zaznamenala kategorie mužů. Od roku 2005 do roku 2009 stoupl počet členů u kategorie chlapců, a to o 22 a naopak u kategorie dorostenek opět počet klesl o 7. Za období 2009 až 2013 stoupl počet mužů o 14 a klesl počet chlapců o 32 členů. Jak je z údajů patrné, rok od roku je přibývajících členů méně. O členskou základnu se starají hlavně kategorie mužů a žen, chlapců a dívek.

Obrázek 17. Grafické znázornění počtů členů v TJ Sokol Brandýs n./L.

Zdroj: vlastní

Další tabulka (tab. 4) znázorňuje počty členů všestrannosti, počet oddílů v jednotě a počet členů, kteří oddíly navštěvují, za roky 1999, 2005, 2009 a 2013.

Tabulka 5. Počet oddílů, jejich členů a počet členů všestrannosti v TJ Sokol Brandýs n./L.

1999				
sportovní oddíly			všestrannost	celkem
volejbal	šachy	kulturstika		
17	17	20	361	415

2005				
sportovní oddíly			všestrannost	celkem
volejbal	šachy	softball		
11	23	9	486	529

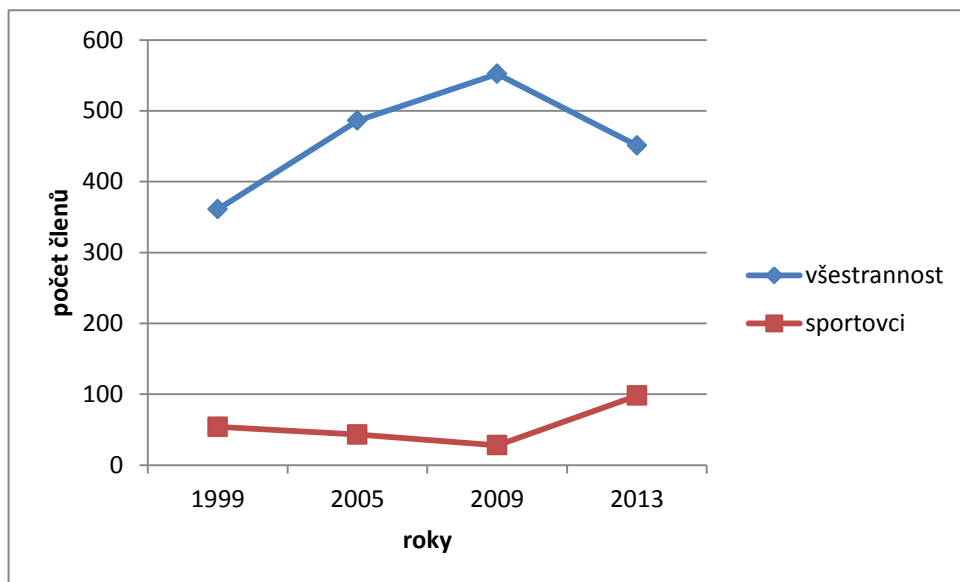
2009			
sportovní oddíly		všestrannost	celkem
volejbal	šachy		
11	17	552	580

2013				
sportovní oddíly			všestrannost	celkem
volejbal	šachy	kuželkáři		
62	13	23	451	549

Zdroj: vlastní

Z tabulky je patrné, že počet sportovních oddílů se kromě roku 2009, nezměnil. Od roku 1999 do roku 2013 jednota udržuje volejbalový oddíl a oddíl šachů. V roce 1999 fungoval ještě oddíl kulturistiky, v roce 2005 místo kulturistiky se objevil oddíl softbalu, který ukončil svou činnost v roce 2008. V roce 2009 jsou zaznamenány pouze dva již jmenované oddíly, oddíl volejbalu a šachu. V tomto roce je také počet sportovců nejnižší na rozdíl od dalších let. V roce 2012 přešel oddíl kuželkářů pod Sokol z finančních důvodů a zabezpečení své činnosti a jak je možno vidět funguje i v roce 2013. Velmi pozitivní údaj můžeme najít taktéž u roku 2013, kdy je počet členů sportovních oddílů nejvyšší, 98 členů, a to díky vzniku oddílu volejbalu dívek, jejichž počet činí 42 z 62 volejbalistů a volejbalistek.

Co se týká všestrannosti, počet jejích členů od roku 1999 do roku 2009 stoupá. V roce 2013 je vidět značný pokles. Od roku 1999 do roku 2005 stoupla členská základna všestrannosti o 125 členů, od roku 2005 do roku 2009 o 66 členů, ale za období od roku 2009 do roku 2013 klesla o 101 členů. Souhrnné údaje ukazuje následující graf (obr. 18), který mapuje počet členů všestrannosti a počet sportovců za jednotlivé roky.

Obrázek 18. Počet členů všestrannosti a sportovců v TJ Sokol Brandýs n./L.
Zdroj: vlastní

5.1 Shrnutí

ČOS zaznamenala od roku 2002 do roku 2009 pokles členstva v České republice o 3 307 členů. V roce 2013 už byl zaznamenán pokles členů o 21 358. Jedná se o snížení členstva pouze za čtyři roky. Dr. Vladimír Dostál z organizačního oddělení ČOS uvádí tyto příčiny poklesu členstva: ztrátu dominantního postavení ČOS v oblasti sportu, především sportu pro všechny; zvětšující se konkurenci; tendenci k individualizaci ve společnosti a ekonomické důvody.

Ve Středočeském kraji se nachází jako jedna ze sokolských oblastí, župa Baráková. Její členstvo od roku 1992 do roku 2005 zaznamenalo pokles, z 8 850 na 6 961 členů, o 1 889 členů méně. V roce 2009 došlo však k vzrůstu o 359 členů, na 7 320 členů, ale opět v roce 2013 došlo poklesu o 418 členů. Stoupající tendenci měly od roku 2005 do roku 2013, sportovní oddíly, a to z 59 se vyšplhaly na 64 oddílů. Díky tomuto vzestupu se zvyšoval i počet jejich členů a to z 1 816 sportovců na 2 117 sportovců. Počet členů všestrannosti za župu Barákovu činil v roce 2005 5 145 členů, v roce 2009 došlo k mírnému vzrůstu o 157 členů, ale v roce 2013 klesl počet o 517 členů, na 4 785 členů.

Župa Baráková sdružuje jako jednu ze sokolských jednot i TJ Sokol Brandýs n./L. Počet členů této jednoty od roku 1991 do roku 2009 stoupá, z 361 členů na 580 členů. V roce 2013 byl zaznamenán mírný pokles, o 31 členů, na 549 členů. Počet oddílů se udržuje od roku 1999 na třech, mimo roku 2009, kdy byly oddíly pouze dva dohromady s 28 sportovci. V roce 2013 působily v TJ Sokol Brandýs n./L. oddíly volejbalu, kuželek a šachů. Počet sportovců byl i v tomto roce nejvyšší, oddíly navštěvovalo 98 sportovců. Počet členů všestrannosti od roku 1999 do roku 2009 z 361 stoupl na 552 členů. V roce 2013 poklesl počet členů všestrannosti na 451 členů.

Především je potřeba začít řešit ty příčiny, které uvádí dr. Vladimír Dostál a nejen ty. Každá jednotka by měla mít přehled o svých nedostatcích, které by se mohly do budoucnosti zlepšit.

6 Sokolové ve školách v Brandýse nad Labem

Následující kapitola se věnuje anketám, které byly rozdány mezi žáky základních škol v Brandýse nad Labem a jejich vyhodnocováním.

6.1 Ankety

Dotazováním na základních školách v Brandýse nad Labem byl zjišťován poměr a věkové složení žáků chodících do Sokola a do jiných sportovních oddílů, a to i konkrétně do jakých. A následně z těchto údajů bude možno zhodnotit, zda je Sokol schopen v současnosti být konkurence schopný.

6.1.1 Metodika

Anketa byla anonymní, ve které měli žáci pouze vyplnit věk, třídu, školu a pohlaví. Sestavována byla z otázek uzavřených a z vypisovaných. (viz příloha A). Anketa je tvořena tak, aby měli všichni žáci možnost vyplnit některé z odpovědí. Skládá se z celkem devíti otázek. Velká důležitost je přikládána otázkám první, druhé, třetí a čtvrté, které se týkají přímo Sokola v Brandýse nad Labem. Další otázky jsou zaměřeny na jiné sportovní oddíly, které žáci navštěvují nebo činnosti, kterým se žáci věnují ve volném čase. Anketa vyžaduje pečlivé čtení, protože řada otázek jsou závislé na sobě.

Ankety jsem rozdala na dvě základní školy v Brandýse nad Labem (3. ZŠ Palachova a 5. ZŠ Na Výsluní) a na Gymnázium J. S. Machara, na nižší stupeň víceletého gymnázia. Celkem jsem rozdala 780 anket a navraceno bylo 404, z tohoto nebylo možno použít 15 anket. Na 3. Základní školu bylo přiděleno 330 anket, navraceno 130, na 5. Základní školu také bylo přiděleno 330 anket, z toho bylo navraceno 130 anket, a na Gymnázium J. S. Machara bylo určeno 120 anket, z toho bylo vyplněno 96 anket. Počty přidělených anket jsou odvozovány z předpokládaného počtu žáků ve třídě, což bylo 30.

Tabulka 6. Počet anket

škola	dodáno	vyplněno
3. ZŠ	330	178
5. ZŠ	330	130
GYM J. S. Machara	120	96
celkem	780	404

Zdroj: vlastní

Na Gymnázium J. S. Machara jsem byla u vyplňování přítomna já osobně v rámci souvislé praxe během mých posledních vyučovacích hodin předmětu občanská výchova. Na 5. ZŠ Na Výsluní byl pověřen rozděním přímo jeden z učitelů občanské výchovy na druhém stupni, stejně tak jako na 3. ZŠ Palachovy. Předem byli pověřeni učitelé informování o způsobu vyplňování těchto anket. Žáci strávili nad vyplňování 5-10 minut.

Výsledky anket jsou zaznamenány po třídách. Vyhodnocovány jsou ze tří částí. První část, se týká žáků, kteří navštěvují Sokol. Dále jsou hodnoceni žáci, co navštěvují oddíly ve městě Brandýs nad Labem s jejich upřesněním, o jaké oddíly se jedná. A na závěr jsou uvedeni žáci, kteří se věnují pouze sportovním činnostem ve svém volném čase. Tito žáci mohli uvést neomezené množství sportů, a do grafů byly tyto odpovědi také zakomponovány. Shrnutí počtů žáků u jednotlivých částí je také graficky u jednotlivých tříd znázorněno. Poslední otázka č. 9 nebyla rozpracována do grafu pro malý počet vyplnění

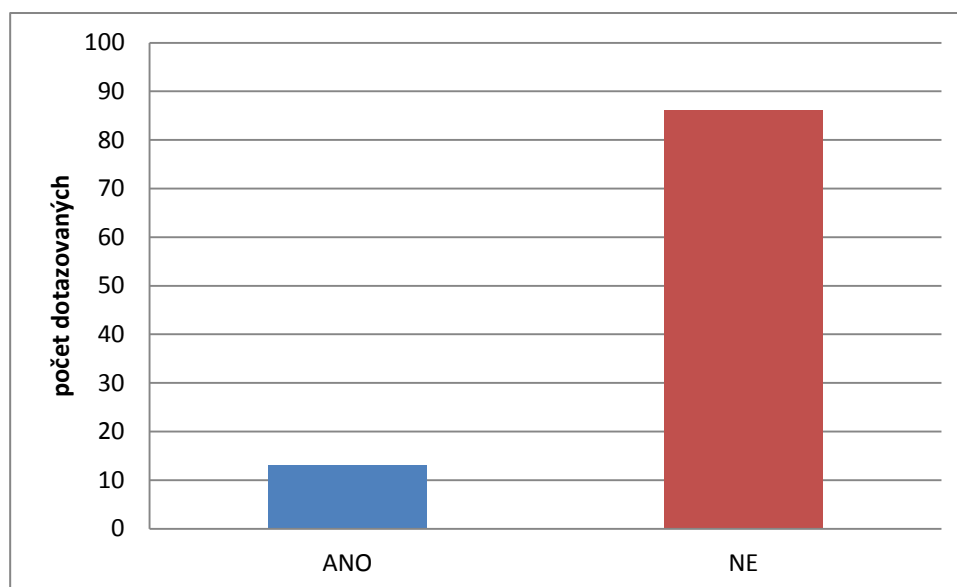
6.1.2 Výsledky

6. třída

Do šestých tříd bylo celkem rozděleno 210 anket. Na 5. ZŠ Na Výsluní bylo dodáno 90, na 3. ZŠ také 90 a na Gymnázium J. S. Machara 30 anket. Návrat vyplněných anket byl následující: na 5. ZŠ bylo vybráno pouze 29 anket, na 3. ZŠ 42 anket a v primě na Gymnázium J. S. Machara 28 anket. Celkem vyplněných anket bylo **99**, z toho odpovědělo **44** chlapců a **55** dívek ve věku 11 – 12 let.

Analýza anketní otázky „Jste členy TJ Sokola Brandýs n./L.“

Graf (obr. 19) ukazuje, že 13 žáků je členy TJ Sokol Brandýs n./L. 86 žáků členství TJ Sokol Brandýs n./L. nemá.

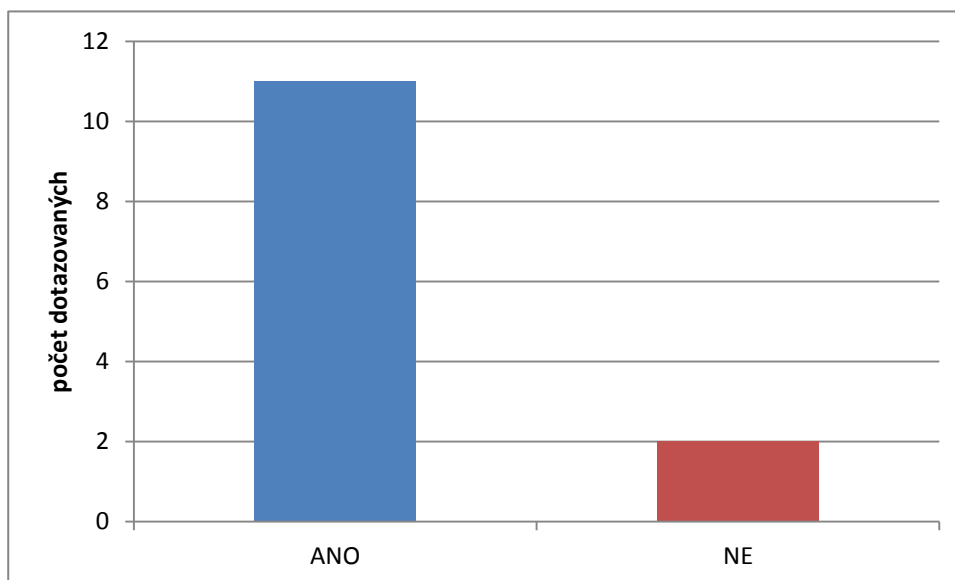

Obrázek 19. Jste členy TJ Sokola Brandýs n./L.?

Zdroj: vlastní

Analýza anketních otázek „Navštěvujete některé z cvičebních hodin, které nabízí TJ Sokol Brandýs n./L.“

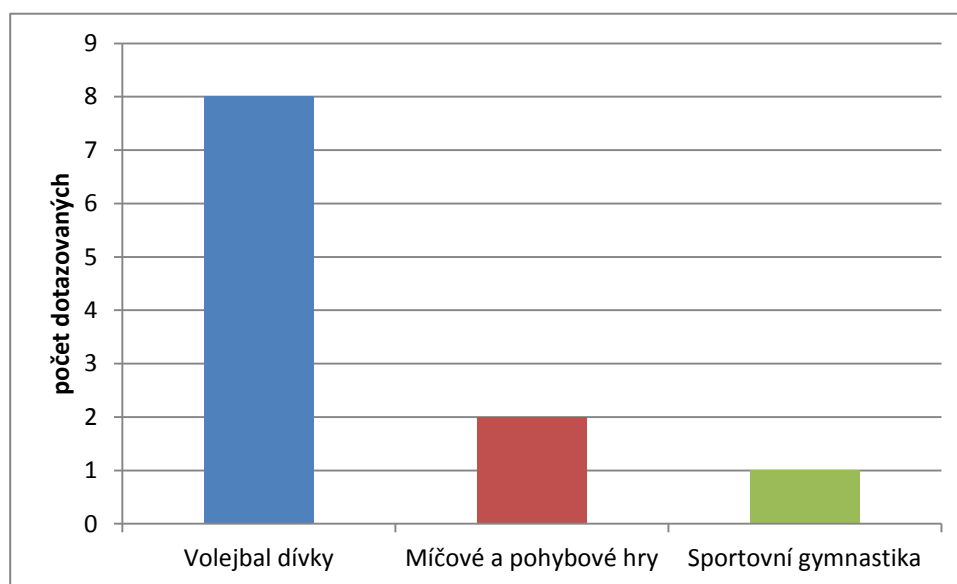
Bylo zjištěno, že 11 žáků navštěvuje cvičební hodiny TJ Sokola Brandýs n./L. U 2 žáků z již 13 zmiňovaných, bylo odpovězeno, že do Sokola chodili dříve (obr. 20).

Obrázek 20. Navštěvujete některé z cvičebních hodin, které nabízí TJ Sokol Brandýs n./L.?
Zdroj: vlastní

Analýza anketní otázky „Pokud jste odpověděli ano, o jaké cvičení se jedná?“

Jak je vidět z uvedeného grafu (obr. 21), z 11 žáků, 8 žákyň navštěvuje cvičební hodiny volejbalu, 2 žáci chodí do cvičební hodiny míčových a pohybových her a 1 žák se věnuje sportovní gymnastice.

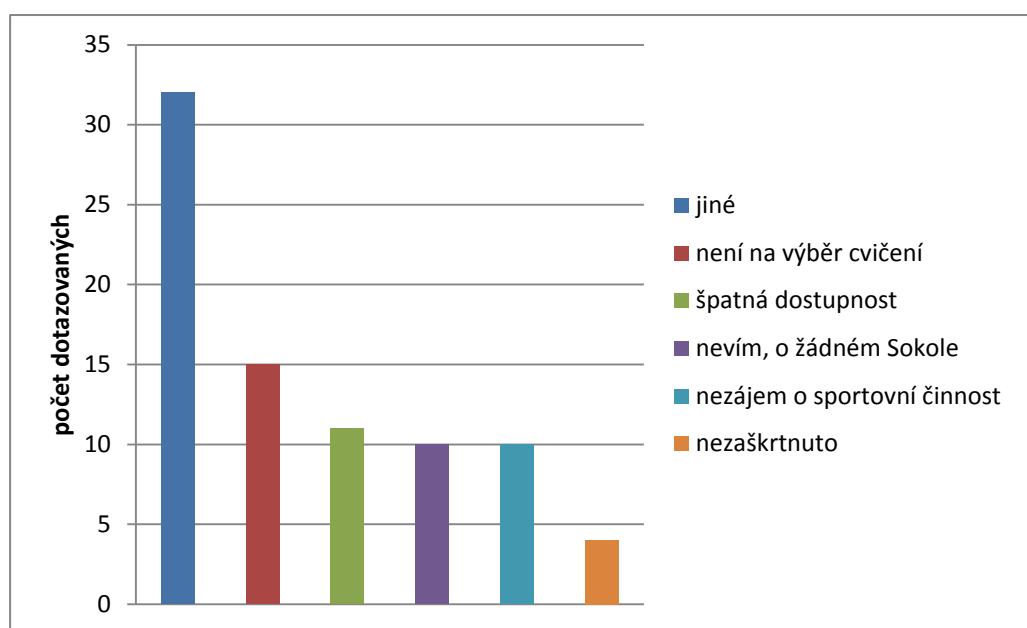

Obrázek 21. Pokud jste odpověděli ano, o jaké cvičení se jedná?
Zdroj: vlastní

Analýza anketní otázky „Pokud jste odpověděli ne, proč se neúčastníte cvičení, které pořádá TJ Sokola Brandýs n./L.?“

Otázce čtvrté je přiložen obzvláště velký důraz, protože zjišťuje, jaký je důvod, proč žáci nenavštěvují cvičební hodiny, které nabízí Sokol. Jak je vidět (obr. 22), převážná část žáků odpověděla jiné důvody. O jaké důvody se jedná, je možno shlédnout v dalším grafu, který je vypracován zvlášť.

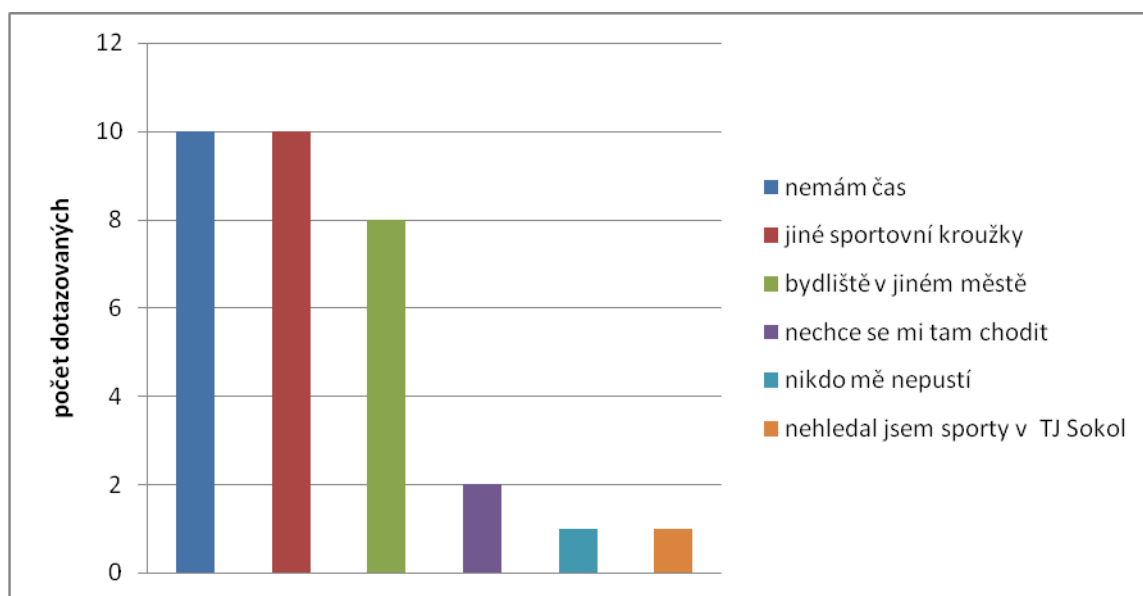
Hlavním důvodem neúčasti je to, že není na výběr cvičení, kterého by se žáci chtěli zúčastnit. Odpověď, špatná dostupnost, se týká 19 žáků, kteří pochází z jiných měst v okolí Brandýsa nad Labem. Dále žáci, neví o Sokole v Brandýse nad Labem, což je možná impuls pro Sokol, aby zvýšil reklamní prostředky nejen v tomto městě. Nezájem o sportovní činnost je v současnosti taktéž velký problém, nejen, co se týká volnočasových aktivit u žáků, ale i tělocvikářů ve školách.

Obrázek 22. Proč se neúčastníte cvičení, které pořádá TJ Sokol Brandýs n./L.?
Zdroj: vlastní

Analýza možnosti „jiné“ čtvrté anketní otázky

U 10 žáků šestých tříd je shledaná odpověď (obr. 23), že nemají čas chodit do Sokola, stejně tak 10 žáků, kteří navštěvují jiné sportovní kroužky. U dalších žáků je uvedeno, že nemohou chodit do Sokola v Brandýse n./L., protože bydlí v jiném městě, některým se do Sokola nechce chodit, 1 žáka nikdo nepustí a 1 žák nehledal sporty, které nabízí TJ Sokol Brandýs n./L.

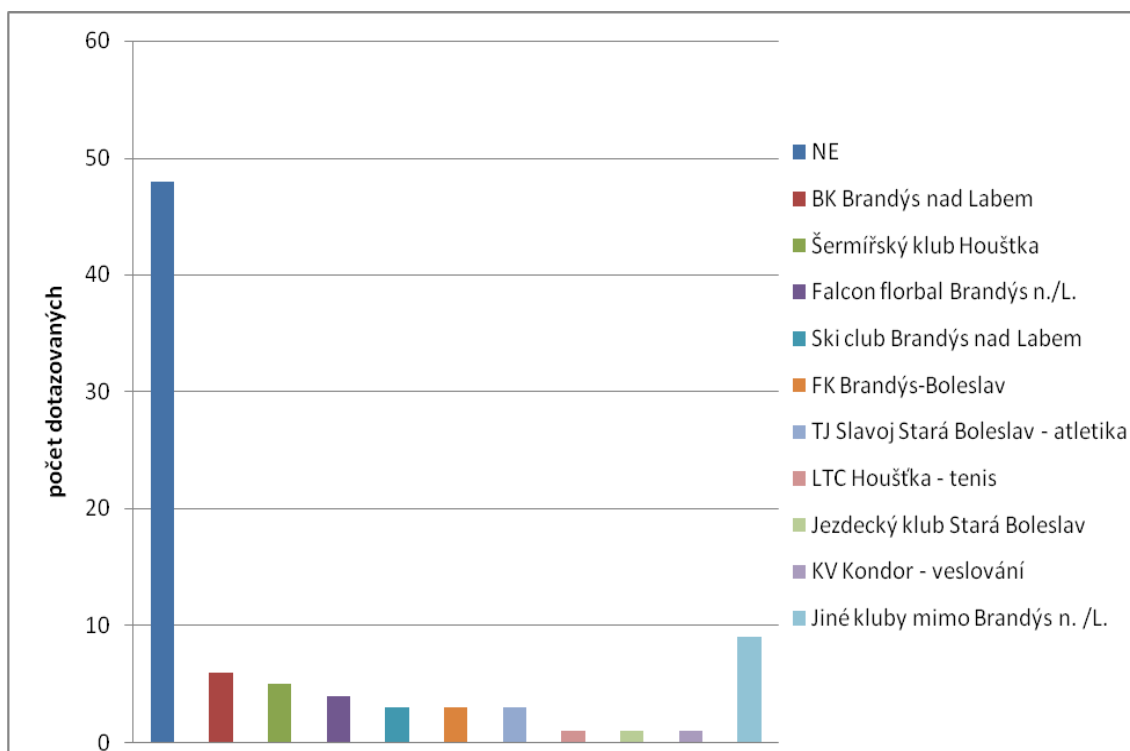

Obrázek 23. Jiné možnosti

Zdroj: vlastní

Analýza anketních otázek „Pokud TJ Sokol nenavštěvujete, docházíte do jiného sportovního oddílu? A do jakého?“

48 žáků odpovědělo, že jiné oddíly nenavštěvuje (obr. 24). Do jiných oddílů chodí 51 žáků. 3 žákyně navštěvují TJ Sokol Brandýs nad Labem a ještě navštěvují další oddíly tenisový a golfový klub. 6 žáků navštěvuje basketbalový klub BK Brandýs nad Labem, 5 žáků Šermířský klub Houšťka, 4 žáci florbalový klub Falcon. Po 3 žácích mají Ski klub Brandýs n./L., Fotbalový klub Brandýs-Boleslav a TJ Slavoj Stará Boleslav, která se zabývá atletikou. Po 1 žáku mají kluby LTC Houšťka, který vede tenis, Jezdecký klub Stará Boleslav a KV Kondor zabývající se veslováním. 9 žáků navštěvuje oddíly mimo město Brandýs n./L. V grafu již nejsou uvedeni žáci, kteří napsali pouze sport, kterého se účastní, a to: do oddílu bojových sportů dochází 5 žáků, na golf 1 žák, na plavání 1 žák, na tanec 1, na tenis 5 žáků, střelení 1 žák a aerobik 3 žáci.

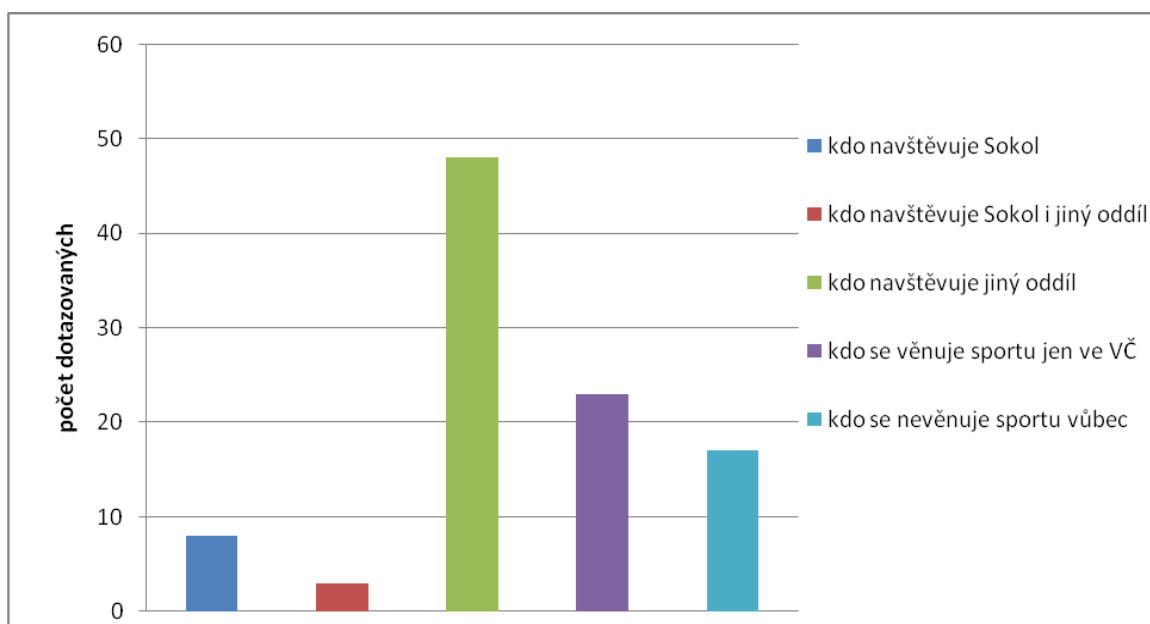

Obrázek 24. Docházíte do jiného sportovního oddílu? A do jakého?

Zdroj: vlastní

Analýza podílu sportovních činností v životě žáků

Zde je uveden shrnující graf (obr. 25), který nám ukazuje, podíl zastoupení žáků v jednotlivých sportovních činnostech. 8 žáků navštěvuje cvičení v TJ Sokol Brandýs nad Labem, 3 žáci navštěvují Sokol a i jiný oddíl (viz výše), 48 žáků navštěvuje jiný oddíl než Sokol, 23 žáků se věnuje sportu jen ve svém volném čase a 17 žáků se nevěnuje sportu ve volném čase vůbec.

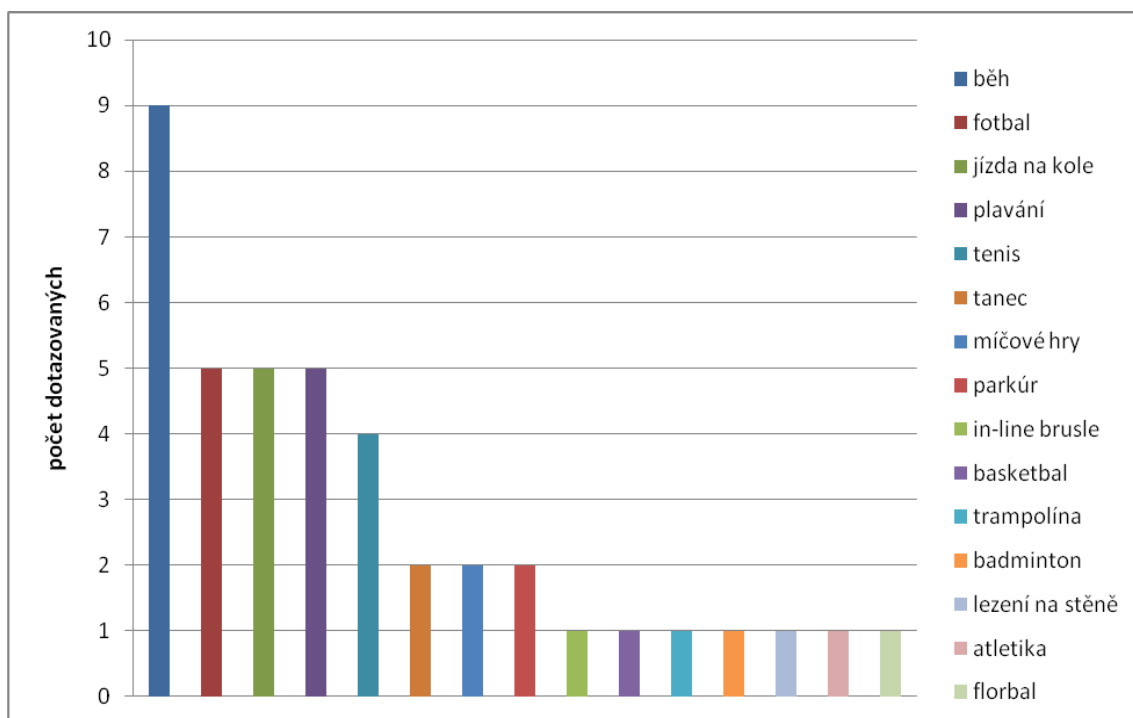

Obrázek 25. Podíl sportovních činností v životě žáků

Zdroj: vlastní

Analýza anketní otázky „Jakým sportům se věnujete ve svém volném čase?“

Předcházející graf uvádí, že sportu ve volném čase se věnuje 32 žáků. Nejvíce z nich se věnuje běhu, následovně fotbalu, jízdě na kole, plavání a tenisu. Následující odpovědi zaznamenané v grafu (obr. 26) se vyskytují minimálně u dvou nebo jednoho žáka.

Obrázek 26. Jakým sportovním činností se věnujete ve svém volném čase?

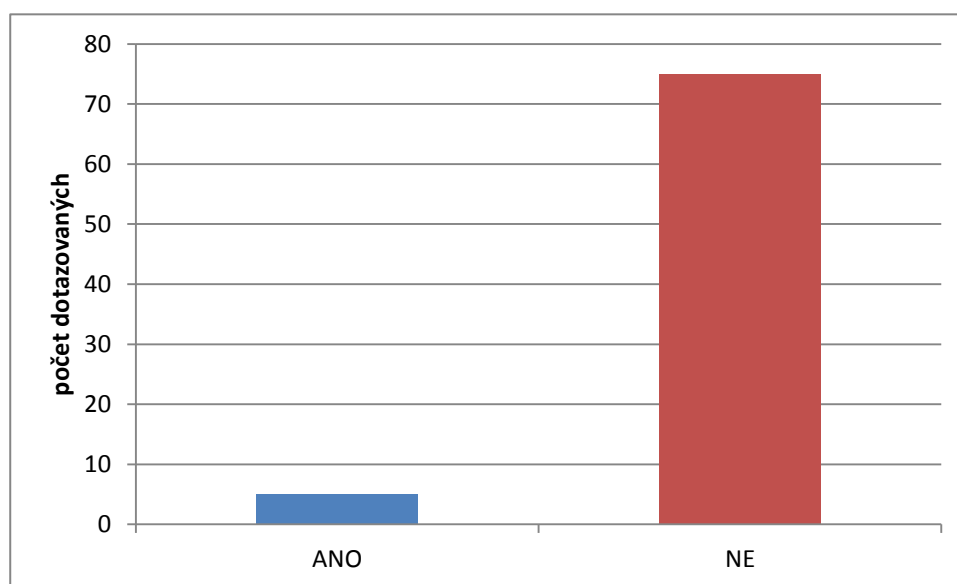
Zdroj: vlastní

7. třída

Celkově bylo dáno do škol 150 anket pro sedmé třídy. Navraceno vyplněných bylo **80** anket. Na 3. ZŠ bylo rozdáno 60 anket, 53 bylo vyplněno. Na 5. ZŠ taktéž 60 anket, bohužel se nevrátily vyplněné a na Gymnázium bylo vyplněno 27 z 30 dodaných anket. Bylo odpovězeno **41** dívkami a **39** chlapci ve věku 12 – 13 let.

Analýza anketní otázky „Jste členy TJ Sokola Brandýs n./L.“

Z 80 respondentů odpovědělo 5 žáků, že jsou členy TJ Sokol Brandýs n./L. (obr. 27).

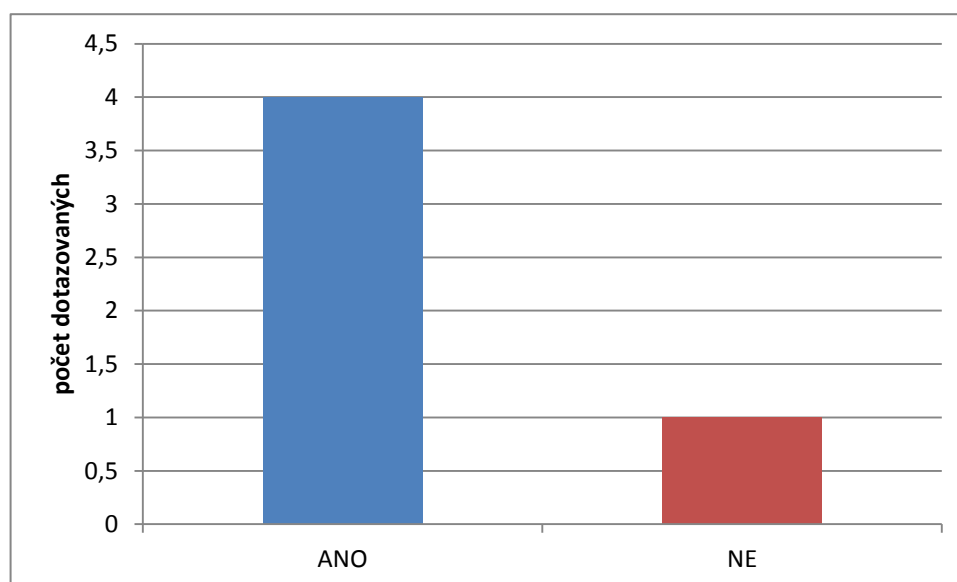

Obrázek 27. Jste členy TJ Sokol Brandýs n./L.?

Zdroj: vlastní

Analýza anketních otázek „Navštěvujete některé z cvičebních hodin, které nabízí TJ Sokol Brandýs n./L.“

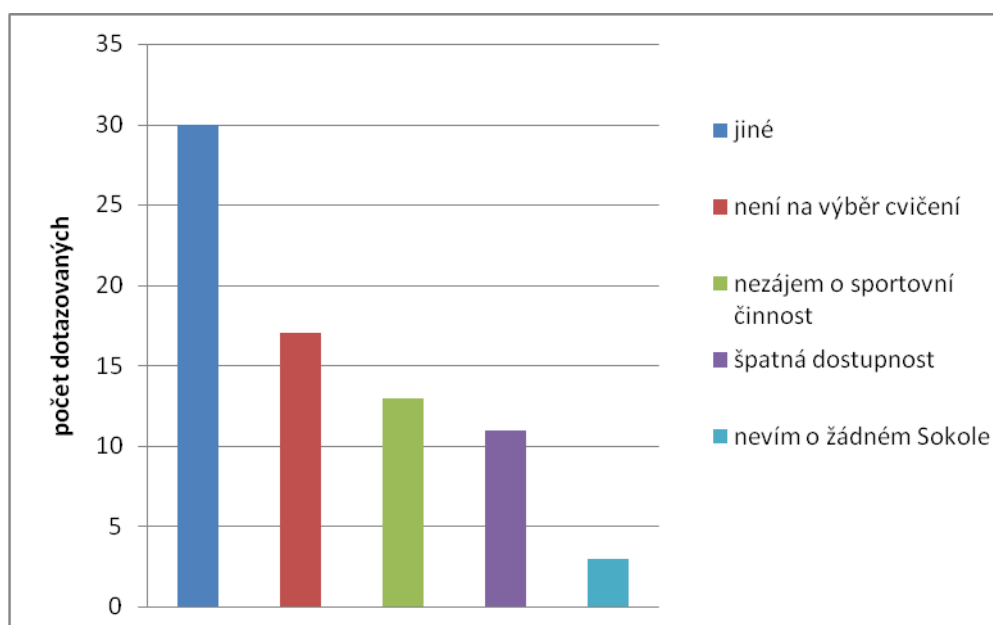
Z 5 členů TJ Sokol Brandýs nad Labem chodí do cvičebních hodin, 4 žáci. Jedná se o žákyně, které navštěvují oddíl volejbalu. Protože se jedná o 4 žákyně, které chodí do stejného oddílu. Graf vyhodnocující otázku 3. není zařazen. 1 žák docházel do cvičení dříve (obr. 28).

Obrázek 28. Navštívujete některé z cvičebních hodin, které nabízí TJ Sokol Brandýs n./L.?
Zdroj: vlastní

Analýza anketní otázky „Pokud jste odpověděli ne, proč se neúčastníte cvičení, které pořádá TJ Sokola Brandýs n./L.“

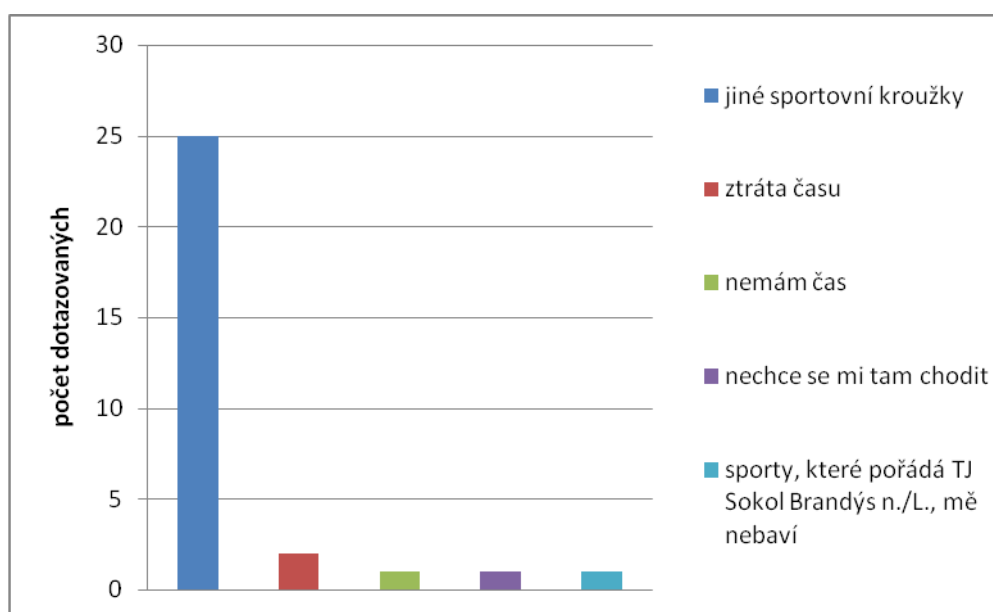
Následující graf (obr. 29) ukazuje, proč žáci nechodí do Sokola. U nejvíce žáků byly uvedeny odpovědi jiné, ve kterých bylo většinou zaznamenáno, že nemají čas docházet do TJ Sokola Brandýs n./L., protože dochází do jiných sportovních oddílů. Druhým stěžejním bodem se stala odpověď, že není na výběr cvičení, do kterého by chtěli žáci chodit a nezájem o sportovní činnost. Špatnou dostupnost zakroužkovali žáci, kteří jsou z okolních měst Brandýs nad Labem.

Obrázek 29. Proč se neúčastníte cvičení, které pořádá TJ Sokol Brandýs n./L.?
Zdroj: vlastní

Analýza možnosti „jiné“ čtvrté anketní otázky

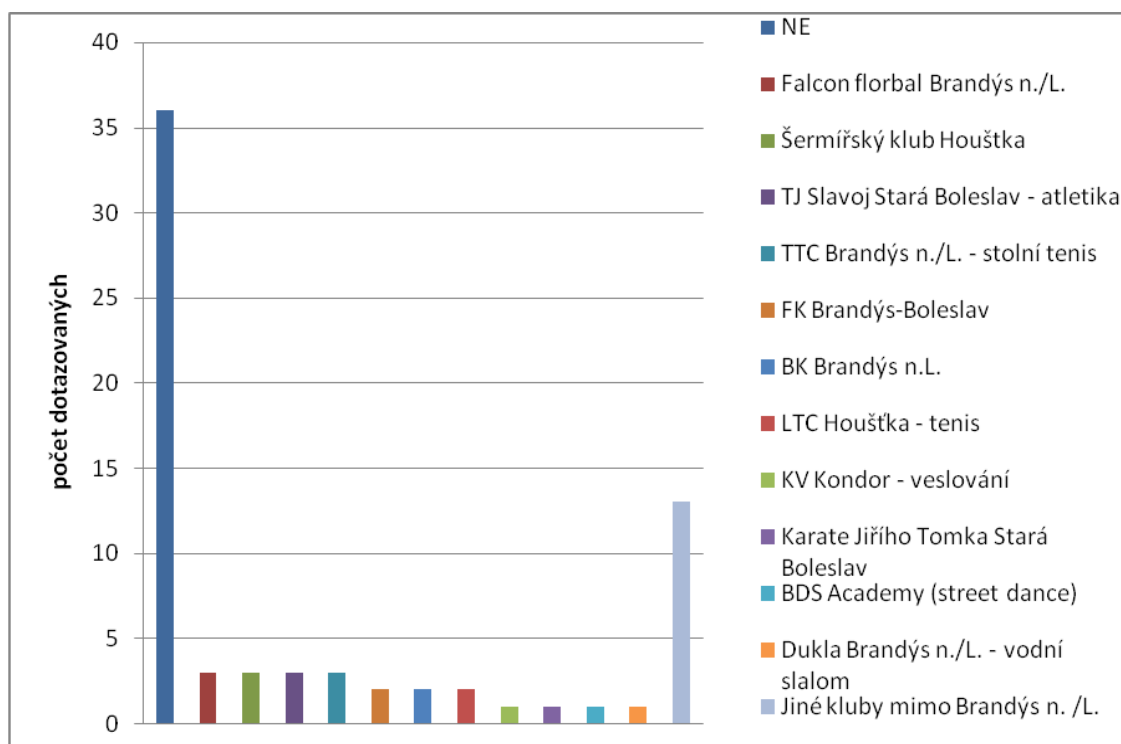
Tento graf (obr. 30) je zaměřen na odpovědi jiné. 25 žáků navštěvuje jiné sportovní kroužky, 2 žáci považují návštěvu cvičebních hodin v TJ Sokol za ztrátu času, některému se tam nechce chodit a některému žákovi přijdou sporty, které nabízí TJ Sokol nezábavné.

Obrázek 30. Jiné možnosti
Zdroj: vlastní

Analýza anketních otázek „Pokud TJ Sokol nenavštěvujete, docházíte do jiného sportovního oddílu? A do jakého?“

Tento graf (obr. 31) nám ukazuje, kolik žáků nechodí do sportovních oddílů, kdo navštěvuje jiné oddíly, než je Sokol v Brandýse nad Labem, a které oddíly jsou ve městě Brandýs nad Labem nejpopulárnější. 36 žáků nenavštěvuje sportovní oddíly. Po 3 žácích této věkové kategorie navštěvuje Florbalový klub Falcon, Šermířský klub Houšťka, atletický klub TJ Slavoj Stará Boleslav a klub stolního tenisu TTC Brandýs n./L. Po dvou žácích má Fotbalový klub Brandýs-Boleslav, Basketbalový klub Brandýs n./L. a tenisový klub LTC Houšťka. 1 žák dochází do veslařského klubu KV Kondor, 1 žák též dochází do klubu bojového umění – karate Jiřího Tomka Stará Boleslav a 1 žák se účastní BDS Academy, který se zabývá „street dance“ tancem. 4 žáci uvedli pouze sporty, kterými se zabývají, ale bez uvedení oddílu. Jedná se o střelbu, plavání a aerobik.

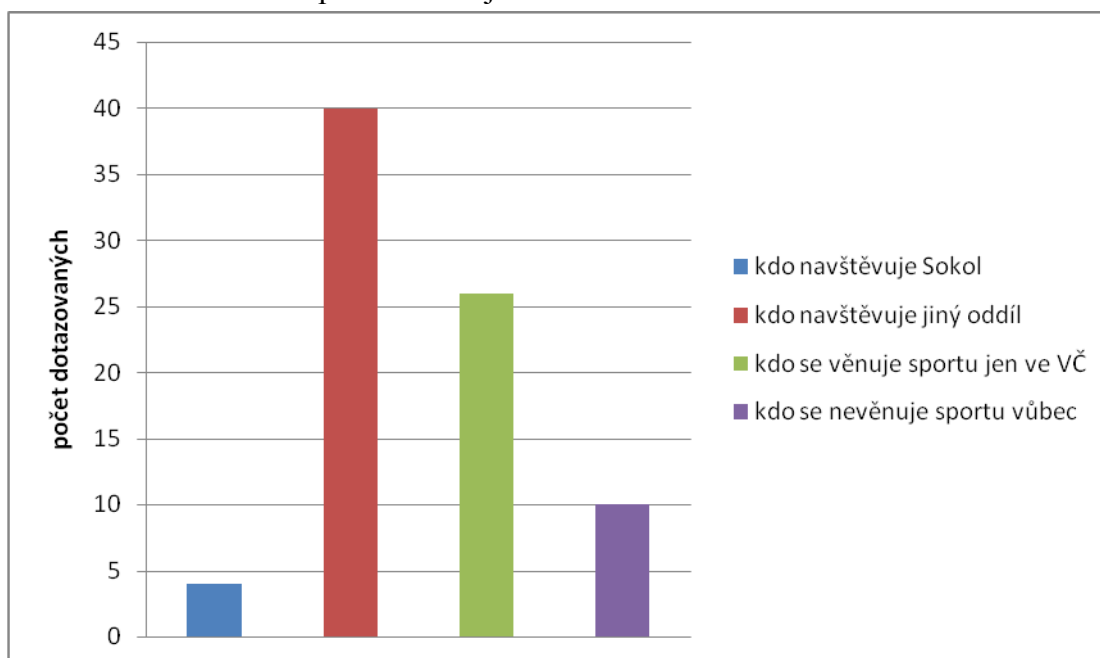

Obrázek 31. Docházíte do jiného sportovního oddílu? A do jakého?

Zdroj: vlastní

Analýza podílu sportovních činností v životě žáků

Nadcházející graf (obr. 32) shrnuje účast žáků v Sokole, v jiných oddílech, ve volném čase a tomu, kolik žáků se nevěnuje sportu vůbec. 4 žáci chodí do TJ Sokol Brandýs n./L, 40 žáků chodí do jiných oddílů, 26 žáků se věnuje sportu pouze ve VČ a 10 žáků se sportu nevěnuje vůbec.

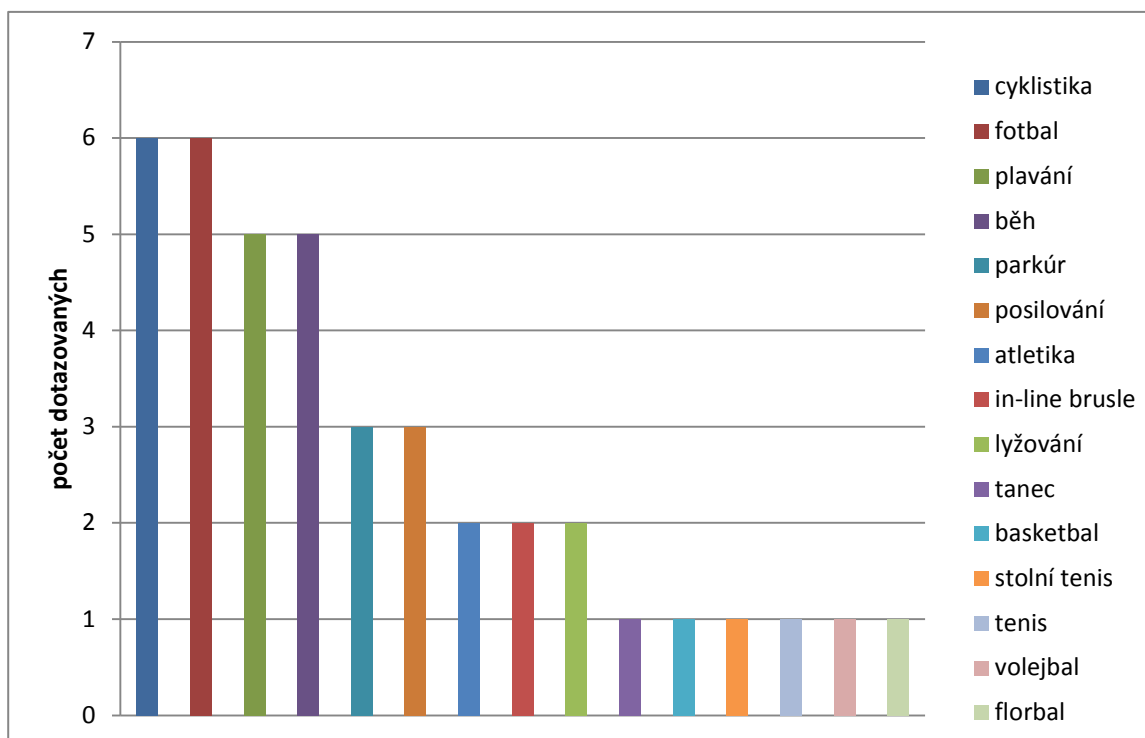

Obrázek 32. Podíl zastoupení sportovní činnosti v životě žáků

Zdroj: vlastní

Analýza anketní otázky „Jakým sportům se věnujete ve svém volném čase?“

Další graf (obr. 33) se zabývá sportovními aktivitami, které provozují žáci nenavštěvující jiné sportovní oddíly a ani TJ Sokol Brandýs nad Labem. Nejvíce žáků se věnuje cyklistice, fotbalu, plavání a běhu. Další aktivity jsou zastoupeny již méně, jde o: parkúr, posilování, atletika, in-line bruslení, lyžování, tanec, basketbal, stolní tenis, tenis, volejbal a florbal.

Obrázek 33. Jakým sportovním činností se věnujete ve svém volném čase?

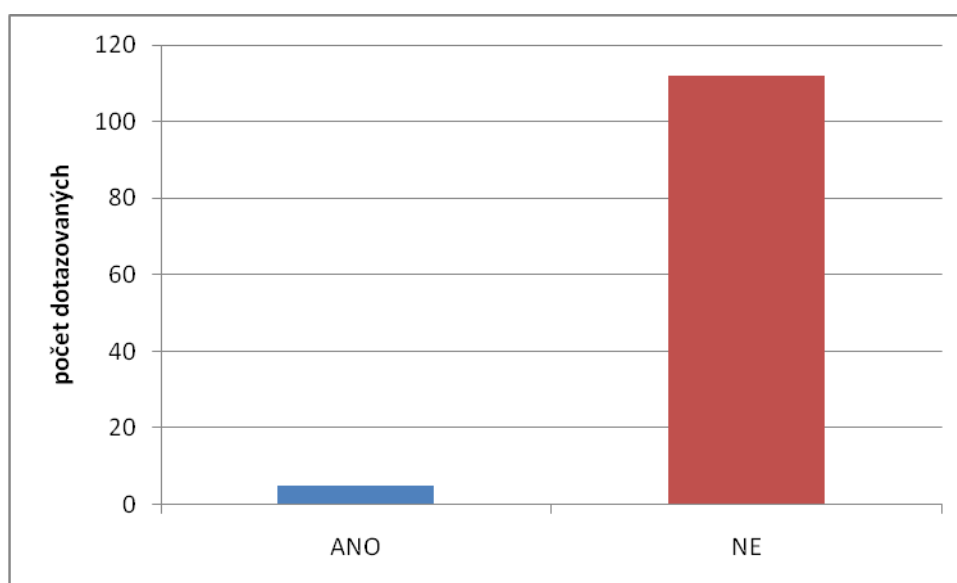
Zdroj: vlastní

8. třída

Do osmých tříd bylo celkem přiděleno 210 anket. Na 3. ZŠ Palachova bylo dodáno 90 anket, vyplněných bylo navraceno 41. 90 anket bylo dodáno i na 5. ZŠ Na Výsluní, 63 anket bylo navraceno. 30 anket bylo dodáno na Gymnázium J. S. Machara, kde bylo vyplněných a použitelných 13 anket. Celkem vyplněných anket **117**. Odpovídalo **68** chlapců a **49** dívek ve věku 13-14 let.

Analýza anketní otázky „Jste členy TJ Sokola Brandýs n./L.?“

Z následujícího grafu (obr. 34) vyplývá, že ze 117 žáků je pouze 5 žáků členy TJ Sokola v Brandýse nad Labem.

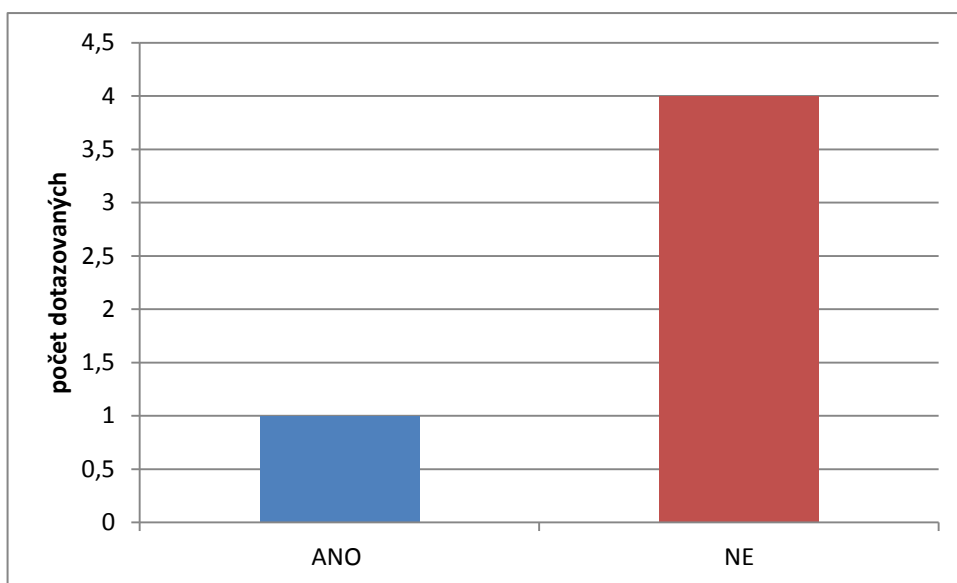

Obrázek 34. Jste členy TJ Sokola Brandýs n./L.?

Zdroj: vlastní

Analýza anketní otázky „Navštěvujete některé z cvičebních hodin, které nabízí TJ Sokol Brandýs n./L.?“

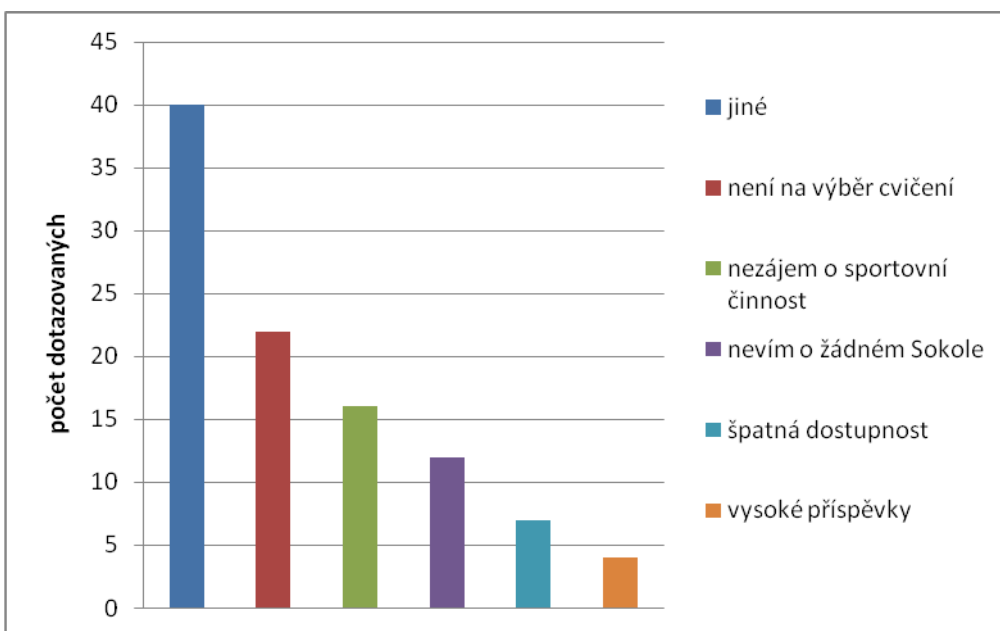
Z předchozího grafu bylo zjištěno, že pouze 5 žáků má členství. Bohužel, jak prozrazuje následující graf (obr. 35), pouze 1 žákyně se účastní cvičebních hodin, a to volejbalu. Další 4 žáci jsou členy, ale již Sokol nenavštěvují. Graf, který se týká otázky č. 3, nebyl proto zde zařazen.

Obrázek 35. Navštěvujete některé z cvičebních hodin, které nabízí TJ Sokol Brandýs n./L.?
Zdroj: vlastní

Analýza anketní otázky „Pokud jste odpověděli ne, proč se neúčastníte cvičení, které pořádá TJ Sokola Brandýs n./L.“

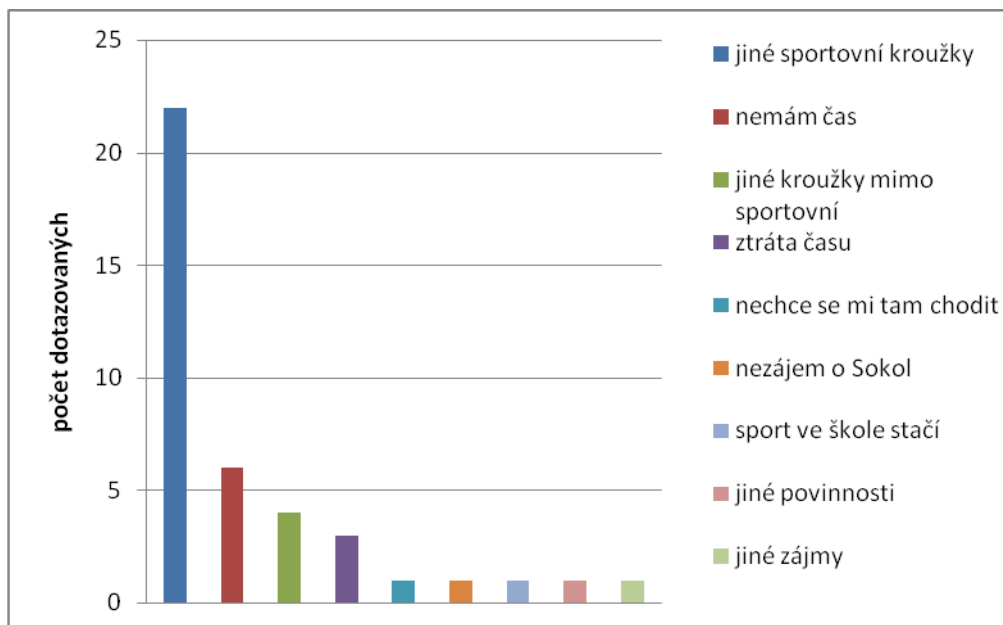
V tomto grafu (obr. 36) je vidět, proč žáci nechodí do Sokola. Nejvíce odpovědi bylo nalezeno u odpovědi jiné, na který se bude soustředit další graf. 22 odpovědi se týkalo, že není na výběr cvičení, kterého by se chtěli žáci zúčastnit, 16 odpovědi bylo zaznamenáno u nezájmu o sportovní činnost, 12 u odpovědi, že žáci nevědí o žádném Sokole v Brandýse nad Labem, 7 u špatné dostupnosti a 4 žáci se neúčastní kvůli vysokým příspěvkům.

Obrázek 36. Proč se neúčastníte cvičení, které pořádá TJ Sokol Brandýs n./L.?
Zdroj: vlastní

Analýza možnosti „jiné“ čtvrté anketní otázky

Následující graf (obr. 37) je zaměřen na možnosti odpovědi jiné. Nejvíce z žáků navštěvuje jiný sport, a to 22, 6 žáků nemá čas, z toho 4 nemají čas bez uvedení důvodu, 2 nemají čas, protože se věnují jinému sportu. 4 žáci navštěvují jiné nesportovní kroužky a 3 považují cvičební hodiny v Sokole za ztrátu času. Odpověď nechce se mi tam chodit, nezám o Sokol, jiné povinnosti, sport ve škole mi stačí a jiné zájmy jsou odpovědi po 1 žáku.

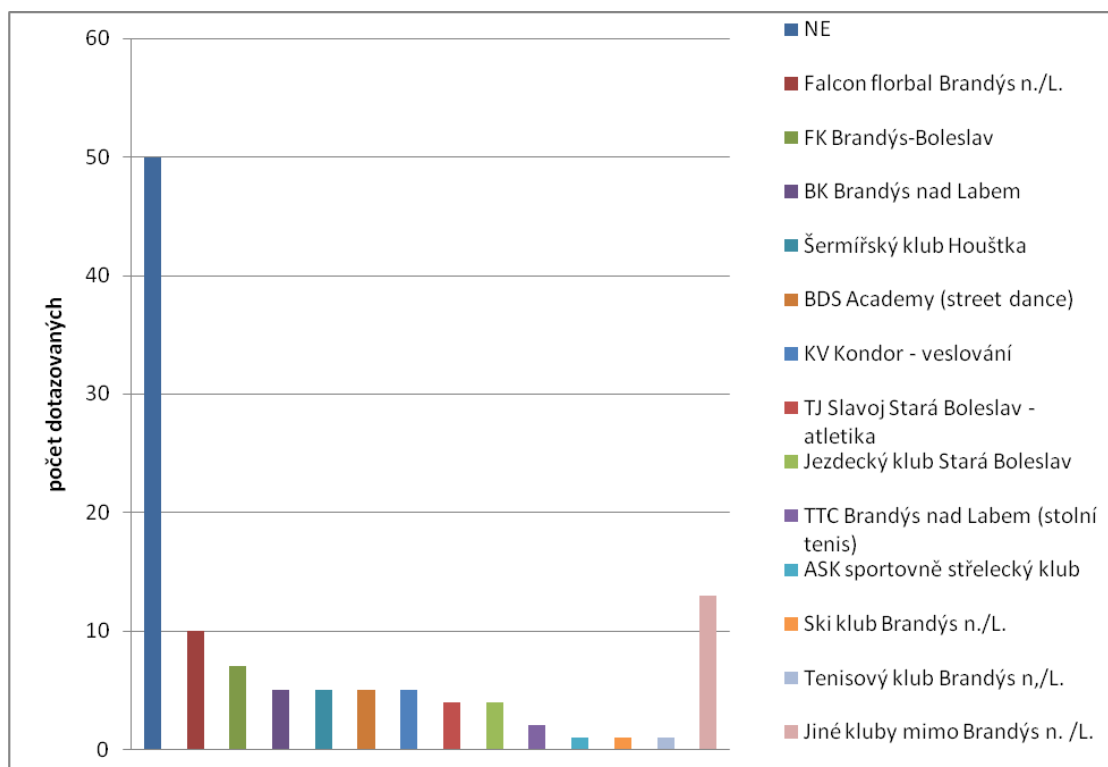

Obrázek 37. Jiné možnosti

Zdroj: vlastní

Analýza anketních otázek „Pokud TJ Sokol nenavštěvujete, docházíte do jiného sportovního oddílu? A do jakého?“

Tento graf (obr. 38) určuje, že 50 žáků nenavštěvuje žádný jiný sportovní oddíl a naopak 66 žáků je navštěvuje. O které oddíly se jedná, jsou v tomto grafu také zakomponovány. Největšího počtu členů, a to 10, se může těšit Florbalový klub Falcon, dále Fotbalový klub Brandýs-Boleslav se 7 členy, Šermířský klub Houšťka, BDS Academy, Basketbalový klub Brandýs, Veslařský klub Kondor, všechny s 5 členy. Po 4 členech má Jezdecký klub Stará Boleslav a TJ Slavoj Stará Boleslav, TTC Brandýs nad Labem věnující se stolnímu tenisu má 2 členy. Ski klub, Tenisový klub Brandýs nad Labem a Sportovně střelecký klub ASK Brandýs nad Labem mají po 1 členu. Do jiných oddílů mimo město Brandýs nad Labem dochází 13 žáků.

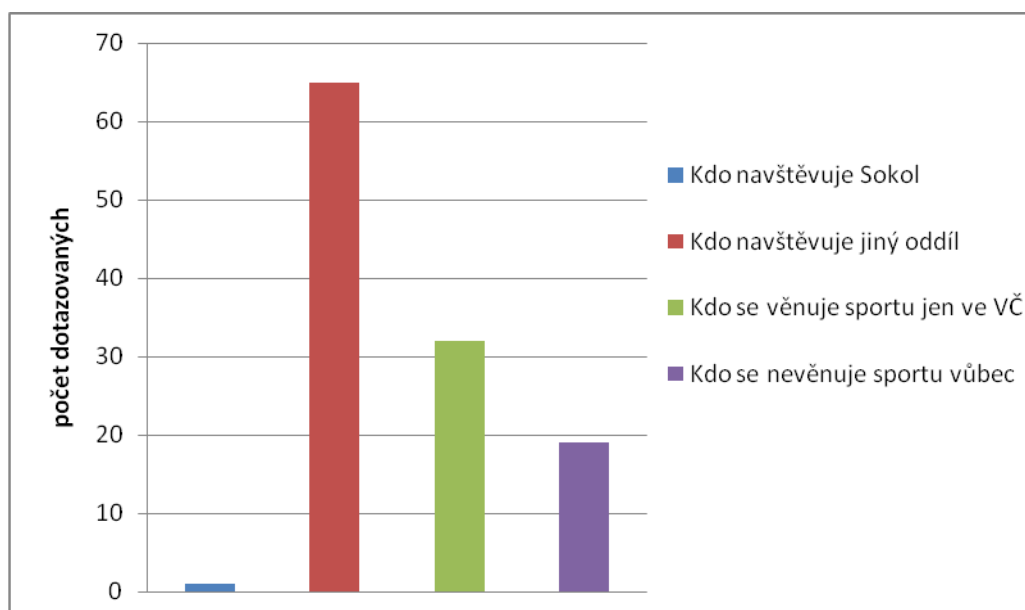

Obrázek 38. Docházíte do jiného sportovního oddílu? A do jakého?

Zdroj: vlastní

Analýza podílu sportovních činností v životě žáků

Následující graf (obr. 39) vychází z grafů předcházejících a ukazuje nám, že 1 žák se věnuje sportu v TJ Sokolu Brandýs nad Labem, 65 v oddílech, 32 ve svém volném času a 19 žáků se sportu nevěnuje vůbec.

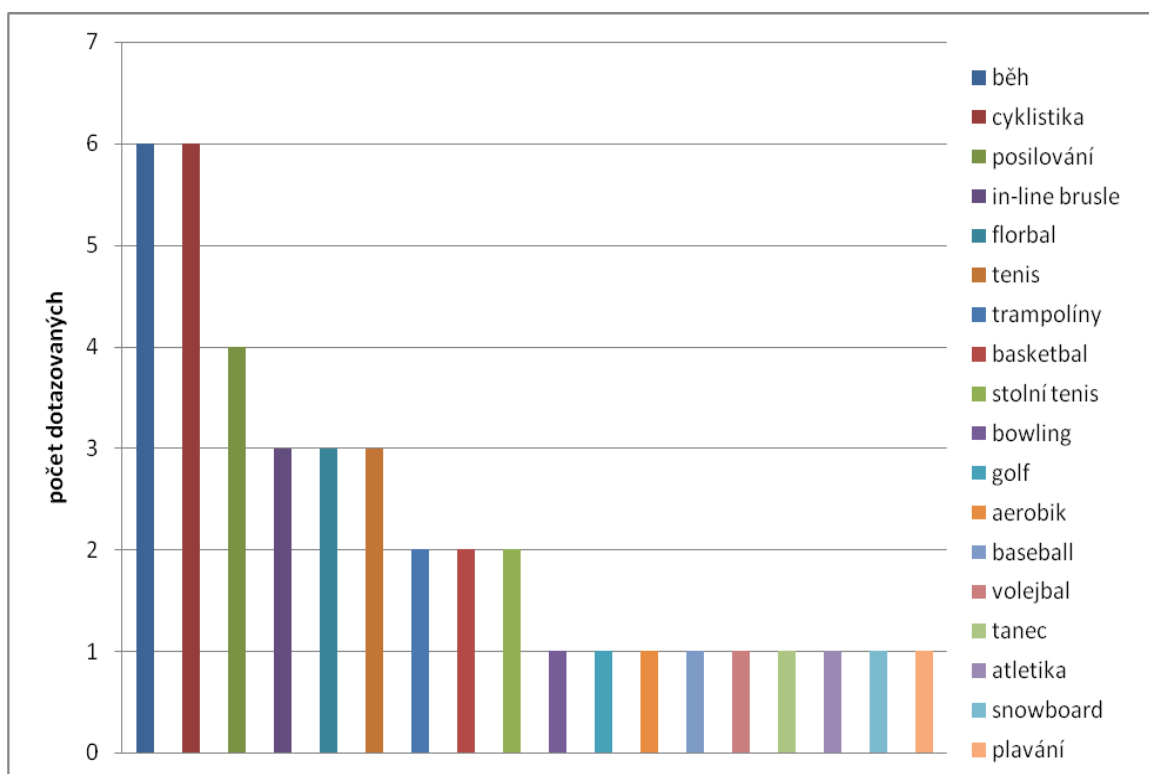

Obrázek 39. Podíl sportovních činností v životě žáků

Zdroj: vlastní

Analýza anketní otázky „Jakým sportům se věnujete ve svém volném čase?“

Tento graf (obr. 40) zobrazuje aktivity, kterým se žáci věnují ve svém volném čase. Jedná se pouze o žáky, kteří nenavštěvují Sokol ani jiné oddíly. Nejčastěji zastoupené aktivity jsou fotbal, běh, cyklistika, posilování, in-line brusle, florbal, tenis, basketbal stolní tenis. S jednou odpovědí se řadí tyto sporty: bowling, golf, aerobik, baseball, volejbal, tanec, atletika, snowboard, plavání.

Obrázek 40. Jakým aktivitám se věnujete ve svém volném čase?

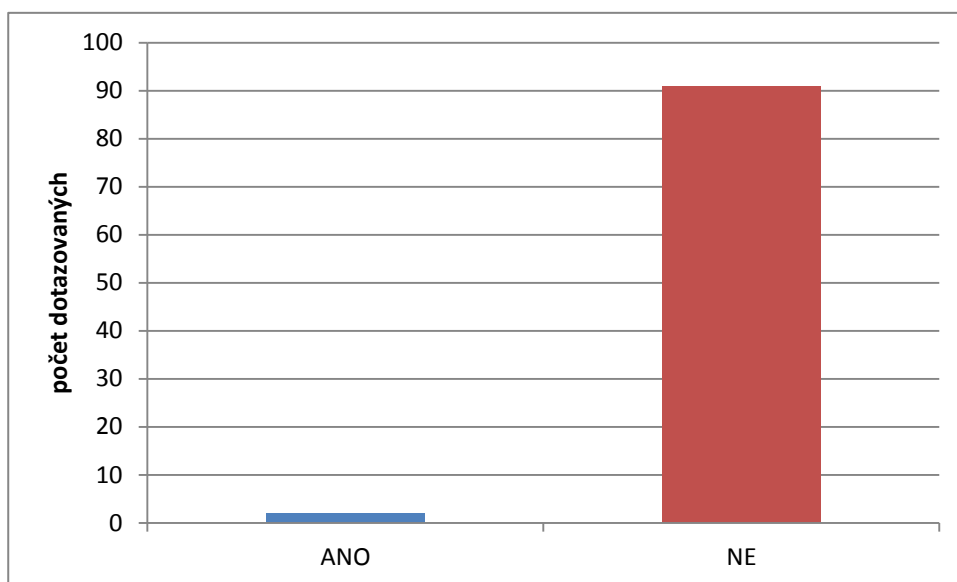
Zdroj: vlastní

9. třída

Do devátých tříd bylo přiděleno 210 dotazníků. Z toho bylo navraceno 93 vyplněných anket. 3. ZŠ měla k dispozici 90 anket, 42 bylo vyplněno. 5. ZŠ dostala též 90 anket, z toho bylo vyplněno pouze 24 anket. Gymnázium dostalo ankety do jedné třídy v počtu 30 anket, vyplněno bylo 27. Odpovídalo **50** chlapců a **43** dívek. Ve věku 14-15 let.

Analýza anketní otázky „Jste členy TJ Sokola Brandýs n./L.“

Z tohoto grafu (obr. 41) vyplývá, že pouze 2 žáci jsou členy TJ Sokol Brandýs nad Labem. Zbýlých 91 žáků členové nejsou.

Obrázek 41. Jste členy TJ Sokol Brandýs n./L.?

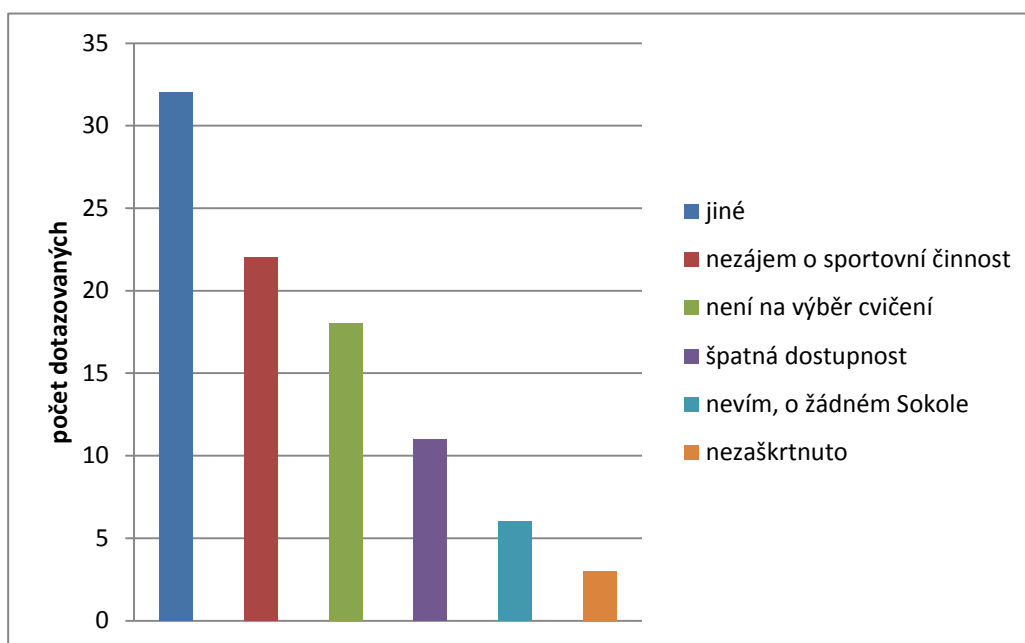
Zdroj: vlastní

Analýza anketních otázek „Navštěvujete některé z cvičebních hodin, které nabízí TJ Sokol Brandýs n./L. a o jaké cvičení se jedná?“

V tomto případě grafy k otázkám 2. a 3. nejsou založeny. Tyto dva žáci se účastní cvičebních hodin, které nabízí TJ Sokol Brandýs nad Labem a obě dvě žákyně v tomto případě navštěvují volejbal pro dívky. Proč ostatní žáci nenavštěvují cvičební hodiny, vyplývá z následujícího grafu (obr. 42).

Analýza anketní otázky „Pokud jste odpověděli ne, proč se neúčastníte cvičení, které pořádá TJ Sokola Brandýs n./L.?“

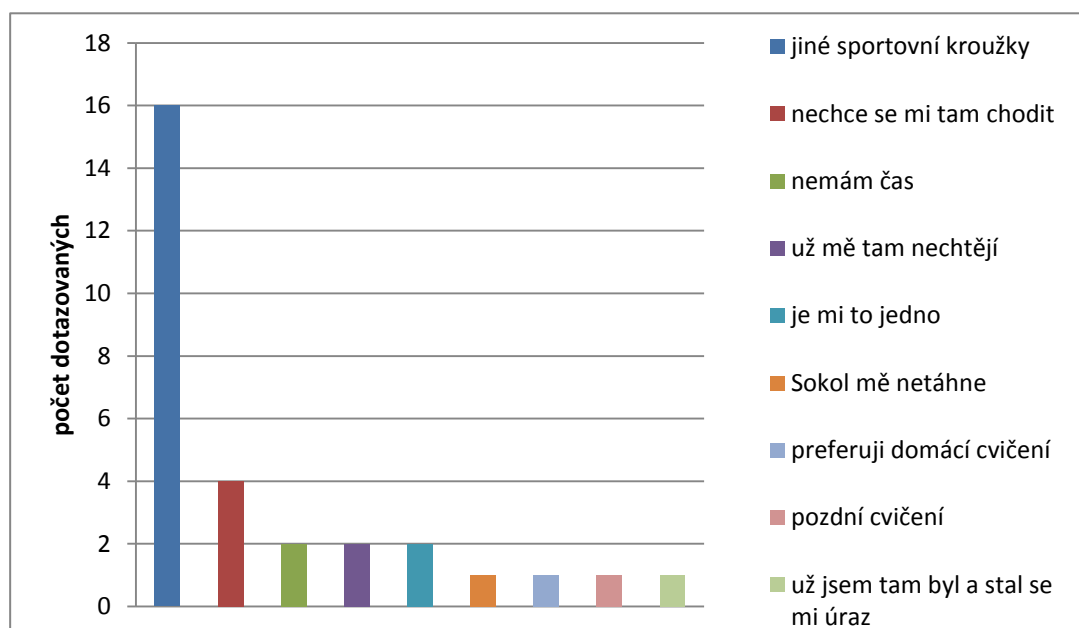
Graf (obr. 42) nám vysvětluje, že nejvíce odpovědi bylo zaškrtnuto u odpovědi jiné, o kterých bude vypovídat další graf. Nejvíce odpovědi bylo jinak zaznamenáno u nezájmu o sportovní činnost, dále u odpovědi, kdy není na výběr vhodné cvičení, následovně u špatné dostupnosti, kdy řada žáků pochází z jiných okolních měst či vesnic. Nejméně odpovědi bylo zaregistrováno u žáků, kteří nevědí o Sokole v Brandýse nad Labem, a nikdo nezaškrtnul odpověď s vysokými příspěvky.

Obrázek 42. Proč se neúčastníte cvičení, které pořádá TJ Sokol Brandýs n./L.?
Zdroj: vlastní

Analýza možnosti „jiné“ čtvrté anketní otázky

U jiných možností byly shledány tyto odpovědi (obr. 43). Nejvíce žáků navštěvuje jiné sportovní kroužky. Ostatní nemají čas nebo se jim do Sokola nechce chodit, Sokol je netáhne či jim to je jedno. Zajímavé jsou body „už mě tam nechtějí“ Pro toto věkové rozmezí je faktem, že Sokol nenabízí cvičení, které by mohli žáci navštěvovat. Pro žáky ve věku od 10 do 15 let se v Sokole preferují odpolední cvičení, večer nastupují dospělí. Tudíž nelze zcela hovořit o pozdním cvičení, které je také v legendě uvedeno.

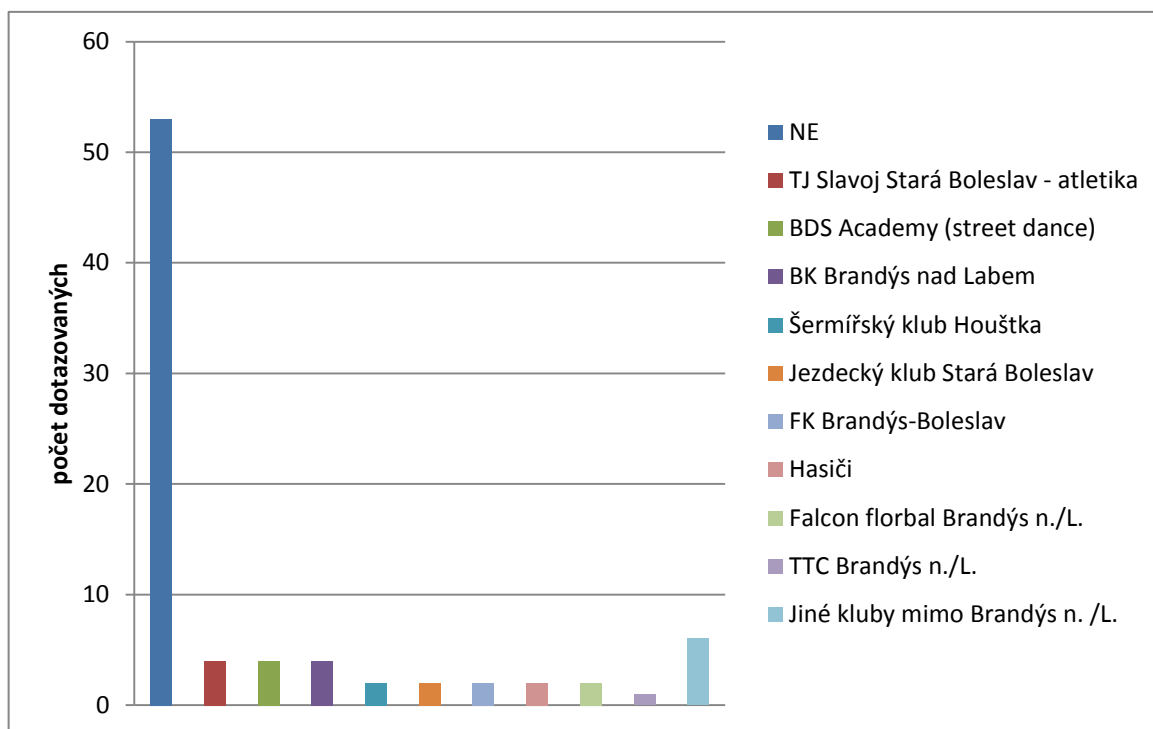

Obrázek 43. Jiné možnosti

Zdroj: vlastní

Analýza anketních otázek „Pokud TJ Sokol nenavštěvujete, docházíte do jiného sportovního oddílu? A do jakého?“

U dalšího grafu (obr. 44) je vidět, že 53 žáků nenavštěvuje žádný jiný oddíl. 6 žáků chodí do jiných oddílů mimo město Brandýs nad Labem. Po 4 žácích mají oddíly TJ Slavoj Stará Boleslav, Basketbalový klub Brandýs n./L., BDC Academy. Do Florbalového oddílu Falcon, Fotbalového klubu Brandýs-Boleslav, Jezdeckého klubu Stará Boleslav, Hasičů a Šermířského klubu Houšťka chodí po 2 žácích. 1 žák dochází do TTC klubu Brandýs nad Labem. 9 žáků napsalo pouze sport, kterého se účastní, ale bez uvedení klubu.

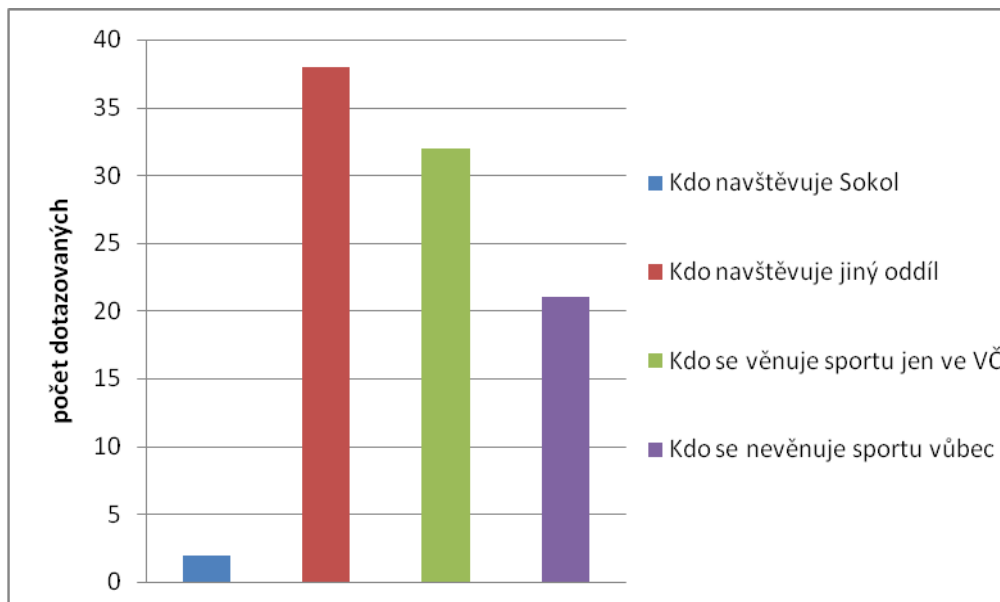

Obrázek 44. Docházíte do jiného sportovního oddílu? A do jakého?

Zdroj: vlastní

Analýza podílu sportovních činností v životě žáků

Jak je již uváděno výše, 2 žáci navštěvují Sokol, jiné oddíly 38 žáků. Sportu se věnuje ve volném čase 32 žáků a vůbec se mu nevěnuje 21 žáků (obr. 45).

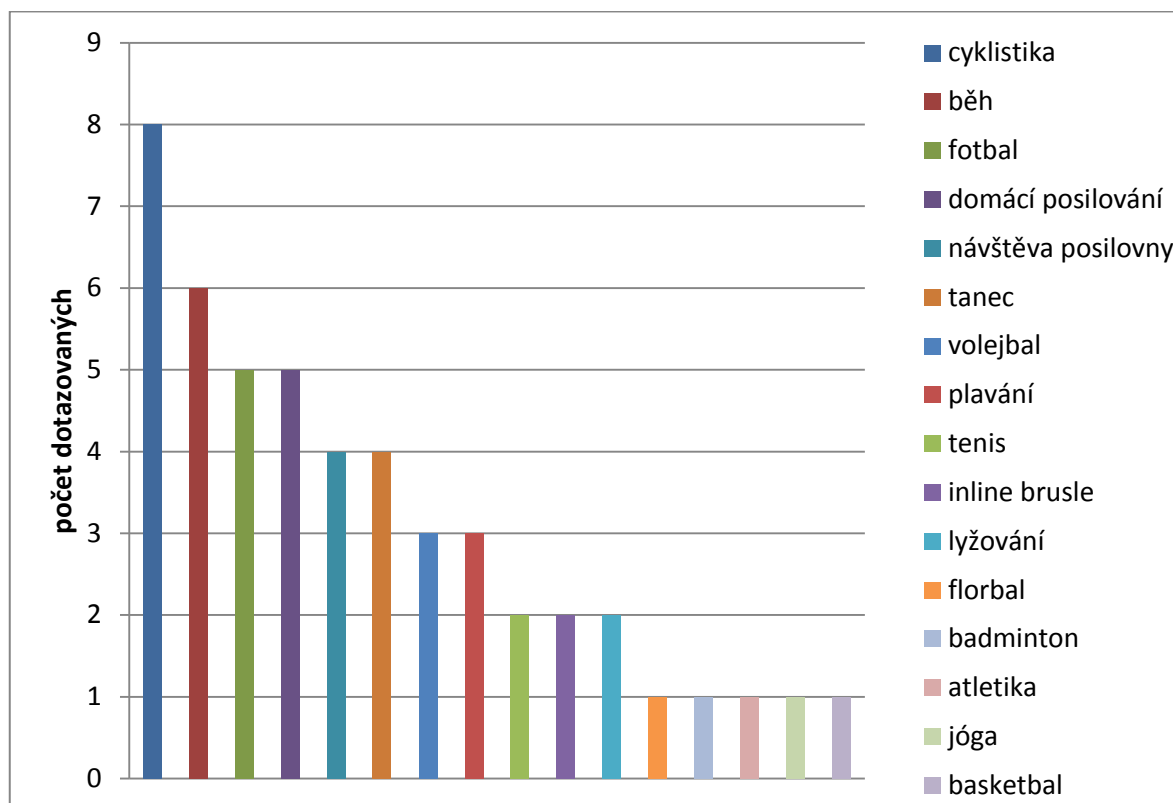

Obrázek 45. Podíl sportovních činností v životě žáků

Zdroj: vlastní

Analýza anketní otázky „Jakým sportům se věnujete ve svém volném čase?“

32 žáků se věnuje sportovním činnostem ve volném čase. Nejvíce žáků se věnuje cyklistice, dále běhu a fotbalu, domácímu posilování a někteří dokonce navštěvují posilovnu (obr. 46). Menší počet žáků se věnuje tanci, volejbalu, plavání, tenisu, bruslení na in-line bruslích. Zmiňován je ještě florbal, basketbal, atletika a jóga. Přítomnost těchto sportů ve volném čase je zastoupena minimálně.

Obrázek 46. Jakým sportovním činností se věnujete ve svém volném čase?

Zdroj: vlastní

6.1.3 Shrnutí výsledků

Z 389 použitelných vyplněných anket bylo shledáno, že je pouze 18 žáků členy TJ Sokol Brandýs n./L. a zároveň navštěvují cvičební hodiny. 191 žáků dochází do jiných oddílů, 113 žáků se věnuje sportu ve volném čase a 67 žáků se sportu nevěnuje vůbec.

Členů Sokola v Brandýse nad Labem je velmi málo, což bylo předpokládáno. Oddíl volejbalu dívek navštěvuje 15 žákyň, 2 žáci navštěvují míčové a sportovní hry a 1 žák chodí do cvičení základů gymnastiky a sportovní gymnastiky.

191 žáků navštěvuje jiné oddíly. 19 žáků chodí do florbalového klubu Falcon. Na druhém místě, 17 žáků je členy basketbalového klubu BK Brandýs n./L. Je překvapením, že žáci mají zájem o historické aktivity jako je šerm. 15 žáků totiž dochází do Šermířského klubu ve Staré Boleslavi. 14 žáků uvedlo svůj sportovní oddíl Fotbalový klub Brandýs-Boleslav a atletický klub TJ Slavoj Stará Boleslav. Jednotlivé oddíly mají tréninky několikrát za týden a většina těchto žáků uváděla, že nemají čas docházet do TJ Sokola Brandýs n./L. Paradoxem je, že před rokem 1989 se na vzniku těchto oddílů podílel právě TJ Sokol Brandýs n./L. Ty se po určité době oddělily a osamostatnily.

Jedním z problémů, proč nemá Sokol mnoho členů těchto věkových kategorií, je chybějící cvičení, které by bylo pro ně určeno. Odpověď, není na výběr cvičení, se objevovala, jako jedna z nejčastějších možností neúčastní a ne členství v TJ Sokol Brandýs n./L. u všech tříd. Dále lze zařadit chybějící informovanost o Sokole v Brandýse nad Labem, i když Sokol má své vlastní webové stránky, zavěšenou úřední desku na hlavní budově a ve městě, kde informuje o cvičebních hodinách a i kulturních akcích, kterými by veřejnost upoutal.

113 žáků se věnuje sportovním činnostem ve volném čase. Jejich hlavní náplní jsou tyto sporty: cyklistika, běh, míčové hry, jako fotbal, florbal, volejbal a basket. Dále in-line bruslení a tenis. Pro cyklistiky a bruslaře je vybudována nová cyklistická stezka kolem řeky Labe, která je využívána řadou návštěvníků i z jiných okolních vesnic. Žáci také uváděli sezónní sporty, jako lyžování, snowboard či plavání. Překvapením bylo

zjištění, že někteří žáci dávají přednost domácímu posilování nebo návštěvám posilovny, i v tomto věku. TJ Sokol Brandýs nad Labem má posilovnu, která se nachází hned vedle tělocvičny a nabízí možnost posilování. Členové kulturistického oddílu jsou však pouze dospělého věku, návštěvníci školního věku nebyli zaznamenáni.

Není ztraceníhodné, když žáci nenavštěvují oddíly, ale ve svém volném čase si jdou zasportovat. Je až v současnosti obdivuhodně, že někteří žáci jsou vedeni ke sportovním činnostem ve volném čase.

Na závěr bylo zjištěno, kolik žáků vůbec nesportuje. Kuriozitou je, že nejvíce žáků, kteří nemají zájem o sportovní činnost, najdeme v deváté třídě. Je možné, že lhostejnost ke sportu stoupá se třídami? Z grafů je patrné, že u šesté třídy má nezájem o sportovní činnost 10 žáků, v sedmé třídě se jedná o 13 žáků, v osmé třídě jde o 16 žáků a v deváté je to už 22 žáků. Tudíž je odpověď, ano, lhostejnost ke sportu v tomto případě stoupá s vyššími ročníky.

7 Diskuze

Jak zlepšit dostupnost Sokola v Brandýse nad Labem? Oddíl volejbalu starších dívek ve věku od 10 do 14 let, který Sokol nabízí pro věkové kategorie druhého stupně, je již obsazen. Volejbal mladších dívek a chlapců ve věku 10 až 12 let přijímá nové členy, což je jedna z možností stát se členem TJ Sokola Brandýs n./L. Cvičení míčových a pohybových her je určeno pro děti ve věku 6 až 8 let. Základy gymnastiky a sportovní gymnastiky je stanoveno pro děti ve věku 5 až 7 let. Jak bylo uvedeno u některých grafů, někteří žáci šestých tříd tyto hodiny navštěvují, a to díky nízkému počtu členů těchto cvičebních hodin a přítomnosti dalších starších žáků. Dále se nachází většina oddílů pro dospělé, rodiče a děti a předškoláky, kteří zaujímají podstatnou členskou základnu v tomto Sokole.

Jak je zmíněno, žáci druhého stupně se mohou účastnit pouze jednoho oddílu, a to volejbalu dívek a chlapců, což je opravdu nedostačující. V tomto ohledu lze řešit otázku, zda je ještě možnost rozšířit cvičební hodiny. Zde však vystupují k řešení dva body. Zda jsou prostory pro nové cvičení a jestli se najde někdo, kdo by nové cvičení mohl vést. Jak je známo, TJ Sokol Brandýs nad Labem poskytuje během pracovního týdne do 14,30 hodin prostory pro 3. ZŠ Palachovu a pro Střední zemědělskou školu, které jsou nedaleko sokolovny a potřebné prostory nemají. Od 15,00 hodin je tělocvična a ostatní místnosti obsazeny členy TJ Sokola Brandýs nad Labem až do pozdních večerních hodin. Nalézt vhodné časové místo, je převážně v podzimních a zimních měsících obtížné. Nové cvičební hodiny by mohly být vytvořeny v letní sezóně, kdyby bylo možno využít letní cvičiště nebo sokolovnu v čase, kdy se některé oddíly přesunují právě na letní cvičiště.

Druhý bod, který se týká personálního zajištění, je snad ještě obtížnější úkol, než ten předcházející. V minulosti tomu bylo tak, že sokolští cvičitelé vedli cvičení zcela bez finanční odměny. V TJ Sokole Brandýs n./L. také všichni cvičitelé vedou své hodiny zcela dobrovolně a ve svém volném čase. Dnes nalézt někoho schopného, způsobilého a proškoleného, aby se ujal cvičení jen tak pro potěšení a z dobré vůle bez finanční odměny, je snad nemožné. Proto si TJ Sokol Brandýs n./L. váží svých

dosavadních cvičitelů a snaží se jim práci zpříjemnit kulturními zážitky či jinými událostmi.

Jakou změnu dále doporučit TJ Sokolu Brandýs nad Labem, aby se členská základna rozšiřovala? Chtělo by, aby Sokol v Brandýse nad Labem rozšířil i spektrum cvičení. Především se zaměřil na moderní pohybové formy pro mládež, např. zumbu, jumping, bosu aj., které zatím zcela chybí. Jak dosvědčují názory, některých žákyň Gymnázia, které by si chtěly jen tak zacvičit, ale bohužel nemají možnost. Přesto, i když je možné zajít do několika fitness center, které se ve městě nachází. Hlavní otázkou je finanční stránka. V TJ Sokole se platí členské příspěvky na rok, tudíž je výhodou, že některá centra, která poskytují pouze „permice“ na několik vstupů, je Sokol možný navštěvovat celoročně. Pokud by vznikly nové cvičební hodiny a i mimo to, by bylo třeba zvýšit propagaci TJ Sokola v Brandýse n./L. Např.: provést každoročně nábor nových členů na základních školách, Gymnáziu a středních školách v Brandýse n./L.

V rámci Sokola je možnost se bezplatně nebo za dobrovolné přispění zúčastnit i kulturních a zážitkových akcí, které jsou pořádány k různým příležitostem, např.: Čarodějnice s bohatým programem, závod dračích lodí, Běh Terryho Foxe, a v zimě lze využít i ledové hřiště pro příznivce bruslení.

8 Závěr

Hlavním cílem bylo analyzovat poměr zastoupení sokolské všestrannosti a sportovních oddílů v činnosti Sokola po jeho znovuoživení v roce 1989, 1999, 2009 a 2013. V diplomové práci byly uvedeny statistické údaje počtu sportovních oddílů a jejich členů, a počtu členů všestrannosti pouze za roky 2005, 2009 a 2013. Za TJ Sokol Brandýs n./L. bylo možné shlédnout data za roky 1999, 2005, 2009 a 2013. Proto byl hlavní cíl splněn jen částečně. Údaje z 90. let nebyly k dispozici ani po rozhovoru s archiváři, kteří nemohli potřebná data v archivu nalézt. Již uvedené číselné informace byly čerpány z ročenek, kronik, statistik poskytnutých uvedenými sokolskými úřady. I z dostupných záznamů bylo možné zjistit vzestup počtu sportovních oddílů v župě Barákové od roku 2005 do roku 2009 z 59 na 64 oddílů. Díky tomu, sic minimálně, stoupal i počet sportovců, z 1816 na 2 117 sportovců. Zato v TJ Sokol Brandýs n./L. počet sportovních oddílů byl udržován od roku 1999 na 3 oddílech, a to oddílu volejbalu, kulturistiky a šachů, s výjimkou roku 2009, kdy pracovaly pouze 2 sportovní oddíly, oddíl volejbalu a šachů, protože v roce 2008 zanikl oddíl softbalu. V roce 2013 působily v brandýském Sokole oddíly šachů, volejbalu a kuželkářů, kteří přestoupili pod Sokol v roce 2012. Počet sportovců za rok 2013 činil nejvíce od roku 1999, a to 98 sportovců. Hlavní podíl na vyšším počtu sportovců měl vznik nového oddílu, a to oddílu volejbalu žákyň.

Z dostupných údajů byl také analyzován klesající počet sokolských členů v celé České republice. Z roku 2009 do roku 2013 se počet členů snížil o 21 358 členů. Vladimír Dostál uvádí jako příčiny poklesu ztrátu dominantního postavení ČOS v oblasti sportu, zvětšující se konkurence, tendenci k individualizaci ve společnosti a ekonomické důvody. V župě Barákové tvořilo v roce 1992 členskou základnu 8 850 členů, naopak v roce 2013 jen 6 902 členů. Za jednotu Brandýs n./L. vystupovalo 415 členů v roce 1999, v roce 2013 549 členů. Nejvíce členů zaznamenala jednota v roce 2009, kdy členskou základnu tvořilo 580 členů. I tak je pozitivní, že členská základna od roku 1999 stoupala.

Proto, aby byla udržena členská základna, a zajištěn příchod nových členů je důležité, aby Sokol rozšířil cvičební jednotky i o moderní pohybové formy, které by

oslovily i mládež. V některých jednotách již tyto změny začlenily, ale V TJ Sokol Brandýs n./L. se hodiny tohoto rázu ještě neobjevily. Pro jejich zavedení je třeba také vhodného a vyškoleného cvičitele, což je v současnosti značný problém, stejně tak jako najít prostor a vyčlenit časové podmínky, neboť je sokolovna plně obsazena. Pro nové cvičební hodiny je důležité zajistit reklamu nejen na internetových stránkách, ale i ve školách a na úředních deskách ve městě Brandýs n./L.

Přeji Sokolu, aby se jeho současné postavení alespoň díky přizpůsobení se současným sportovním trendům zlepšilo a členská základna stoupala rok od roku výš.

9 Literatura

BUBNÍK, B., 2008, *Sokolská župa Baráková; 110. Výročí založení 1898 – 2008*. Praha: Sokolská župa Baráková

ČESKÁ TELEVIZE, 2012. *Sokol, síla tradice*. [online]. [vid. 1. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10406331335-sokol-sila-tradice>

ČOS, 2002. *Členská základna ČOS*, ročník 2002. Praha: Česká obec sokolská

DOSTÁL, V., 2013. *Členská základna ČOS*. Praha: Česká obec sokolská

DVOŘÁKOVÁ, Z., 1991, T. G. MASARYK, *Sokol a dnešek*. Praha: Hříbal. ISBN 80-900132-3-6

FRENCH BOXING SAVATE BLOG, 2011. *Jindrich Vanicek*. [online]. [vid. 1. 4. 2014]. Dostupné z: <http://frenchboxing.blogspot.cz/2011/01/jindrich-vanicek-czechslovak-savate.html>

GEOCACHING, 2008. *Miroslav Tyrš*. [vid. 1. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.geocaching.com/geocache/GC1CF74_dr-miroslav-tyrs

HODAŇ, B., 2003, *Sokolství a současnost*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-0716-7

KÖSSL, J., ŠTUMBAUER, J., WAIC, M., 1994, *Vybrané kapitoly z dějin české tělesné kultury od roku 1774 po současnost*. Praha: L print.

KUBÍN, Z., aj., 2012., *150 let Sokola a XV. všesokolský slet 2012*. Praha: Česká obec sokolská. ISBN 978-89-86402-20-8

LOYD, L., LOYDOVÁ K., 1998, *130 let Tělocvičné jednoty Sokol Brandýs n./., 1868-1998*. Praha: Sokolská župa Baráková

LOYD, L., LOYDOVÁ K., 1998, *Sokolská župa Baráková; 1898-1998*. Praha: Sokolská župa Baráková

MÁLKOVÁ, J. 2009. *Členská základna ČOS*. Praha: Česká obec sokolská

NOVOTNÝ, J., 1990, *Slovo k historii: Sokol v životě národa*. Praha: Melantrich.

ODBOR SPORTU ČOS pro vnitřní potřeby, 1999. *Přehled sportovních oddílů; V tělocvičných jednotách jednotlivých žup*. Praha: Česká obec sokolská

Oficiální webové stránky České Obce Sokolské [online]. [vid. 31. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.sokol-cos.cz/>

Oficiální webové stránky Sokolské župy Barákovy [online]. [vid. 9. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.zupabarakova.sokol.cz/>

SAK, R., 2012, *Miroslav Tyrš: Sokol, myslitel, výtvarný kritik*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, spol. s r. o., ISBN 978-80-7429-239-2

SKUTIL, M., 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-778-7

SLAVORUM, 2013. *Sokol*. [online]. [vid. 1. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.slavorum.com/forum/index.php?topic=5064>.

SOPR, B., *Sokol Brandýs n./L., 2000 – 2009*. Brandýs n./L. - Stará Boleslav

SOPR, B., ŠVARC J. ČOS; *Sokol Brandýs n./L. 1991 – 1999*. Brandýs n./L. - Stará Boleslav

ŠTRÁFELDOVÁ, M., 2012. Sokol slaví 150 let. Nezničily ho ani totalitní režimy 20. Století. In: *Český rozhlas* [online]. [vid. 9. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/historie/sokol-slavi-150-let-neznicy-ho-ani-totalitni-rezimy-20-stoleti>

ŠVARC, J. *Pamětní kniha Brandýs nad Labem 1991 - 1996*. Brandýs n./L. - Stará Boleslav

WALDAUF, J., 2007, *Sokol; malé dějiny velké myšlenky I. díl*. Luhačovice: Atelier IM. ISBN 978-80-85948-67-7

WALDAUF, J., 2010, *Sokol; malé dějiny velké myšlenky III. díl*. Luhačovice: Atelier IM. ISBN 978-80-85948-73-8

WAIC, M., 2012, *Byli jsme a budem; From the past we'll stand forever*. Praha: Agentura Leman. ISBN 978-80-260-1625-0

WEBNODE, 2014. *Sokol Brandýs*. [online]. [vid. 31. 3. 2014]. Dostupné z: <http://sokolbrandysnl.webnode.cz/>

10 Přílohy

Seznam příloh:

Příloha A

Anketa

Příloha B

Členské průkazy

Příloha A

Anketa

Jmenuji se Martina Kváčová a jsem studentkou Technické univerzity v Liberci. Součástí mé diplomové práce je zhodnocení anket, které Vám předkládám a žádám o jejich vyplnění. Dotazníky jsou anonymní. Děkuji za spolupráci.

Škola
Třída Věk

Pohlaví (zakroužkujte) MUŽ – ŽENA

1) Jste členy TJ Sokola Brandýs n./L.? (zakroužkujte) ANO – NE

2) Navštěvujete některé z cvičebních hodin, které nabízí TJ Sokol Brandýs n./L.?(zakroužkujte)

ANO – NE

3) Pokud jste odpověděli ano, o jaké cvičení se jedná? (Př. míčové a pohybové hry; sportovní gymnastika, volejbal chlapci, volejbal dívky apod.)

.....
.....

4) Pokud jste odpověděli ne, proč se neúčastníte cvičení, které pořádá TJ Sokol Brandýs n./L.?(zakroužkuj)

- a) není na výběr cvičení, kterého bych se chtěl(a) zúčastnit
- b) vysoké příspěvky
- c) špatná dostupnost
- d) nevím, o žádném Sokole ve městě Brandýs n./L.
- e) nezáměr o sportovní činnost
- f) jiné (vypiš)

5) Pokud TJ Sokol nenavštěvujete, docházíte do jiného sportovního oddílu?(zakroužkujte) ANO – NE

6) Pokud jste odpověděli ano, o jaký sportovní oddíl se jedná?

.....
.....

7) Pokud nenavštěvujete sportovního zařízení ve městě Brandýs n./L., věnujete se sportovním činnostem ve svém volném čase? (zakroužkujte)

ANO – NE

8) Pokud ano, jakým?

.....
.

9) Jak často tuto pohybovou aktivitu provozujete? (př. 1×týdně)

.....

Příloha B

JINÉ ZÁZNAMY
lékařská ověření

V ČOS od roku
1995

ŽAKOVSKÝ PRŮKAZ

č. * 129022

ČESKOSLOVENSKÁ
OBEC SOKOLSKÁ

jednatel starosta

vnější strana

Členství příspěvky

MARTINA KVAČOVÁ
30.8.1989
BRANDYS N.L.
BARČKOVA

Členství příspěvky

vnitřní strana

JINÉ ZÁZNAMY
lékařská ověření, přiznání
travní, sokolské vybavení

ZÁČETNO 1995
DOKONČENO 2004
ČLENSTVO 2007

ČLENSKÝ PRŮKAZ

č. * 779506

ČESKÁ OBEC
SOKOLSKÁ

jednatel starosta

vnější strana

Členství příspěvky

MARTINA KVAČOVÁ
30.8.1989
BRANDYS N.L.
BARČKOVA

Členství příspěvky

vnitřní strana